



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1934 H  
7

# ARBEJDER HØJSKOLEN

8

JUNI 1934

Statens pædagogiske Studiesamling  
København V.

# ARBEJDERHØJSKOLEN

## ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG  
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 7

JUNI 1934

UDGIVET AF  
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED  
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling  
København V.

37.44 H  
7

### INDHOLDSFORTEGNELSE

Poul Hansen: Arbejderkooperationen og den økonomiske Kamp .....	3
Hagmund Hansen: Lion Feuchtwanger .....	12
Johs. Sperling: Fra Individualisme til Kollektivismen i U. S. A. ....	21
Michael Andersen: Japan i Verdenskonkurrencen .....	27
Svend Nielsen: Arbejdere og Bønder .....	34
Ib Kolbjørn: Berlin—Wien .....	37
Otto Jensen: Forligsmændsloven, dens Forudsætninger og Perspektiver.....	45
Nils Nilsson: For Livets Skyld (Novelle) .....	53
Chr. Christiansen: Planøkonomi og Organisation .....	61
Charles Haugbøll: Arbejderkultur .....	67
Einar Sørensen: Gennem Europa til Genève .....	71
Elevfortegnelser .....	74
Preben Wilmann: Moderne social Kunst .....	79
Roskilde Højskole. Beretning 1933—34 .....	84
Esbjerg Arbejderhøjskole. Beretning 1933—34 .....	89
Elevforenings Meddelelser .....	93

1947/1525  
REDAKTION:

Holger Andersen, Michael Andersen, Oluf Bertolt, Chr. Christiansen, Hjalmar Gammelgaard, Poul Hansen, Aage Hinrich, Ib Kolbjørn og Frode Kristensen.

Statens pædagogiske Studiesamling  
København V.



## ARBEJDERKOOPERATIONEN OG DEN ØKONOMISKE KAMP

AF POUL HANSEN

**A**rbejderkooperationen har ikke Resultater at opvise, der kan sidestille den hverken med Andelsbevægelsen eller Fagbevægelsen.

Hvad er Aarsagen?

Bredt sagt arbejder Kooperationen og Fagforeningsbevægelsen mod samme Maal og for de samme Mennesker. Metoderne er forskellige, og hvad Resultaterne angaar, ligger Kooperationen altsaa bagest. Betyder denne Kendsgerning, at Kooperationen har vist sig som et mindre anvendeligt Redskab i Arbejdernes Kamp, eller har Kooperationen endnu sit Gennembrud foran sig? Der er ingen særlig Grund til at tvivle om, at der findes en naturlig historisk Rækkefølge, hvor Kooperationen er den, der sidst vinder med, fordi Problemerne nu engang løses i den Orden.

Den engelske Arbejderbevægelses Historie har et klart Eksempel paa en saadan naturlig Rækkefølge. Næppe havde den industrielle Revolution udskilt sine første Tusinder af forsultne, daarligt boende og altid stærkt udsatte Proletarer, før disse begyndte at slutte sig sammen. De første Foreninger, der fandt virkelig Udbredelse, var Sygekasserne. Alvorlig Sygdom, særlig hos Forsørgerne, betød Katastrofe. Arbejderne organiserede sig først der, hvor de var haardest trængt, i Foreninger, der kunde *afværge*, at de blev slaaet helt ud. Fagforeningerne bliver Nummer to. Løn-arbejderne fatter forholdsvis hurtigt den simple og klare Tanke, at de ved at organisere sig og i Fællesskab stille Krav til Arbejdsgiverne og — om nødvendigt — understøtte disse Krav med samlet Arbejdsnedlæggelse kunde *forbedre* deres Stilling indenfor det kapitalistiske Samfund. Den kooperative Bevægelse er en endnu ikke fuldvægtig Nummer tre; den er ikke blevet en Massebevægelse i samme Grad som de andre to. Af naturlige Grunde — man kunde fristes til at sige, de bl. a. var pædagogiske — skød den politiske Bevægelse sig ind foran den kooperative. Ogsaa der var en simpel og klar Tanke, der forholdsvis let fængede i de store Masser. Den lige og almindelige Valgret aabnede Muligheder for Erobringen af selve Statsmagten, der — i det mindste tilsyneladende — var Nøglen til al Magt. De stadigt tilbagevendende Valg, hvor Interessesætningerne og de nærliggende politiske Maal klart kunde trækkes op omkring Øjeblikkets brændende Spørgsmaal, dannede det bedste Grundlag for en relativt hurtig Formering af Tropperne, af hvem man ikke behøvede at forlange nogen dyberegaaende Indsats end netop den at fornemme, hvor Delingslinjerne gik og at stemme i Overensstemmelse dermed.

Under det demokratiske Statsstyres senere Udvikling voksede Arbejdernes Udsigt til at erobre den politiske Magt; men samtidig undergik Samfundsstrukturen Forandringer og det ikke mindst paa Grundomraadet: det økonomiske. Kapitalen koncentrerede sig; store Omraader af den økonomiske Virksomhed blev international og derfor næsten uovervindelig med de Midler, Enkelstaten har til sin Raadighed. Selv Storforetagender, der ikke rækker udenfor Landets Grænser, har ofte paa sit snævre Omraade en Magt, overfor hvilken Staten normalt intet har kunnet stille op. I Øjeblikket koster 1 kg Havre 10 Øre, Havregryn i løs Vægt ca. 35 Øre pr. kg og i Pakninger 70 Øre. Enhver kan se, det er meningsløst. Forholdstalsvalgmaadens Partistat, der har tusinde Hensyn at tage, har intet nævneværdigt kunnet gøre ved den Slags Forhold.

Da Forbrugerkooperationen fik sin Udformning i Rochdale, skete det først og fremmest udadtil: for at forsyne Arbejderne med billige og uforfalskede Varer efter de kendte Brugsforeningsprincipper. Men bagved laa Haabet om at skabe en ny Samfundsorden. Det grundlæggende i det System, Væverne havde udformet, var i Virkeligheden dybt revolutionært: de vilde *omforme* ved at bygge det økonomiske Liv paa fælles Ejendomsret og planøkonomiske Principper, der gik stik imod det Frikonkurrencesamfund, der netop var under Udvikling. Under den lange Opbygningsproces medførte Hverdagens Krav, at man lagde Hovedvægten paa den fordelagtige Vareforsyning. Tusinder af Medlemmer, Hundreder af Bestyrelsesmedlemmer saa kun denne ene Side af Sagen, der særligt udkrystalliseredes i Krav om klækkeligt Overskud ved Regnskabsaarets Udgang. Den Tilslutning paa 10—20% af Befolkningen, man har naaet i de forskellige Lande, skyldes næsten udelukkende denne haandgribelige Indsats i Dagens Kamp om Brødet.

Paa een Maade kom Forbrugerkooperationens Indsats saaledes til at ligge paa Linje med Fagbevægelsens. Den sidste formaaede efterhaanden at forbedre Penge-lønnen betydeligt, og hvor Brugsforeningsbevægelsen var stor og effektiv nok, virkede den som Hæver af den egentlige Løn, Reallønnen; for baade den prisregulerende Virksomhed og Tilbagebetalingen af Overskud betød, at der kunde købes flere Varer for den samme Indtægt. Spørgsmaalet er nu, om Kooperationen ogsaa i Fremtiden skal nøjes med at yde en begrænset Indsats for at *forbedre* Kaarene for en mindre Del af Befolkningen, eller om der virkelig er Grundlag for et Opsving, der paa mærkbar Maade omformer økonomisk Virksomhed. Dette er først og fremmest et Spørgsmaal om:

1) hvor langt og hurtigt den menige Arbejder vil følge med. Ordene *afværge* (bøde), *forbedre*, *omforme* betegner en *stigende Linje* baade i Aktivitet og Oplysning. Den Arbejderklasse, der ad demokratisk Vej skal omforme det økonomiske

Samfund, maa besidde Egenskaber, som ikke var almindelige i tidligere Generationer. Indgaaende, saglig Dygtighed, Overblik, Fremsyn og en afballanceret Selverkendelse, der hviler sikkert i Bevidstheden om at besidde Muligheder i højere Grad end andre. Den modne, oplyste Generalforsamling maa kendes paa, om den kan vælge Ledere, hos hvem disse Egenskaber er fremherskende.

2) Effektivitet og virkelig Overlegenhed i den praktiske Udformning. Smaa-handelen og den lille Industri vil Kooperationen sagtens kunne tage Kampen op med, men stort anlagte Kædebutikker og industriel Masseproduktion vil kræve Anspændelse af alle Evner. Har den kooperative Bevægelse de senere Aar ydet noget, der kan opmuntre til saa store Krav? Utvivlsomt! Netop i de senere Aar har Forbrugerkooperationen — Arbejder og Bonde — naaet en saadan Styrke paa visse Omraader indenfor sin Virksomhed, at Privatkapitalister i baade England, Sverige og Danmark er begyndt at faa Respekt derfor. De store kooperative Virksomheder som Margarinefabrikker, Møllerier o. s. v., der nu behersker omkring 25% af Sveriges og Danmarks Produktion paa disse Felter, har sikkert virket som ubehagelige Overraskelser for de tilsvarende privatkapitalistiske Foretagender. Da F. D. B. for et Par Aar siden købte Vejle Dampmølle, laa dens Produktion paa 90,000 Sække om Aaret, nu er den paa ca. 300,000 Sække. Afsætningen til de organiserede Forbrugere er stabil, Produktion og Afsætning ligger urokkeligt fast i et planøkonomisk System, medens der hersker Kaos i det øvrige Erhvervsliv. Kan dette naas paa eet Omraade, maa det kunne naas paa flere. Midt i Forvirringen har Kooperationen med sin planøkonomiske Indstilling de ubegrænsede Muligheder foran sig, naar der sættes ind paa Omraade efter Omraade.

Men nye Fremstød kræver ny *Kapital*. Dennes Fremskaffelse afhænger af, om den demokratiske Ide, der er en af Kooperationens Grundpiller, viser sig holdbar, naar Demokraterne, Medlemmerne stilles paa den alvorlige Prøve. Naar Kooperationsøren staar overfor Spørgsmaalet om Anvendelsen af det aarlige Overskud, vil to Krav altid melde sig med ulige Styrke hos den enkelte: *Familiens Økonomi* og *Foreningens*. Hvor Generalforsamlingens Flertal er stemt for at skrabe Bunden, for at Medlemmerne kan faa det størst mulige Udbytte i deres private Kasse, er Viljen og Evnen til Kamp mod Privatkapitalismen selvfølgelig ikke meget værd. Kun i samme Grad, som Flertallet viser sig villigt til at stille Overskuddet til Raadighed for Videreudvikling af Virksomheden, bliver Kooperationen til en omformende, revolutionær Kraft.

Her skal det nok vise sig, at kun det oplyste, forudseende Demokrati er et effektivt Demokrati. Det er her, Afgørelsen om Kooperationens Plads i den økonomiske Kamp skal træffes. Kan en saadan Tilstand naas, at Medlemmerne i tilstrækkelig Grad identificerer deres egen Økonomi med Kooperationens Udvikling?

Kooperative Ledere er højst uenige om de Midler, der kan bringes i Anvendelse for at naa dertil og dog vinde Tilslutning i større Kredse. Uenigheden kommer ganske vist ikke stærkt frem her i Danmark, hvor den teoretiske Diskussion ikke synes at trives vel — navnlig ikke i den kooperative Verden. Derfor er vi ikke naaet frem til en virkelig Afklaring af Begrebene om den Fremgangsmaade, der bør



følges. Resultatet er ofte, at de enkelte Foreninger famler sig frem uden gensidigt at nyde godt af indhøstede Erfaringer.

Sammenligner man Kooperationen i Danmark og Sverige, vil man snart opdage en ret dybtgaaende Forskel paa dette Punkt. Her i Landet har Lederne altid lagt meget stærkt Vægt paa *Pligten til Loyalitet*. Dette gælder ikke mindst Arbejderkooperationen, hvis Ledere ofte hentes fra de faglige og politiske Søsterbevægelser og medbragte de der anvendte Agitationsbegreber, der frem for alt stærkt betoner Pligten til at staa sammen om Organisationerne. Baade fagligt og politisk har denne Metode vist sig brugbar, men i det kooperative Arbejde er den kommet til kort.

Svenske Kooperatører ser ganske aabenbart mere nøgternt og forretningsmæssigt paa Tingene. Man har der gjort sig klart, at Kooperationen kun kan vinde frem i Kraft af sin Dygtighed og Evne til at konkurrere. Man kunde godt sætte det amerikanske Ord »service« som Motto over den svenske Forbrugerbevægelses store Fremgang efter Verdenskrigen. Ganske tydeligt satte man sig det Maal at blive *den private Virksomhed overlegen*, og det er lykkedes paa et stadigt voksende Antal Omraader. Man blev ikke staaende ved Ønsket om at levere gode Varer til billige Priser, men saa, at den moderne Virksomhed havde andre Trumfer, der maatte stikkes. For Aar tilbage oprettedes en kooperativ Højskole og et Arkitektkontor. Begge fik fuldt op at gøre. Resultaterne bliver et stadigt dygtigere Personale og en ny Politik m. H. t. Butikslokales Beliggenhed, deres Hensigtsmæssighed og Udseende. En og anden mente, at disse nye, funktionalistiske Lokaler var for flotte, og at de vilde skræmme Arbejderne bort. Det gjorde de ikke — tværtimod hjalp de med til at udrydde den Følelse af Underlegenhed, der gjorde, at saadanne Synspunkter kunde fremkomme. *Effektivitetsprincippet* har ført Svenskerne langt frem, saa langt, at Fællesforeningen herhjemme nu har forstaaet og taget Metoden til sig og foreløbig oprettet baade en Andelsskole og et Arkitektkontor. Det sidste har virket saalænge, at man med Sikkerhed kan sige, det har virket efter Hensigten.

Men *Solidaritetsprincippet* kan ikke opgives af den Grund. Ingen kooperativ Virksomhed var blevet til noget uden det. I gode som i vanskelige Tider har Kampen for og Troen paa selve Ideen sammensvejset en Garde af trofaste, der stod Kampen ud, selv om den var dyr. De har haft en mere afklaret og sikrere Viden om økonomiske Funktioner, har forstaaet Solidaritetens yderste Maal og af den Grund kunnet sætte deres Kamplyst ind i positiv, nyskabende Linje. Disse Hundreders Fejl har maaske været den, at de uden videre krævede ligesaa meget af de Tusinder, der endnu ikke var naaet saa langt. Det »svenske« Princip er ikke Idealisme, men en Metode, der kommer de vankelmødige og uafklarede imøde. Den effektive For-



ening, hvis Varer, Lokaler, Betjening naar op over den almindelige private Virksomheds, er den mest virkningsfulde Reklame, den kraftigste Agitation i vor Tids økonomiske Forvirring. Forbrugerkooperationen har nu et saadant Format, at den med dygtige Ledere kan præstere mere end den private Virksomhed paa disse Omraader. En ærlig og grundig Beretning paa Generalforsamlingen, lagt an paa at udvikle Medlemmernes Forstaaelse af Virksomheden og om muligt andet Oplysningsarbejde vil derefter have de bedste Betingelser for at udvikle den virkelige Kooperatør, der i f. Eks. Spørgsmaalet om Overskuddets Anvendelse nærmer sig Lederne i Opfattelse.

Men det bør i det mindste slaas fast, at Kvindernes store Flertal ikke vil bøje sig for *Solidaritetsprincippet*. De søger derhen, hvor de mener at finde den største, øjeblikkelige Fordel. De bliver ofte narret, men forbliver som Regel i god Tro og fortsætter ad samme Vej. De kan ikke vindes alene med Taler om Loyalitet mod en ideel Bevægelse, men kun ved, at Lederne erkender, at de meget nøgterne Kvinder i en vis Forstand har Ret, og — at de under alle Omstændigheder har Magten, d. v. s. store Dele af Købekraften i deres Haand. Ret har de ogsaa for saa vidt, som det kooperative Foretagendes Berettigelse maa ligge i, at det er i Stand til at yde dem bedre »service« end det private.

De kommende Aar vil afsløre den uomstødelige Sandhed, at enten Frikonkurrencen og det private Eneherredømme over Produktion og Fordeling eller ogsaa Menneskene selv maa gaa rabundus. Det bliver det første. Den saakaldte frie Prisdannelse formaar ikke længere at faa Hovedfaktorene: Produktion og Konsumtion til at mødes i et harmonisk Omløb.

Alle Lande klynger sig for Tiden til det Haab, at det skal lykkes Regeringen at lukke de andre ude, samtidig med, at man selv skulde formaa at forbeholde sig Afsætningsmuligheder paa Verdensmarkedet. Denne Udvikling er i dybeste Forstand antirationel ligesom den *isolerede* tekniske Rationalisering, der medfører større Produktionsevne, men samtidig voksende Arbejdsløshed og dalende Købekraft. Den tekniske Rationalisering er vel omtrent standset i Øjeblikket, hvor Forholdene tvinger de fleste Virksomheder til at gaa for halv Kraft. Men skulde den Optimisme, der spiller saa mægtig en Rolle i den moderne Kapitalists Fremtidsdrømme, virkelig melde sig, vil hans System være ganske ude af Stand til at fastholde en Bedring. Han vil straks igen gøre alt for at gøre det ene Ben kortere end det andet. Han vil blindt fortsætte den tekniske Rationalisering og samtidig lade fem være lige i Spørgsmaalet om den samlede Produktions Afsætning. Han vil bekæmpe en Arbejdsløsn, der giver den nødvendige Købekraft, og en Arbejdsfordeling, der løser Tidens haardeste

Knude: Arbejdsløsheden. Dermed vil han forøge og forstærke de Kræfter, der arbejder paa hans eget Endeligt. Handler han anderledes, æder han sin egen Fortid og gaar i Virkeligheden over i Fjendens Lejr.

Det politiske Demokrati, som Folkene engang tiljublede sin hele Tro, er i disse Kriseaar blevet forraadt i vigtige europæiske Lande. I andre — maaske først og fremmest de skandinaviske — er det utvivlsomt, at den demokratiske Styreform har ført til en virkelig Vækst af Evner hos den jævne Mand og Kvinde, som er Demokratiets Forudsætning. Forstaar Demokratiet nu at aktivisere sig paa det industrielle og økonomiske Omraade, vil Stormløb være forgæves. Diktatur er ikke det primære Krav i Tiden: det er en Skabekraft, der kan føre Verden ud af en Depression, der baade er af materiel og sjælelig Art.

Spørgsmaalet er nu, om den kooperative Bevægelse i alle dens Ytringsformer har vist en saadan Slagkraft, at man kan acceptere den »en bloc« som et hensigtsmæssigt Grundlag for et vigtigt Omraade af den fremtidige økonomiske Udvikling.

Producentkooperationen har jo kun undtagelsesvis formaaet at slaa sig igennem til noget af virkelig Betydning. Dette kan skyldes forskellige Aarsager. Drives der almindelig Industrivirksomhed med Varer, der i Hovedsagen skal afsættes til andre industrielle Virksomheder (f. Eks. Maskiner), vil Modsætningsforholdet mellem privat og kooperativ Drift altid skabe Afsætningsvanskeligheder. Saadanne Virksomheder vil lettest finde en Basis for deres Produktion hos Stats- og kommunale Virksomheder. I Frankrig har en Produktionskooperation fundet fast Fodfæste paa det Grundlag, men en konkurrencedygtig *Bevægelse* har der aldrig været Tale om der eller andre Steder. Sværindustri er sikkert ligesom Transport en naturlig Statsopgave.

For andre Arter af Producentvirksomheder, der fremstiller Forbrugsvarer, som allerede afsættes eller kan afsættes gennem Forbrugerkooperationen, kan Fremtiden tegnes anderledes. En Sammenslutning med denne er ligetil. I England er dette i stor Udstrækning foretaget paa den Maade, at Brugsforeningen har tegnet Andele i Producentforetagendet — ofte en lille Majoritet — mod en tilsvarende Andel i Ledelsen. Til Gengæld har Producentforetagendets Afsætning og Vækst været sikret i samme Forhold som Brugsforeningens. Da Producentkooperationen i England i mange Aar har staaet i Stampe, mens Brugsforeningerne har haft stærk Fremgang, har Ordningen medført stabile Forhold, hvor der før var Usikkerhed. Virksomheden fordeler da sit Overskud mellem tre Faktorer: til Andelshaverne i Forhold til Andelskapitalen, til Arbejderne i Forhold til deres Løn og til Brugsforeningen i Forhold til Indkøbet, den har foretaget. Det er en af Producentkooperationens Svagheder, at den er delt op i en Række forholdsvist smaa Virksomheder, der ikke har kunnet

udnytte Fordelene ved Stordrift, som Forbrugerkooperationen gennem de store og derfor slagkraftige Fællesforeninger. De kooperative Bagerier er her ganske vist at undtage, idet deres Sammenslutning driver en Mølle, men enhver vil alligevel kunne se, at en Sammenslutning af Bageriernes Mølle og Fællesforeningens kunde føre Fordele med sig for begge Parter, — ikke mindst for den mindre Part: Bagerierne. Sammenhæng i hele den økonomiske Proces fra Varefremskaffelse til Afsætning og Forbrug er Kooperationens inderste Kerne, som man maa stræbe henimod.

Nægtes kan det imidlertid ikke, at der endnu er alvorlige Hindringer for en kraftig Videreudvikling selv af Forbrugerkooperationen. Brugsforeningsbevægelsen, den livskraftigste Del af den Kooperation, der berører Arbejderne, er her i Landet en blandet Arbejder- og Bondekooperation med Overvægt for sidstnævnte. Politisk staar Arbejder og Bonde i hver sin Lejr, hvilket let medfører, at Modsætningerne i Interesser præciseres og dyrkes i langt højere Grad gennem den politiske Agitation, Presse o. s. v. end de fælles Interesser, der utvivlsomt ogsaa er til Stede, og som de senere Aars Forhold har gjort mere tydelige. I Virkeligheden betaler Bønderne ikke mindre end Arbejderne Aagerrenter til den herskende Kapitalisme. Der er blot den Forskel, at Arbejderne længe har vidst det, mens Bønderne først begynder at sande det nu.

Nogen udslagsgivende Erkendelse af denne Kendsgerning har imidlertid endnu ikke vist sig. I Forholdet til Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger spores Modsætningerne mellem de to Grupper. Fællesforeningens Ledelse, der bærer stærkt Præg af Landbostandens Overvægt, er i stærkere Grad indstillet paa at møde Landets end Byernes Krav med Hensyn til Varenes Art. Dette gælder i overvejende Grad den meget vigtige Gruppe Varer, der hurtigt maa skifte Karakter paa Grund af vekslende Mode, eller som i Øjeblikket for visse Varers Vedkommende er underkastet en afgjort Nyorientering henimod større Enkelthed og Hensigtsmæssighed. I Boligudstyr og Beklædningsgenstande, Fodtøj ligger Byerne altid nogle Aar foran Landet i Udvikling. Byernes private Strøgbutikker er hurtige til at bringe det nyeste frem. Det nye kan virke overraskende eller endogsaa irriterende i den første Tid, men naar Byboen har været præsenteret for Nyheden nogle Gange, accepterer han og — ikke mindst — hun den. Hos den Arbejder, der er indstillet paa at dække saa stor en Del af sit Forbrug som muligt i Brugsforeningen, skabes der da en Kilde til stadige Ærgrelser, naar han erfarer, at hans Forening ikke er i Stand til at imødekomme de Ønsker, han eller hans Familie — og ikke mindst dennes Ungdom — nu en Gang har med Hensyn til Varenes Art. Et godt Eksempel herpaa kan hentes fra Fodtøjet, hvor Fællesforeningen næsten synes at have Principper i at



komme bagefter. Klagepunkter af denne Art underbygger Modsætningerne yderligere og styrker hos Arbejderne Kravet om, at der skal ske Ændringer paa disse Punkter.

Der er jo allerede et gammelt Krav om, at Repræsentationssystemet skal ændres. I Forhold til andre Lande har vi sammenligningsvis et meget stort Antal Brugsforeninger. I England er der ca. 1200 Foreninger med godt 6 Millioner Medlemmer; i Sverige 700 med næsten  $1\frac{1}{2}$  Million Medlemmer, men i Danmark 1800 med kun godt 300,000 Medlemmer. Af disse er et ganske overvejende Antal Landboforeninger. Hele Landet er inddelt i 27 Kredse, der hver vælger sit Medlem til Repræsentantskabet, der igen vælger Bestyrelsen. I Hovedsagen gælder Princippet: én Forening, én Stemme, hvilket bevirker, at det er næsten umuligt for de faa Bybrugsforeninger at øve nogensomhelst Indflydelse paa Valget, selv om disse dog, hvad Medlemsantal og samlet Omsætning angaar, udgør en antagelig Part af Helheden. Skal Arbejderne føle sig tilfredse, maa der ske en Ændring, der giver dem et virkeligt Medansvar. Indenfor Bondekredse kalder man den nuværende Ordning for Demokrati og kan af den Grund ikke tænke sig at forlade den. Man henter Paralleller fra Landbrugets Andelsforeninger, hvor man altid har holdt paa, at Husmanden med de fem Køer skulde have samme Stemmeret som Godsejeren med de hundrede. Man lægger her Hovedvægten paa Mennesket og ikke paa Køernes Antal og tror at være lige saa demokratiske, naar man i Tilfældet Fællesforeningen giver den lille Forening samme Indflydelse som den store. Men i Virkeligheden giver man her Institutionen Fortrinet, saaledes at ofte 1000 Arbejdermedlemmer ikke har større Indflydelse end 100 Bønder. I den russiske Sovjetrepræsentation har man indrettet sig paa samme Maade, men saaledes, at Forholdet mellem Arbejdere og Bønder er omvendt. Selv om Bybrugsforeningerne havde over Halvdelen af Medlemmerne, vilde deres Indflydelse være ringe under den nuværende Ordning. Det er Demokrati, der i høj Grad passer egoistiske Landbointeresser, men virkeligt og uangribeligt er det ikke. Hidindtil synes man dog ikke, hverken i Landbokredse eller indenfor Fællesforeningen, at have nogen epokegørende Følelse af dette.

Som Landet ligger, kan det maaske derfor ikke undre, at Lysten til Udskillelse af og til kommer til Orde i Arbejderkredse. Denne Lyst styrkedes yderligere, naar Fællesforeningens Ledelse tidligere viste tydelige Arbejdsgiverinteresser under Lønkampe. Arbejderen kan da ikke undgaa at føle, at en Bevægelse, som han maaske har givet sin uforbeholdne Tilslutning, falder ham i Ryggen. Han ser for sig Billedet af en selvstændig Arbejderkooperation, der ligger paa Linie med den øvrige Arbejderbevægelse. De forskellige Uoverensstemmelser af teknisk, organisatorisk eller politisk Art har foreløbig givet sig Udslag i Dannelsen af det kooperative Fælles-



forbund og De samvirkende Brugsforeninger, der begge eksisterer for at pleje Arbejdernes særlige Interesser. De er begge Udtryk for de faktiske Tilstande; de særlige Interesser er foreløbig uomtvistelige.

Om en reel Spaltning af Brugsforeningsbevægelsen i to Fællesforeninger for Bønder og Arbejdere virkelig vil komme til at foreligge, er vel tvivlsomt. Anlægger man et rent økonomisk Synspunkt, maa man af al Kraft arbejde paa at udjævne Modsætningerne. De senere Aar har givet tydelige Beviser for, at Fællesforeningen netop i Kraft af den Størrelse, Tilslutningen fra begge Lejre betyder, kan yde en virkelig effektiv Indsats i Kampen med de store kapitalistiske Truster.

I Kraft af sine sikre Afsætningsmuligheder kan Fællesforeningen bygge store rationelt drevne Produktionsvirksomheder som Margarinefabrikken i Viby og Møllen i Vejle. Vares fine Kvalitet og rigtige Pris paa den ene Side og den sikrede Om sætning paa den anden giver en ganske paalidelig Sikring mod den Tomgang, som den private Virksomhed aldrig kan væрге sig imod. Ved at sætte *stort* ind paa Omraade efter Omraade kan Fællesforeningen yde en afgørende Indsats i den økonomiske Kamp. Nordisk Andelsforbunds vældige og fordelagtige Indkøb er et andet Eksempel paa et kooperativt Storføretagendes Formaaen i Kampen. En Spaltning vil for mange Aar fratage Kooperationen Chancen for at føre denne Kamp videre.

Jeg er ikke sikker paa, at Hindringeme for Opfyldelsen af de her fremsatte Ønsker ligger hos Fællesforeningens Ledelse. Derimod skal de søges hos den tusindtallige Forsamling af menige Landboere paa Fællesforeningens Generalforsamlinger og Kredsmøder. Den Dag, de lærer at se mere alment paa Tingene, vil der kunne ske noget. Det er Fællesforeningens Opgave at lære dem det.



## LION FEUCHTWANGER

AF HAGMUND HANSEN

**H**itlers ord om jøden, der »i kulturel henseende« fordærver kunst, litteratur og teater, fordrejer den naturlige følelse, omstyrter begreberne om skønhed, om det ædle og gode, og til gengæld trækker menneskene ned til sin egen lave væremaade« kunde ha staaet som anklagepunkt i en eventuel nazistisk proces mod Lion Feuchtwanger. Sikkert var ingen af Tysklands frisindede forfattere mere hadet end denne radikale og kritiske jøde. Han hade skrevet bogen »Succes«, denne skarpe anklage mod nazismens forbrydelser og dens afhængighed af den kapitalisme, den paastod at bekæmpe, analysen af førernes mentalitet og den indifferente masses dumhed, og holdningsløs paavirkelighed af højtraabende eventyrere.

Forfatteren Justus fra Tiberias sir i bogen »Jøden fra Rom«: »Jeg kan ikke se nogen som helst mening i at dø for en erkendelse. At dø for en overbevisning er krigerens lod, forfatterens kald er at gi den videre til andre.« Feuchtwanger handlede derefter. Han sad i sikkerhed i udlandet. Hans bøger blev brændt, men han hade fra Tyskland stof med til en ny anklage mod fjenderne.

Man har kaldt Feuchtwanger fornyer af den historiske roman, og der tænkes her særlig paa de tre bøger »Den hæsle hertuginde« (1923), »Jøden Süß« (1925) og »Jøden fra Rom« (1931), men ogsaa »Succes« (1929) og »Familien Oppenheim« (1933) er egentlig historiske romaner, skønt de har nutidshandling. Undertitlen til »Succes« er »Tre aar af en provins' historie«, dens personer er historiske skikkelser under fingerede navne. I forordet til »Familien Oppenheim« staar der: »Ikke en eneste af de enkelte personer eksisterede indenfor Tysklands grænser i aarene 1932—33, derimod eksisterede de som helhed. For at opnaa en almengyldig sandfærdighed har forfatteren maattet gi afkald paa at gøre de enkelte skikkelser fotografisk korrekte. Bogen fortæller ikke om virkelige men om historiske, almengyldige mennesker.« Bøgerne skal kunne gi fremtiden et saa fyldestgørende og helt indtryk som muligt af mennesker og tilstande i 1921—23s Bayern og 1932—33s Tyskland.

Mens nazisterne, som det er sagt, kopierer historie uden dog at kende saa meget til historien, at de ved, det er dumhederne, de kopierer, vilde Feuchtwanger med den spanske filosof Ortega y Gasset sige: »Det forgangne kan ikke fortælle os, hvad vi skal gøre, men kun hvad vi skal undlade at gøre.« For Feuchtwanger er historien ikke den straalende top, hvorfra vi er sunket og atter skal op. Han overidealiserer og eventyrliggør ikke menneskene og begivenhederne som i den romantiske historiske roman, der ogsaa er den fascistisk-nazistiske. Derfor virker hans bøger ogsaa tit frastødende

paa den store masse, der forlanger eventyrlig spænding og handling à la Sabatini. De mest udprægede filmsønskedyder eller -lyder, der ser lidt for usandsynlige ud i nutidsdragter, menes at faa et sandsynlighedens skær ved at forskubbes ud i fortiden, da menneskene var »større«. (Eksempel blandt mange: »Ben Hur«.)

Feuchtwangers sprog er ogsaa forskelligt fra den vulgære, historiske romans. Man er vænnet til, at sproget og talen i disse bøger faar en søgt, gammeldags tone, der ofte virker bundfalsk og intet har at gøre med virkelig forstaaelse af tid eller mennesker. Josephus i aar 100, Süß i 1700erne og Gustav Oppenheim i 1933 taler ens, kun med forskel i det indhold tiden maa gi talen. Af moderne psykologi har Feuchtwanger lært meget. Han er i slægt med moderne forfattere af historiske biografier som Francis Hackett eller Stephan Zweig, men hans tidsbilleder er mere vidtspændende end deres, og han interesserer sig mere for at skabe billeder af hele samfundet end af enkeltskikkelser. Han skildrer helst udsnit af historien omkring vigtige og skelsættende begivenheder og de mennesker, en saadan tid skaber. I mange af bøgerne er det derfor vanskeligt at afgøre, hvem der er hovedpersoner, f. eks. i »Succes«. Det er samfundets historie, der fortælles, mere end det er enkeltmenneskers. Med særlig dygtighed skildrer han store menneskemasser i oprør eller bevægelse, jøderne i Jerusalems tempel, middelalderborgere under jødeforfølgelser, offentlige henrettelser, Hitlers tilhørerskarer i Münchens ølkældre. Feuchtwangers viden om historiske enkeltheder kan dog ofte være saa kolossal, at skildringerne kan virke overlæssede. Udmalningen af interiører kan virke som barbariske farveophobninger.

Et særligt speciale har Feuchtwanger fundet i skildringen af samfundets stilling til jøderne gennem tiderne og af nationalistiske bevægelser. Her har han netop lejlighed til at bevise det sørgelige faktum, at menneskene stædigt kopierer historiens dumheder, naar sammenstødende tildragelser gir disse fænomener lejlighed til at vise sig. I de nationalistiske bevægelser vil der altid være fælles træk vel især af den grund, at de næsten altid er reaktionære, d. v. s. tilbagegribende til svundne perioder, hvorved der hentes bestanddele fra tidligere bevægelser. I forholdet til jøderne viser samtidigheden i menneskenes handlinger trods tidsafstande sig tydeligst. Alle tiders antisemiter har brugt de samme anklagepunkter, d. v. s. dem, der har lettest ved at sætte den store masse i bevægelse. Det nationalistiske parti »De hvidskoede« i oldtidens Alexandria og de græsk-romerske smaaborgere beskyldte jøderne for at fede smaabørn i templet, slagte dem ved passahfesten og drikke disse ofres blod samt for at ha sluttet et hemmeligt forbund til andre folkeslags ødelæggelse. De samme beskyldninger bruges i Tyrols byer i middelalderen under Margareta Maultasch, da jøden Mendel Hirsch blir generende for de lombardiske og tyske finansmænd. Fire



hundrede aar senere benyttes beskyldningen for børneritualmord til i Württemberg at komme Süß Oppenheimer til livs. Og i det 20nde aarhundrede kan smaaborgeren og antisemiten Adolf Hitler gentagende skrønen om jødernes forbund til ødelæggelse af andre racer i sin verdensberømte bog »Min Kamp«. Han skriver om den til lejligheden opfundne bog »Zions vismænds protokoller«: »Her gis en bevidst fremstilling af, hvad mange jøder ubevidst ønsker at gøre. Det er ganske ligegyldigt, hvilket jødehoved disse afsløringer stammer fra. Det vigtigste er, at de med ligefrem grupvækkende sikkerhed afslører jødefolkets væsen og virke, klarlægger den indre sammenhæng og de endelige maal.« Jødernes forbryderiske paaskefest har for nylig været omtalt i et udbredt tysk, nazistisk tidsskrift »Der Stürmer«, og »Zions vismænds protokoller« har været refereret i et dansk, nationalistisk blad i aaret 1933. Adolf Hitler er virkelig samtidig med Kaspar Dieterle i Esslinger i 1700erne og med Alexandrias »hvidskoede«. Læs i »Min Kamp« om »den sorthaarede jødedreng, der timevis med satanisk glæde lurer paa den intetanende unge pige, som han skænder med sit blod og derved røver fra sit folk«.

Trods aarhundreders fremskridt i teknik og videnskab, trods al saakaldt oplysning og trods vor tids tale om barbarisk oldtid og mørk middelalder kan altsaa dog en uudryddelig dumhed og overtro gøre aarhundredernes mennesker samtidige. Dumheden er forener af fortid og nutid. Feuchtwangers forkærlighed for at skildre tider med stærkt bevæget forløb, perioder med samfundet og dermed menneskene eller en del af menneskene under stærk omdannelse, kan bedst vises ved en gennemgang af hans bøger taget i rækkefølge efter tiden der skildres.

I »Jøden fra Rom« fortælles om opgøret mellem den nationale, strengt afgrænsede jødedom og den hellenistisk-romerske verden og om forvandlingen af den jødiske nationalist Josef ben Matthias til verdensborgeren Flavius Josephus. Noget gammelt og ikke længere tidssvarende maa forsvinde og blusser derfor op i en sidste brand, det jødiske oprør, der endte med templets og byens ødelæggelse og jødernes adsplitelse over verden. Ogsaa denne tildragelse har paralleler gennem tidene. Feuchtwanger har vist det i sine andre bøger, og Ortega y Gasset har sagt om denne historiske gentagelse: »Nogle søger, som det altid sker ved slige kriser, at redde situationen ved en kunstlet anstrengelse af netop det princip, der har overlevet sig selv. Derved forklares de nationalistiske udbrud i de sidste aar. Og det har altid været saaledes. Den sidste flamme er den højeste, det sidste suk er det dybeste.«

Det jødiske oprør under friskareførelsen Simon bar Giora og hjemmeværnsførelsen fra Galilæa, Johan fra Gischala, blir slaaet ned af Vespasians hæere, der kommer med verdensborgerskabets ret, og Josef føres gennem svære indre kampe frem til sin



verdensborgertanke. Han, der blev jødernes store historieskriver, forstod, at det, det kom an paa, var at lade sine egne goder flyde over i alle andre og at opta de fremmede goder i sig. Han var en ny slags menneske, ikke mere jøde og ikke græker og ikke romer, men en borger i hele verden, saa langt den var civiliseret. I sin verdensborgersalme sir han: »Riv dig løs fra dit anker, saaledes taler Jahve. Jeg elsker ikke dem, der slammer til i havnen. En vederstyggelighed er mig dem, der raadner i deres trægheds stank. Jeg har giet menneskene ben til at bære det over jorden, for at de ikke skal bli staaende som et træ paa sine rødder. Et træ nærer sig kun af en ting, men menneskene nærer sig af alt, jeg har skabt det under himlen. Et træ kender bestandigt kun det samme, men mennesket har øjne for at kunne opta alt fremmed i sig og hud for at kunne røre og smage alt. Ød jer bort over landene og udgyd jer over havene. En træl er den, der binder sig til et eneste land. Ikke Zion hedder riget, jeg forjættede jer, dets navn er jorden.«

I »Den hæslige hertuginde« fortællles om landet Tyrols sidste aar som selvstændig stat, et udsnit af Europas historie i midten af 1300erne. Det var de store stridigheders tid mellem de konkurrerende fyrsteslægter, Luxemburgere, Wittelsbacher og Habsburgere. Det var borgeropstandenes, bondeoprørernes og den sorte døds tid. En ny fyrstetype, der tænkte mere besindigt politisk, end den vilde krigerridder hade gjort, opstod. I billedet af Ludvig af Brandenburg tegnes han. »Han sætter større pris paa byerne end paa borgene, foretrak købmanden for krigeren, overenskomster for kampe, saa mere paa nytte end paa ridderlighed. Han vil ikke lægge nogen som helst vægt paa at vinde atten eller tyve turneringer om aaret, men han vil interessere sig for, at hans navn kun sjældent forekommer i de florentinske finansmænds protokoller, at handelsfolkene kan transportere deres varer i sikkerhed, at der i byerne sidder energiske, redelige myndigheder. Byerne er traadt i borgens sted, organisation i den stærke, enkeltes sted. Fremtiden tilhørte ikke længere vaabnet, men varen, pengene. Store herrer kunde fare nok saa herligt over verden, deres gerninger hade dog ingen varighed. Varighed hade byernes møjsommelige, langsomme, omhyggelige, kræmmeragtige stræben. Den byggede smaat, byggede forsigtigt, men den byggede celle ved celle, stablede sten paa sten, uophørligt.«

Margareta Maultasch, bogens hovedskikkelse, er en af historiens interessanteste kvinder, begavet og varmhjertet, alle personlige hensyn satte hun til side for at tjene og fremme sit land. Hendes fantastiske grimhed blev hendes ulykke. Hun blev spottet af sine nærmeste, mistroet af sit folk, blev bitter og haard. Mod slutningen af sit liv maatte hun opleve, at hendes land blev besat af de bayerske fyrster, dets selvstændighed udsløttet.

Man har kaldt »Jøden Süß« vor tids største historiske roman. I komposition, i skildring af tidens sæder og skikke og tanker er der ingen, der overgaar den. Den fortæller om Württemberg i midten af 1700erne, tiden for stridighederne mellem fyrsten, der vil paatvinge landet enevældet, og folket, der forsvarer sine gamle rettigheder. Fjender fra alle sider lurar paa at tilrane sig magt og bytte, den franske konge, katolikkerne, landets egne fyrster og finansjøderner i Heidelberg og Frankfurt. »Saaledes sad de i kreds — ventende, skulende mistroisk til hinanden, kastende deres store, stumme skygge over landet. Men solen skinnede, himlen ga væde, hveden voksede, vin og frugt modnedes. Velsignet laa landet«.

Stridigheder, pragtfuldt hofhold og elskerinder til hertugen, den plumpe, stædige, dyrisk begærlige Karl Alexander, koster penge, og saa gaar vejen til Europas hemmelige kilder for guld og magt — jøderne. Josef Süß Oppenheimer, »verdens første kapitalist i sindssyg form, sluppet løs og beskyttet af enevælden«, blir hertugens finansdirektør, hans hofjøde. Af denne hofjødetype har Hitler tegnet et ikke ueffent billede i »Min Kamp«. Ser man bort fra hadefulde uretfærdigheder og husker man, at typen netop var fremstaaet gennem de forfølgelser og forholdsregler, samfundet hade tvunget jøderne til at leve under, kan Hitlers ord godt være en karakteristik af Josef Süß.

Feuchtwanger skildrer hans virksomhed saaledes: »Gennem hans talløse, som oftest jødiske straamænd lededes de schwabiske penge ind i de mest komplicerede kanaler, plantede plantager i Nederlandske Indien, købte heste i Berberiet, jagede elefanter og slaver paa de afrikanske kyster. Hans grundsætning var fantastisk, svimlende omsætning. Ikke stor fortjeneste paa den enkelte del, men en kæmpegevinst ved at han tjente omend kun en brøkdel paa alt. Derfor stræbte han for at ha en finger med i alle Tysklands pengesager, han kontrollerede industri og handel i alle hjørner og kroge af Europa, og en anseelig del af den samlede tyske formue flød gennem hans pengekas.«

Og dog er Süß kun »Jøden«, den foragtede, som enhver kan spytte i øjnene, hvis han kun tør. Bag ham øjner man alle hans racefæller i byernes ghettoer: »I det fjortende aarhundrede var over halvfjerdehundrede jødemeningheder blevet myrdet, druknet, brændt, martret, kvalt eller levende begravet. Mange af de overlevende flygtede til Polen. I Tyskland fandtes for hver seks hundrede tyskere kun een jøde. Under folkets og øvrighedens raffinerede plagerier levede de sammentrængt, kummerligt, trist, underkastet enhvers forgodtbefindende. Haandværk og udøvelse af frie kald var dem forbudt. De henvistes til lyssky, indviklet sjakren og aagren. Man begrænsede deres indkøb af levnedsmidler, forbød dem at klippe deres skæg og forordnede dem en nedværdigende dragt. De blev trængt sammen paa snæver plads, portene

til ghettoen blev hver aften omhyggeligt laasede, ud- og indgange bevogtedes. Der levede de, sammenstuede, formerede sig, uden dog derfor at faa mere bevægelsesfrihed. Deres huse taarnede sig op, lag paa lag. Deres gyder blev trangere og trangere, skumle og krogede. Ikke et træ, ikke et græsstraa, ikke en blomst fandtes der, blottet for sol og luft laa de der, den ene i vejen for den anden, i tykt, sygdomsavlende snavs. Mændene sneg sig duknakkede af sted, deres smukke kvinder falmede hurtigt, af ti børn de fødte døde de syv. Det var som et stillestaaende brakvand, afspærret fra det strømmende liv derude, fra sproget, kunsten og aanden hos andre.«

Süss er den første jøde, der bryder ghettomuren, den første europæiske jøde, og han er forløberen for alle de jødiske finanskonger, der senere kom til at spille saa stor rolle i Europas og Amerikas historie. Men han er grænseløst hadet af folket, baade fordi han er jøde, og fordi han er skatteudriveren, og de fornemme herskaber, hvis ligemand han tilsyneladende er, baade ringeagter og frygter ham, lurer kun paa hans fald.

Ulykken naar ham. En af hans fjender, hvis datter han har spillet i hænderne paa hertugen, gør i bogstaveligste forstand gengæld. Süß' unge datter dræber sig selv for at undgaa hertugens efterstræbelser. Süß er ramt, men han har sin hævn at ta. Han opmuntrer hertugen til at foreta det kup, der skal slaa parlamentet ud og indføre enevælden. Hertugen vokser ved tanken, buldner ud i følelsen af egen storhed, alt forberedes, kuppet staar for døren, hertugen spændt til det yderste, allerede følede sig som den store, guddommelige hersker. Da aabenbarer Süß alt for parlamentet. Hertugen sprænges som en boble, han dør af et hjerteslag. Men Süß selv maa ogsaa dø. Paa ham skal alt hævnnes. Han hænges under folkets endeløse jubel i Würtembergs højeste galge. Med en uendelig viden, en pragtfuld malen af enkeltheder, personer og tidsbilleder er denne betagende, farverige, kloge, frastødende bog skrevet.

Ogsaa »Succes« er en historisk roman. Personer fra de seneste aars Tysklands historiske skaber dens handling: Adolf Hitler som Rupert Kutzner, Ludendorff som general Vesemann, von Kahr som Flaucher. Nazipartiets opstaaen skildres paa en nogen anden maade, end den er foregaaet i virkeligheden, og dog er »de sande tyskere« nutidens nazister. Det latterlige ølkælderkup, hvor Hitler og Ludendorff overrumplede von Kahr, er beskrevet og ligeledes den skandaløse proces, der senere førtes mod kupmændene. Den er en bog om de menneskeskæbner, der knuses under den uret, der behersker landet Bayern. Processen mod den moderne kunsthistoriker Martin Krüger og hans dom og død, hans hustru Johanna Krains seje men unyttige kamp for ham, er kun en sideløbende fortælling til andre, politikeren Klenks historie, den jødiske, socialdemokratiske sagfører Geyers, forfatteren Tüverlins, kommunisten



Pröckls, kapitalisten Reindls. Man hører om homoseksualiteten blandt »de sande tyskere«, om fememord, og at den skyldige, naar han drevet af samvittighedsnag, melder sig til politiet, ikke kan bli arresteret, fordi han ikke medbringer identitetsbevis. Først og fremmest er det en bog om Bayern. »Dengang bestod nemlig Europa af talrige, suveræne enkeltstater, af hvilket det tyske rige var den ene, og paa samme maade bestod dette rige igen af atten forbundsstater. Disse saakaldte lande med Bayern i spidsen vaagede skinsygt over deres egenskab af særstat, skønt de efter erhvervslivet at dømmes for længst var provinser. De hade deres traditioner, deres historiske følelser, deres stammeejendommeligheder, deres særlige kabinetter. De højt-betitlede herrer, der regerede disse lande, vilde ikke forsvinde eller i bedste fald bli provinsebedsmænd. De vilde ikke se det faktum i øjnene, at deres land var ved at bli en provins i riget. De talte imod det, regerede og forvaltede for at bevise deres statspolitiske rettigheder.« Det bayerske bondefolk, en stamme, der er blevet bagefter den omgivende verden, blusser op i stædig fastholden ved det gamle, men efter det første tabte slag falder landet tilbage i den gemytlighed, der fryder alle borgerlige turister, ølstuestemningen, pølserne, schuhplattler, gemsefjer og dirndldragter.

»München dansede. Det ny aar var kommet og med det karnevalet. Paa de store bryggeriers maskerader, ved de utallige kegleklubbers og spareforeningers fester dansede smaaborgerne, arbejdere og bønder, ved kunstnerfesterne og studenternes, officerernes og fememordernes baller dansede storborgeme. For at være med i denne fede karnevalstid pantsatte München baade gang- og sengeklæder. Ved morgengry mødtes det hele München efter en nat fuld af lystighed og jubel i primitive knejper, chauffører, torvekoner, herrer i kjole og damer i maskeradestads, gadefejere og tøjter, for at drikke øl og nedsvælge pølser. Løssluppent skreg München sin salighed og sit valg-sprog ud: saalænge den grønne Isar, og: en skaal for al gemytlighed«. Tüverlin tænker over tingene: »Den hvide races civilisation blev sat tusind aar tilbage ved de germanske barbarers bryden ind i den græsk-romerske kultur. Og efter at man nu har føjet nogle faa hundrede aar til hin civilisation, trues vi nu af et nyt indbrud af mindredudviklede i den kultur, de civiliserede har skabt. En fase i dette barbari er den patriotiske bevægelse. Allevegne paa kloden findes der individer, hos hvem drabsinstinktet ikke faar tilstrækkelig udløsning ved sport. Kravet om, at den slags individer burde holdes under stadigt lægeopsyn, blir ikke tilstrækkelig paaagtet. Hvor er f. eks. det psykiatriske opsyn under Kutzners møder? Her sad disse bayrere foran deres bjerge, tilbage i udvikling for deres naboer, stædige, mod deres vilje anstiftende ulykker, et værktøj i haanden paa muskeltærke, lungekraftige, svaghjernede eventyrere. Og nu vil München glemme sine dumheder, den vil ikke kendes ved



det sidste aarti, den har glemt det, spiller trohjertet, holder sig for øjnene og vil ikke være ved det. Den bilder sig ind, at saa glemmer de andre det ogsaa. Men den tar fejl.« Han beslutter at skrive bogen om Bayern. »Det er muligt, at retsplejen haandhævedes særlig ondartet og dumt i Bayern, men stort anderledes var det heller ikke rundt omkring. I Ungarn, paa Balkan stod det maaske endnu værre til end paa den bayerske højslette. Han hade hidtil fundet sig i denne kendsgerning med forstaaende, fatalistisk skepsis, nu antog hans skepsis vredens træk og blev skabende. Uretten i Bayern var den, der laa ham nærmest. Hvis han vilde digte Bayern, maatte han digte den bayerske uret med«. Udenpaa manuskriptets omslag var der først skrevet: Bogen om Bayern. Nu føjede han til: Eller retfærdighedens loppetorv.

Feuchtwanger er ikke paa højde med sig selv i »Familien Oppenheim«, har man sagt. Den indvending, der sir: Skal vi nu igen høre de trivielle rædselshistorier fra koncentrationslejrene, kan man vise tilbage med foragt, men det er rigtigt, at den retfærdige vrede, der gjorde varm og ivrig i »Succes«, i den ny bog er blevet til et dødeligt had, der forhindrer det helt klare overblik, der ellers er Feuchtwangers. Grundstemningen hos bogens mennesker er denne: Hvordan kan det gaa til, at vanviddet kan erobre et helt folk, det tyske, Lessings og Goethes folk? Og hadet vender sig mod den store masse, der blindt lader sig lede uden at tænke. Goethe citeres: »Menneskepakket frygter intet mere end forstanden. Menneskene skulde frygte dumheden, hvis de forstod, hvad der virkelig er frygteligt.« Medlemmerne af den jødiske familie Oppenheim og de mennesker, de omgaas, er næsten alle kun optaet af at finde latterligheden hos den brune masse, dens tro paa førere, der ikke engang kan skrive det tyske sprog korrekt. Dr. Gustav Oppenheim, den velhavende, behageligt levende æstetiker og litterære amatør lever et godt stykke uden for virkelighedens verden. Selv efter Hitlers udnævnelse til rigskansler trøster han sig. »Et folk, der har frembragt en teknik og en industri som Tysklands er ikke i stand til at synke ned i barbariet paa et øjeblik. Og var der ikke en mand, der fornylig hade regnet ud, at Goethes værker ialt forelaa i hundrede millioner eksemplarer? Et saadant folk vilde ikke finde sig i at høre paa barbarernes brøl mere end en kort tid.« Denne abstrakte indstilling overfor livet og virkeligheden har Feuchtwanger været ærlig nok til at ta med, og den forklarer vel ogsaa for ham grunden til, at det kunde gaa, som det gjorde. Men Gustav Oppenheims flugt til udlandet, og især hans senere hjemvenden til Tyskland for at følge alt paa nærmere hold, virker ikke særlig troværdig eller overbevisende. Skildringen af hans ophold i koncentrationslejren er gruppvækkende, umenneskelig raahed og bestialsk dumhed synes at være de fremherskende

egenskaber hos de nazistiske fangevogtere. Gustav Oppenheim dør efter sin løsladelse i Prag. Han, der har været stolt over at kunne konstatere, at et brev fra Lessing er skrevet to dage tidligere end før antaget, knuses under virkelighedens haarde oplevelser. Sandere virker brødrene, Edgar, lægen, der kun interesserer sig for sin videnskab, og Martin, den dygtige, hensynsløse, men ærlige fabrikant. Martin Oppenheim kan nok slaas ned, men han kan ogsaa rejse sig igen, han blir større som menneske. I den kloge, helt nærværende, ræsonnerende Jaques Lavendel, er der noget af den gamle Feuchtwanger. Han er klar over martyriets unytte. Han er baade Justus fra Tiberias og Tüverlin.

Med vidunderlig og skarp satire er billedet af den lille jødiske sælger Marius Wolfsohn tegnet, den lille, intet forstaaende, fortumlede smaaborger, der roder sig ind i alle ulykker og dog kommer ned paa benene. Læs om hans og hans nabo, nazisten Zarnkes ens juleaften med legetøj til børnene, flyvemaskiner med paaskrift: »Prima bombeflyvemaskine. Versaillesfreden hindrer Tyskland i at værg sine grænser, men den dag skal komme, da Tyskland sprænger sine lænker. Husk det.« Ondskabsfuldt er billedet af litteraten Guttwetter, der blir nazisternes nationaldigter, skønt han ikke aner, hvad der foregaar, og af den nazistiske overlærer Vogelsang, der med sine chikanerier driver Martin Oppenheims unge søn, Berthold ind i selvmordet.

Maaske er begivenhederne endnu forfatteren for nær inde paa øjnene. Det klare overblik mangler. Det er tilgiveligt, og hvem kan ikke forstaa hadet? Trods alt er bogen det vægtigste litterære dokument fra den allerseneste tids Tyskland, det første forsøg paa at skildre tiden og de mennesker, det gik ud over.

Den tyske emigrantlitteratur staar sikkert over for en stor opgave i Europa, og Feuchtwanger vil staa som en af bærerne af denne fremtidsopgave. I en tid, hvor Nietzches ord: »Tyskerne er angrebet paa samvittigheden af den mest kulturfjendtlige sygdom og ufornuft der findes — nationalismen, denne neurose nationale, som har berøvet Europa dets bevidsthed og forstand«, er blevet sørgelig virkelighed, staar denne forfattergruppe uden fædreland, tvunget til internationalisme og verdensborgerskab. Skulde disse mennesker ikke være med til at faa menneskene til at forstaa, at denne flamme er saa høj, fordi den er den sidste, og sukket saa dybt, fordi det er det sidste. Feuchtwanger er med i denne kamp for fornuftens ret. Det er ham, der har sagt: »Jeg for min del tror, at det eneste middel til at forandre verden er at forklare den. Gir man en plausibel forklaring, forklarer man den paa stilfærdig vis ved en stadig virkende fornuft. Det er kun dem, der ikke kan forklare den plausibelt, der prøver at forandre den med vold. De højrrøstede forsøg varer ikke ved, jeg tror mere paa de stilfærdige.«

## FRA INDIVIDUALISME TIL KOLLEKTIVISME I U. S. A.

AF JOHS. SPERLING

**E**n amerikansk Forfatter har engang skrevet en Historie om nogle blinde Mænd, der skulde undersøge, hvad en Elefant egentlig var for et Dyr. Een af de blinde følte paa Dyrets Sider og berettede, at Elefanten mindede om en tyk Mur; een følte paa Snablen og kom til det Resultat, at Elefanten mindede om en stor Slange; andre følte paa Benene og Halen, og berettede om Ligheden med et tykt Træ og et Reb.

Den Historie opdukker uvilkaarligt i Erindringen, naar man paa Grundlag af Dagblade, Fagblade, Maanedshæfter, Bøger og Breve forsøger at danne sig et Billede af Præsident Roosevelts gigantiske Eksperiment. Trods en halv Snes Bøger, der allerede nu har passeret Rotationspresseme, kan det afgjort siges, at hvor det amerikanske Samfundssystem ender — i en stærk Præsidents »demokratiske Diktatur«, i Fascisme, i Socialisme, i Bankverdenens Kontrol, i Gangsters og Pøbelhorders midlertidige Regimente — herom kan ingen Mennesker i Dag sige noget afgørende. Der kan højst blive Spørgsmaalstegn ved hver af nævnte Muligheder. Indskrænker vi Spørgsmaalet til Præsident Roosevelts indtil nu gennemførte Foranstaltninger, er det betydeligt lettere at give et Svar. De tilsigter at regulere det kapitalistiske Samfunds Maskineri saaledes, at den frie utøjlede Spekulationsjagt standses. Saaledes at noget af det amerikanske Samfunds enorme Velstand føres fra de faa meget velhavende Tusinder ned til de mange fattige Millioner. I Konsekvens af sin Tillid til det regulerede profitskabende Systems Evne til at klare Opgaverne har *Roosevelt* og hans Folk i intet Tilfælde ændret det kapitalistiske Samfunds fundamentale Principer. Bankerne er reguleret ind i større Baase, men ikke bundne. Jernbaneselskaber, Kanalselskaber, Vand-, Gas- og Elektricitetselskaber er tvunget til at række en Haand ud til deres Arbejdere og i visse Tilfælde tvunget til i noget mindre Grad at flaa deres Kunder — men de er ikke overgivet til Folket, Kommunen eller Statens Kontrol, hvad de burde have været i Kraft af deres afgørende Betydning for hele Folket, mere end for »Insullerne« og »Morganerne«.

Har man helt gjort sig klart, at Roosevelt ikke tilsigter at ændre det kapitalistiske Samfundssystem, ja, saa kan man udmærket som Socialist yde ham Anerkendelse for den vældige Energi, hans Regering har lagt for Dagen. En Hærskare af »nye« Mænd og Kvinder er løftet op i Regeringskredse og har faaet Lov indenfor visse Grænser — at prøve Kræfterne.



Mangt og meget har disse Folk kaldt til Live — vigtigst af alt — de har faaet mange Amerikanere til at tænke over andet end Penge, Sukces og Karrière.

Her, netop i det Forhold, at Nationens bedste Folk i alle Lejre begynder at *tænke* paa noget andet end Filmsstjerner, Gangsters, Fords Liv og Levned og Rochefellers sidste Golfparti, ligger jo Fremtidens største Løfter. Titusinde brave Amerikanere, hvis aandelige Horisont for faa Aar siden var begrænset af Tanken om deres eget lille Jeg, anbragt ved en Henry Fords Skrivebord og Pengekasse eller dog som »Hersker« og Pengemagnat paa en eller anden Maade, de tumler i Dag med store Samfundsproblemer.

Fra Fuldblodsindividualist med O. Swett Mardens Ord — *Jeg vil fremad* — — *Jeg vil opad*, ætsende deres menneskelige Ærgerrighed og dominerende alle deres Handlinger, til sociale Tanker om Fællesskab, Velstandsfordeling, industrielt Demokrati, Solidaritet, Samfundshensyn. Hvilken Udvikling har ikke U. S. A.s Unge gennemlevet de sidste Aar. Lynchninger, Gangsters, Røverier, Bortførelser, Korrupcion er det, vi hører mest om derovre fra, men døm ikke helt Amerika paa det.

Vent med Dommen til de vældige Kræfter, disse sidste Aar har kaldt til Live, folder sig ud.

De vældige Kræfter? — Ja — vi har alt set det amerikanske Samfunds enorme Arbejdsevne omsat i Vidunderbyernes Skyskraberkæde fra New York til San Francisco. Vi har set, læst eller hørt om bølgende Agre med en Avlsrigdom, der for bestandig har gjort al Tale om Overbefolkning til Skamme. Vi véd, at det amerikanske Rige ejer en Rigdom af Raastoffer, Olie, Jern og Kul, og naar Kullene engang ad Aare slipper op, har det sine vældige Vandkræfter at ty til. Vi har hørt, at for det arbejdende Amerikas Vogn er spændt Motorer med 1 Milliard Hestekræfter.

Stort — gigantisk — imponerende. *Men Menneskene?* Ja, dem har vi hidtil kun skimtet bag Røgen fra Bilernes Udstødsrør og i spredte Lynglimt hos enkelte sociale Forfattere, men bag det vældige ydre Amerika, som vi har lært at kende paa saa mange forskellige Maader, begynder vi nu endelig at skimte Menneskene. I mange Aar, da Emigranternes Masser strømmede ind i Landet, var det ikke Menneskene, der interesserede, det var de »Hænder«, der kom og villigt greb det første det bedste Værktøj, der blev rakt dem. Amerika var *Arbejdets Land*. Man dyrkede Arbejdet, man tilbad Tekniken, man konstruerede, som *Novrup* siger det i sin nylig udgivne Bog, »Amerika konstruerer«. Den drivende Kraft var Penge. Alle vilde have Penge og det, Penge kunde skaffe. Og saa stod man en skønne Dag med Verdens vidunderligste Produktionsapparat og opdagede, at det hele var ved at gaa i Kvas.

Man havde godt nok 1 Milliard Hestekræfter, men de ejedes ikke af det ameri-

kanske Samfund. De ejedes af nogle faa Tusinder og Tekniken havde man gjort saa fin, at Menneskene i meget stort Tal blev overflødige.

Hvad hjalp Teknikens vidunderlige Maskineri, naar det ikke stillede til Menneskeheden Tjeneste. I Tjeneste hos nogle faa Rige maatte det gaa galt. 10 Procent af Amerikas Befolkning modtog  $\frac{1}{3}$  af Landets samlede Rigdom. Imellem disse 10 Procent var i 1928 24, der i aarlig Indtægt fik fra 5 til 10 Millioner Dollars hver. 496 fik over 1 Mill. Dollars og 971 over  $\frac{1}{2}$  Million Dollars. Den rigeste Del af Befolkningen, d. v. s. 10 Procent, havde en Gennemsnitsindtægt af 10,000 Dollar pr. Aar. De øvrige 90 Procent 2200 Dollar. Og indenfor disse 90 Procent var der mange Grader helt ned til Sultegrænsen. I By og paa Land gik 14—16 Millioner Arbejdsløse uden anden Hjælp end den, privat Velgørenhed ydede.

Byernes Arbejdsløse var Vidne til en Rationalisering, der fra 1923 til 1929 havde fjernet 4 Millioner Arbejdere fra Industrien, trods det, at Produktionen i samme Periode var vokset. Farmerne saa al deres Udbytte forsvinde til Kommøller, Jernbaner, Banker og Sagførere. Da saa tilmed de af Verdenskrisen prægede helt abnorme Tilstande satte ind med Børskrak, Banklukninger, Forretningsophævelser, Farmerfalitter og en overvældende Tiltagen af hele Amerikas specielle Forbrydervæsen — da forstaaer man let, at en kraftig Indskriden fra Statsmagtens Side maatte gøre et stærkt Indtryk paa hele Befolkningen.

Et stærkt, ja, et overvældende Indtryk. Var det ikke saa sandt og rigtigt, naar Roosevelt og hans Folk sagde, at Købeevnen maatte stimuleres, Arbejderne tilbage til Industrien, Lønningerne hæves, Arbejdstiden forkortes, Overenskomster afsluttes mellem Arbejder og Arbejdsgivere. — Et helt Folk gik ind for Roosevelts Politik, og han var faktisk saa stærk, at hvilket drastigt Skridt, han end havde foretaget, var det blevet anerkendt af Folket.

Men Roosevelt vilde ikke Kapitalistsamfundet til Livs, Stillingen overfor Bankerne gav straks Beviset herfor. Roosevelts Eksperter oplyste, at fra 1921—1931 var 9,285 Banker blevet lukket og næsten 4 Milliarder Dollars — væsentlig Smaaspareres Penge — forsvundet i Spekulationernes vilde Dans.

Med denne Kendsgerning i Erindring og med det Obligationslaan paa 3—Milliarder Dollars, der skulde rejses til Iværksættelse af Nødhjælpsarbejder, havde Tiden været moden til drastige Forholdsregler overfor Bankvældet. Der skete kun lidt Regulering og Sammenslutning, men ingen effektiv Kontrol blev etableret. I Arbejdernes Verden hilste man trods dette Roosevelts Politik med Glæde. Overenskomster, Minimumsløn, forkortet Arbejdstid var noget, Arbejderne kunde forstaa. En Række Overenskomster er blevet oprettet, de har i mange Tilfælde skaffet højere

Løn, forbudt Børnearbejde og skaffet Organisationerne Indpas. Som gennemsnitlig Ugeløn i U. S. A.s 16 største Industrier anslaa Fagforeningerne 20 Dollars 53 Cents i November 1932 og 20,56 i November 1933. Denne ubetydelige Forhøjelse sluges dog fuldstændig af Vareprisernes Stigning. 7 pCt. Stigning paa Fødevarer, 21 pCt. paa Klæder og Møbler. Men, siger Fagforeningerne, da 1,800,000 Arbejdsløse er genoptaget i Industrien, og de 4,600,000 har faaet Nødhjælpsarbejde paa forskellig Vis, saa er den samlede Arbejderklasses Købekraft ved Slutningen af Aaret 1933, takket være Roosevelt-Lovene, 24 Procent højere end Aaret forud.

Farmernes Købekraft er ogsaa betydelig bedre, og endelig bør det erindres, at Arbejdstiden er nedsat med gennemsnitlig  $4\frac{1}{2}$  Time pr. Arbejder om Ugen. 10 Millioner Arbejdsløse staa dog stadig udenfor Portene, og man bliver efterhaanden klar over, at Kapitalen indtil videre har tjent mest ved Nira Lovene. Dr. Harry Laidler har foretaget en Opgørelse for 205 Selskaber i 19 forskellige Industrier, der viser, at Produktionen er hævet 10 Procent over Aaret forud, men Profitten 50 pCt. Alligevel, Roosevelt-Lovene med deres Opfordring til Arbejderne om at organisere sig og kollektivt forhandle sig til Rette var en kraftig Stimulans for de svage Fag- og Partibevægelser i Amerika. Fagforeningerne fik en Tilgang af ca. 2 Millioner nye Medlemmer og syntes i Begyndelsen at forstaa den ny Tids Krav om store Industriorganisationer i Stedet for smaa faglige Loger, ofte med Arbejdsmonopol paa den eller hin Virksomhed. De allersidste Tider i Amerika har bragt *Skæbnestimen nær* for Amerikas Fagbevægelse og dens fremtidige Kurs. I Begyndelsen gik det udmærket for Fagbevægelsen med at faa sluttet Overenskomst, ikke altid med lige fint Resultat, men oftest dog Overenskomster præget af Indrømmelser. Særlig gik det godt, hvor Fagforeningerne var industrielt organiseret som i Mineindustrien, og hvor specielle Fagkundskaber hos Arbejderne kunde gøre Udslaget. Værst gik det i Staal- og Automobilindustrien.

Helt fra 1918 har der i disse Industrier været »Company Unions«, det vil sige »Fagforeninger« oprettet og støttet af Arbejdsgiverne. Saadanne »Fagforeninger« har kun et lille Kontingent, Arbejdsgiverne sørger for Lokaler, Kontorhold, Fester, Syge- og Begraveshjælp, Sportskampe, og hvad der nu ellers kan hittes paa. Da Arbejdsgiverne — ihukommende Roosevelts Popularitet og Fords Nederlag i den første store Kontrovers mellem Storindustrien og Statsmagten — forstod, at det ikke gik an aabent at gaa imod Arbejdernes Ret til kollektive Overenskomster, valgte de at puste Liv i »Company« Fagforeningerne. Med Triumf beretter Arbejdsgiverne, at siden Nira Lovene er »Company« Fagforeningerne vokset med 180 Procent, en langt stærkere Vækst, end de frie Fagforeninger har haft. Tallet er rigtigt nok, men Company Fag-



foreningerne er foreløbig begrænset til nogle Fag. Jernbaner, Trykkerier, Bygnings- og Beklædningsindustrierne er helt fri for disse gule Fagforeninger. Men hvem ved, hvilken Vej Vinden blæser. Der skete nemlig i Marts Maaned, da Overenskomstforhandlingerne i Automobilindustrien var paa det kritiske Punkt, det, at Roosevelt i sin Mægling traf den Afgørelse, at ved Forhandlingerne skulde de frie Fagforeninger, Company Unions og den syndikalistiske I. W. W. have forholdsmæssig Repræsentation.

Den Afgørelse har siden været det staaende Problem i hele Amerikas Fagbevægelse. Voldsom Kritik er rejst mod den amerikanske Landsorganisation, fordi den ikke — koste hvad det koste vilde — satte hele Bevægelsen ind mod denne Anerkendelse af de gule Fagforeninger. En lang Række Strejker og Kampe føres udenom Organisationerne mod de gule Fagforeninger. I nogle Tilfælde har Arbejderne haft Held til at erobre de gule Fagforeninger. Der berettes om et Selskab, der bestak nogle slyngelagtige Fagforeningsledere med Løn og høje Diæter i flere Maaned; da Konfliktdagen kom, stemte hele Foreningen mod det Forslag, Arbejdsgiverne troede i sikre Hænder.

Hele det gamle Fagforeningsapparat med sit Logesystem og haandværksmæssige Tilsnit reagerer og knirker overfor saadanne pludselige Kampe, overfor Masseindmeldelserne og Kravene om industrielle Organisationer. Arbejdsgiverne har hurtigt forstaaet, at Roosevelt-Lovene var en gylden Nøgle til Arbejdernes Organisationer, deres Modtræk maatte derfor hurtigt komme, og de valgte deres gamle Spil, at puste Liv i en Skare Company Unions, og det største Stik har de indtil videre taget hjem.

Det sidste Ord er dog ikke sagt. Mange af Fagenes Ledere forstaa Faren, de socialistiske Blade har udgivet en Række Fagtillæg, og vigtigst af alt: i de 2 Millioner nye Fagforeningsmedlemmer findes en Kraft, der tenderer til at omskabe det gamle Fagforeningsapparat til en Organisation, der kan og vil handle efter Dagens Krav. Roosevelt-Eksperimentet er ikke sidste Ord. Snarere det første. Massernes Tanker er blevet socialt betonet; at de før eller siden omsættes i frugtbart Arbejde for det kooperative Samfund, er der ingen Tvivl om. Men Arbejderklassen maa hurtig forstaa Stillingen — skabe et politisk Masseparti og industrielle Kamporganisationer, ellers gaar Vejen til Fremtidens Samfund sikkert over en Slags Fascisme, og med den Brutalitæt, Amerikas Underverden har afsløret, er det et højst uhyggeligt Fremtidsperspektiv.



Tegning af Anton Hansen



## JAPAN I VERDENSKONKURRENCEN

AF MICHAEL ANDERSEN

**B**ourgeoisiet »tvinger alle Nationer til at tilegne sig den moderne Produktionsmaade, hvis de vil undgaa at gaa til Grunde. Det tvinger dem til at indføre den saakaldte Civilisation. Bourgeoisiet skaber en Verden i sit eget Billede«. Den Skitsering af Udviklingens Vej og Omfang, som Karl Marx saa genialt har givet i det kommunistiske Manifest, har Historiens Gang siden da tilfulde bevist Rigtigheden af. En hel Verden staar nu i Industrikulturens Tegn og er skabt i dens Billede.

Under haardnakket Modstand ganske vist er Omvæltningen sket. Sociale Brydninger og Kampe har været Industrikulturens trofaste Følgesvende, og med Mellemrum har store og blodige Krige formørket Verdens Ansigt. Men intet har kunnet standse Fremmarchen. De billige Varepriser har skudt »alle kinesiske Mure i Grus« og tvunget enhver Modstand til at kapitulere. Gennem det 19. Aarhundrede og frem til i Dag er først Europa, senere den øvrige Verden, erobret for Industrikulturen. Men at dette sidste skulde bibringe Europa, Industrikulturens Vugge, de alvorligste Trængsler havde maaske kun et Faatal tænkt sig. Og dog er det Tilfældet. Konkurrencen fra et sent industrialiseret asiatisk Land ryster i Dag europæisk Erhvervsliv i dets Fuger. Medens Depression og Krise præger Vesterlandenes Erhvervsliv, snurrer Fabrikshjulene og blomstrer Handelslivet i Østerlandet, Soløpangens Land Japan.

Ved et flygtigt Øjekast synes det mærkeligt, at dette Land, der ligger fjernest fra Europas Kulturkreds, først og helt har nemmet dennes Erhvervsformer. Men en nærmere Betragtning af de fysisk-geografiske Forhold giver Forklaringen. Øgruppen ligger med en Længde af 3000 km i en stor Bue uden for Asiens Østkyst og danner ligesom en Beskyttelsesvold for denne, men tillige en Afspærringsmur for dem, der vil handle paa den samme Kyst, hvorfor man udefra har ønsket at beherske Afspærringen, en Sag, der i Længden ikke vilde være blevet vanskelig, da den lange og brudte Kystlinie frembyder gode Landingsmuligheder. Hertil kommer, at Landet, der er bjergrigt, men fattigt paa Mineralier (Jern savnes fuldstændigt) har en meget stor Befolkning, der maa leve sammentrængt i Dalstrækningerne og paa Kystomraaderne. Disse Ting i Forening har givet Japans Historie sit eget Ansigt, og præger for en stor Del Japans Politik af i Dag. Det maa slaa Bro mod Fastlandet og samtidig tage Kampen op mod de Kræfter, som det stille Hav giver nem Adkomst til dets Kyster.



Lukker det sig af fra den øvrige Verden, hvad det iøvrigt gjorde gennem ca. 200 Aar, mister det *saavel Leve- som Eksistensbetingelser*.

Dette var allerede klart, da Amerika 1853 paa en temmelig ublid Maade bankede paa Japans Porte, og Aaret efter fik det aftvunget den Handelstraktat, det var ude efter. Japan lod sig drage ud af sin selvvalgte, men kunstige Isolering og lod sig drage med ind i den øvrige Verdenshistories Kred, hvad det af førnævnte Grunde snart vilde være blevet tvunget til indefra, var Kravet udefra ikke kommet.

At Opgivelsen af Isoleringen sammen med nogle politiske Omvæltninger, hvorefter Staten gik aktivt ind for det nye, har bragt Japan Held, er hævet over enhver Tvivl. Man stiledede imod at komme »paa fuldt ud lige Fod med og blive erkendt som saadan af de højst civiliserede og mægtigste blandt Verdens civiliserede Nationer«, og det er sket Fyldest.

Ingen Magt vil i Dag vove alene at udfordre Japan militært, og i handelsmæssig Henseende optræder det som den farlige Konkurrent, europæisk Industri endnu har mødt.

Saa vel i en af de nyeste Industrier, Kunstsilkeindustrien, som i en af de ældste, Bomuldsindustrien, ligger Japan fremme i forreste Linie. Men ogsaa i Fremstillingen af tunge Kemikalier, elektriske Lamper, mekanisk Legetøj, Knapper, Cement, Gummistøvler og -sko, Ler- og Porcelænsvarer konkurrerer Japan paa effektiveste Vis. Det falbyder Cykler paa dette Aars Leipziger Messe til 20 Kr. pr. Stk., paa Java til 12 Kr., det samme som vi maa betale for et nogenlunde Sæt Gummi. Intet Under, at Japans Optræden paa Verdensmarkedet følges med største Opmærksomhed.

Grundene til Japans Erhvervslivs kraftige og hastige Udfoldelse er mange. Det kunde saaledes, da det begyndte Industrialiseringen, springe »Børnesygdommene« over og straks drage Fordel af de sidst indvundne Erfaringer i Europa og andetsteds. Det lod derfor heller ikke sin Industri fremstaa i Frikonkurrencens Tegn, det, som nu er blevet den europæiske Industris Achilleshæl. Staten havde fra første Færd Haand i Hanke med Udviklingen, den støttede og kontrollerede i vid Udstrækning den private Industri, den grundede egne, hvis det skønnedes nødvendigt. Den sørgede for Uddannelse af en teknisk og merkantil Lederstab gennem Oprettelse af faglige Højskoler, Museer for Handel og Industri, Uddeling af Rejseunderstøttelser og lignende.

Ikke Frikonkurrence med deraf følgende Anarki, men en vis Form for Planøkonomi har præget Industriens Udvikling i Japan fra første Færd.

De Markeder, som Europa tidligere havde forsynet, maatte enten undvære Varer,

forsyne sig andetsteds fra eller klare sig selv. Krigens Varighed nødvendiggjorde det sidste, og Japan, der allerede havde en veludviklet Industri, var ikke sen til at udnytte den frembudte Chance. I 1914 havde det 31,717 Virksomheder med over 5 Arbejdere, 1919 43,949. Arbejderstaben var henholdsvis 948,265 og 1,611,900. Importen af Bomuldsvarer dalede fra 26,10 Millioner yards i 1913 til 10,64 Millioner i 1919. Iøvrigt faldt Totaleksporten fra Storbritannien i samme Tidsrum fra 7,021 Milliard yards til 3,515 Milliard, ca. 50%, og da Verdensforbruget paa lidt nær har holdt sig paa samme Højde, er det indlysende, at andre Landes Industrier er traadt i Stedet, og det har, med Undtagelse af et enkelt Aar, ikke været muligt for Europa at erobre det tabte tilbage. Det Kredsløb, det havde bragt i Stand med at hente Raastoffer Tusinder af Mile borte, lade det forarbejde i Europa og sende Færdigvarerne tilbage til Raastoflandet, lod sig ikke paany etablere i sin fulde Udstrækning. I den Grad lader de økonomiske Love sig ikke trodse, at noget saadant bestandigt er muligt. Naar saa hertil kommer, at man gennem en fireaarig Periode undlader at holde Processen i Gang, ja, saa rykker det Tidspunkt, der alligevel engang vilde have bragt dens Ophør, pludselig truende nær.

Lande, hvor Fremsyn og Initiativ er fremherskende Karaktertræk, rykker frem i Stedet. Japan foreløbig som Nummer eet.

Nogle Tal vedrørende Eksporten af Bomuldsvarer vil illustrere i hvilket Omfang. Maanedsgennemsnittet androg i nedennævnte Tidsrum i Millioner yards:

	1924	1932	Sidste Kvartal 1932
Fra Japan .....	78,4	169	204
» Storbritannien .....	370,3	183	164

Heraf fremgaar, at Japans Eksport mængdemæssigt fuldt ud opvejer den britiske, og de lave Priser ødelægger næsten enhver Konkurrencemulighed.

Et Uddrag af en Undersøgelse foretaget af The International Cotton Federation vil klargøre dette. Japans Priser laa ifølge denne Undersøgelse for Bomuldsvarer saaledes:

Aden .....	25-30% under brit. Priser	Norge: Priser svarende til brit. Garnpr.	
Australien .....	50% — - —	Belgisk Kongo 50% under belgiske Priser	
Indien .....	25-50% — - —	Øst Afrika ..... 60% — — —	
Ægypten .....	20-40% — - —	Holland .....	29% — — —
Singapore .....	20% — - —	Tyskland .....	50% — tyske —
Syd Afrika .....	32% — - —	Sp. Marokko ...	10% — spanske —

Ikke mærkeligt, at Japans Bomuldsvarer oversvømmer Europas Handelspladser og Markeder. Nedenstaaende Tabel viser Omfanget og Udviklingen inden for 9 Maaneder af 1932 og 1933. (Millioner Kvadratyards.)

	1932	1933		1932	1933
Hongkong (eng.) .....	19,0	21,9	Siam .....	19,3	32,2
Filippinerne (am.) .....	16,0	24,5	Holl. Indien .....	265,5	342,6
Singapore (eng.) .....	63,0	80,2	Australien (eng.) .....	28,4	43,8
Ægypten (eng.) .....	145,2	168,3	Øvrige Afrika .....	129,3	173,0
Syd Amerika .....	19,1	42,9	Britisk Indien .....	540,2	398,5

Med Undtagelse af Tallene for Brit. Indien, hvor en kraftig Toldbeskyttelse har virket hæmmende, udviser de alle en Stigning, og intet taler for, at Billedet har ændret sig, siden disse Tal forelaa.

Den europæiske Konservatismes Svagheder er her blevet aabenbare. Den stadige Anvendelse af forældede Forretningsmetoder, de individualistisk prægede Synsmaader og Handlinger fra Producenternes Side, skønt Samarbejde forlængst er blevet Tidens Løsen, har umuliggjort enhver virkelig samlet Opræden til Imødegaaelse af den truende Fare. Et ensidigt Profitbegær har hindret dem i at se paa Fremtidens Tarv. De har i enkelte Aar indkasseret Kæmpeprofitter i Stedet for at konsolidere deres Virksomheder til Imødegaaelse af indtrædende Vanskeligheder og at organisere dem i Kontakt med Tidens øvrige Udvikling.

Østerlandets Folk har i højere Grad forstaaet Samarbejdets Betydning. Industrien er sammensluttet i store nationale Organisationer, hvorigennem indbyrdes skadelig Konkurrence bortelimineres. Af Japans Bomuldsindustri 8,200,000 Spindler kontrolleres de 8,100,000 af The Japan Cotton Spinners Association, ligesom store Handelsorganisationer foretager Køb af Raastofferne og Salg af Færdigvarerne. De japanske Salgsorganisationer spænder sit Net ud til Alverdens Lande. De opretter Varehuse, Salgskontorer og permanente Udstillinger, og det anerkendes fra alle Sider, at de er alvorlige Forretningsfolk, hvis Leveringer altid svarer til de udstillede Prøver.

Nævnes bør ogsaa, at der i Japan er praktiseret en temmelig moderat Udbyttepolitik (de senere Aar er udbetalt 14%). Reservefonden og Konto til Nyanskaffelser har altid faaet sin behørig Del, og Resultatet er da ogsaa, at Japan har en Industri, der som Helhed i teknisk Henseende langt overgaar andre Landes. Den er gennemrationaliseret, de nyeste Forbedringer er bragt i Anvendelse. Ringspindler findes overalt, og deres Effektivitet overgaar Mulespindlernes, hvoraf mange endnu er i Brug i Europa. Et japansk Firma fremstiller en af Tidens bedste automatiske Væve, og det er ikke ualmindeligt, at en ung Pige passer 20 Væve, i et enkelt Tilfælde har det været 38. I Lancashire er Normen den, at en voksen Mand passer 4—8 Væve.

I de sidste Aar har den japanske Eksportindustri tillige kunnet drage Fordel af Regeringens Pengepolitik. Japan fulgte hurtigt England, da det løsrev sin Mønt fra Guld. Og det ser ud, som om Industrien havde forudfølt, hvorhen det bar.



En Mængde Koncerner havde tidligt paa Efteraaret 1931 købt Mængder af U. S. A. Dollars til Parikurs. Da Yen'en efter Opgivelsen af Guldmøntfoden havde mistet en stor Del af sin ordinære Værdi, blev den købt tilbage med Gulddollars, eller man købte Raamaterialer, særlig Raabomuld, for de fuldvægtige Dollars. I Begyndelsen af 1932 var alle Raastoflagre fyldte, man kunde nu fabrikere løs og sælge i Yen til yderst lave Priser i Guldpenge. Og da det er lykkedes at bevare den indre Købekraft, idet Landet er saa godt som selvforsynende med Fødevarer, kunde hele Fordelen ved Deprecieringen anvendes til Reduktion af Eksportpriserne.

I December 1933 var Afvigelsen fra Guldpariteten 61% og saaledes meget større end for Sterling og Dollar, hvor den var 33 og 36% paa samme Tid. Over for de Bepjeldelser, Europa udslynger om Valutadumping og meget andet mindre pænt, har Japan altid det Svar parat, at det maa købe sine Raastoffer paa Verdensmarkedet og der betale med den forringede Yen. Desuden har dets Handelsbalance altid været negativ, og for at forbedre den er en udstrakt Eksport nødvendig, og at ikke alt har været Fortjeneste, fremgaar af den Kendsgerning, at Guldreserverne er svundet ind fra 1000 til 400 Millioner Yen.

Washingtonkonventionen tillod i sin Tid Japan en ugentlig Arbejdstid paa 57 Timer, under Hensyn til, at Landets Industri var ung og burde have en ekstra Chance for at kunne imødekomme de nærmeste Krav fra Hjemmemarkedet. Trods Indrømmelsen ratificerede Japan ikke. Arbejdstiden var dengang 11 Timer pr. Dag, nu er den  $8\frac{1}{2}$ , og der arbejdes i to Skifter, saaledes at Hjulene snurrer 17 Timer i Døgnet. De fleste Lande har efter Konventionen 48 Timers Arbejdsuge, men der arbejdes næsten overalt paa indskrænket Arbejdstid (gennemsnitlig 30—34 Timer pr. Uge), og Europas Fabrikanter ser i Forskellen i Arbejdstidens Længde en af de værste Trusler mod deres Eksistens. Beregninger har godtgjort, at Spindeomkostningerne til Garn Nr. 24 med 50% Arbejdstidsindskrænkning udgør 21 cents pr. kg, med 25% 18 cents, med normal Arbejdsuge 15 cents og ved Toskifte 12 cents. I Sammenhæng hermed kan nævnes, at det aarlige Forbrug pr. 1000 Spindler i Europa er 86 Baller, i Amerika, hvor der arbejdes 58 Timer om Ugen, 156 Baller, men i Asien 362 Baller.

Arbejdskraftens Beskaffenhed er ogsaa vidt forskellig i Japan og andetsteds. I Englands Tekstilindustri beskæftiges fortrinsvis gifte Mænd, paa hvem Familiens Eksistens beror, og de maa have en hel anden Løn end den, den Kategori, der beskæftiges i Japans Bomuldsindustri, kan nøjes med. Det er væsentlig unge Piger i 14—18 Aars Alderen, og deres Løn ligger paa omkring 1 Kr. pr. Dag, men hertil kommer saa en Del Naturalydelse, hel eller delvis Bepjeldning, fri Bolig og

forskellige andre Fornødenheder. Sammenlignet med Europas Lønninger er det yderst lidt, men sammenlignet med Lønninger i andre Industrier er det godt, og sammenlignet med Lønninger ved Landbrugsarbejde i Japan er det udmærket. Levestandarden paa Landet er uhyre lav, Forholdene yderst vanskelige, og det hævdes af Japan-kendere, at de voksne Døtres Fortjeneste i Fabrikkerne er en Betingelse for Forældrenes fortsatte Eksistens ved Landbrugserhvervet. De elendige Tilstande i Landbrugserhvervet giver saaledes Industriherrene Mulighed for at kunne erhverve Arbejdskraften til en uhyre lav Pris, og det vil næppe være muligt at skabe et rimeligt Balanceforhold mellem Lønningerne i Japan og Europa. Østens Mennesker er yderst nøjsomme, og Hovednæringsmidlet, Ris, produceres i Hjemlandet til en yderst lav Pris. Med Ris, Grønsager og Fisk klarer den japanske Arbejder sig udmærket. Analyser har da ogsaa godtgjort, at Kosten i Japan indeholder ligesaa megen Næring som det meste af Europæernes Føde. Hoveddrikken, Te, produceres ogsaa i Hjemlandet, og billigt, det samme gælder Nydelsesmidlet Tobak, 10 gode Cigaretter koster i Butikken kun 9 Øre. Om de unge kvindelige Arbejdere siger en japansk Arbejdsgiver iøvrigt, at de er intelligente, dygtige, arbejdsvillige og renlige. Og disse Karakteregenskaber forenet med Ideen om Kærlighed til Landet, som indpodes dem gennem det tvungne Undervisningssystem, gør dem til gode og lydige Arbejdere, og der bestaar det bedste Forhold mellem dem og Arbejdsgiverne.

At alle Japanere nærer en stærk Nationalfølelse er givet, og at Begrebet Lydighed indtager en fremtrædende Plads i Befolkningens Bevidsthed, er ligeledes en Kendsgerning. Nogen Klassebevidsthed er disse Arbejdere næppe i Besiddelse af, og nogen Følelse af, at der ogsaa i Japan eksisterer et socialt Spørgsmaal, har de ej heller. Fagforeninger findes, men kun som spæde Spirer.

\*

Hvorledes nu imødegaa denne overvældende Konkurrence? Af politiske Midler anvendes først og fremmest Told og Indførselsbestemmelser. Filippinerne er gaaet i Spidsen med at opkræve Told ad valorem, d. v. s. lade Varerne vurdere og kræve Tolden betalt i Guldyen, og flere Steder forbereder man sig paa noget lignende. Britisk Indien, hvortil Japan i 1930—31 indførte 321 Millioner Kvadratyards, 1932—33 580 Millioner Kvadratyards Bomuldsvarer, paalagde japanske Varer en Told paa 50%. Engelske Varer slap med 25%. Men i Juni 1933 forhøjedes Satsen til 75% for Japans Vedkommende, og det var ikke uden Virkning. Men da Japan saa erklærede Boycott over for den indiske Bomuld, blev Fordelen kun delvis. I Januar 1934 afsluttedes en ny Overenskomst, der tillader Indførsel af 400 Millioner

Kvadratyards for en Told af 50%, hvis den nuværende Yenkurs opretholdes, i modsat Fald vil Toldsatserne stige. Tillige skal Japan forpligte sig til at aftage 1 Million Baller Raabomuld pr. Aar.

Der har ogsaa været ført Forhandlinger mellem Repræsentanter for de forskellige Landes Bomuldsindustrier, deriblandt ogsaa Japans, men noget positivt Resultat er endnu ikke naaet.

Ved de Lejligheder er særlig Arbejdstidsspørgsmaalet blevet drøftet, og man søger at faa Japan til at opgive Ordningen med de to Arbejdsskifter, men det kan vanskeligt tænkes, at Japan frivilligt giver Køb her. Thi en saadan Ordning vil hæmme dets Konkurrencemuligheder betydeligt.

Som det Land, der lider haardst under den japanske Konkurrence, gaar England i Spidsen med at foretage Modforholdsregler. Den 29. November 1933 var der en vældig Debat i Underhuset om Spørgsmaalet, og den 7. Maj 1934 erklærede Handelsminister Runciman Japan aaben Handelskrig. Mellem de to Lande bestaar en 20 Aar gammel Handelstraktat, men man mener at kunne nedskære Japans Eksport uden at opsigte denne. Nedskæringen skal foregaa dels gennem Kvotabestemmelser, dels gennem Toldforanstaltninger over for Importen af Silke-, Bomulds- og Kunstsilkevarer baade i Storbritannien og i Kolonierne.

Den japanske Befolkning kan ikke eksistere i Hjemlandet ved Agerbrug. Den tæller i Dag 67 Millioner, vil efter meget forsigtige Beregninger være vokset til 72 Mill. i 1940 og 78 Mill. i 1950, og saa mange kan ikke ernæres paa Japans Jord. En større og større Del maa beskæftiges ved Industrien, uanset Vanskelighederne, som Mangelen paa Raastoffer forvolder. Men i Kina er der Plads, Raastoffer og Erhvervsmuligheder, og blandt dets utalte Millioner af fattige Mennesker kan der skabes et Behov, som danner Basis for et Kæmpemarked, der giver fortsatte Vækstbetingelser for det Lands Erhvervsliv, som faar Hovedindflydelsen paa dette Markeds Forsyning.

Lykkes dette for Japan, hvad der er Udsigt til, er dets Feltraab »Asien for Asiaterne« paa Vej mod sin Virkeliggørelse, og det vil da have bragt den hvide Races Sejrgang til endelig Standsning. Hvorledes de Vanskeligheder, der er opstaaet gennem den japanske Konkurrence, endelig skal løses, er det umuligt at sige noget afgørende om. Man maa blot haabe, at den internationale Forstaaelse maa vokse, saaledes at venskabelige Forhandlinger og gensidige Overenskomster kan udjævne de værste Modsætninger. Heri maa ikke mindst Vesterlandenes Arbejdere være interesserede, da Konkurrencen fra Østen ellers vil blive en alvorlig Trusel mod deres fremtidige Levestandard.



## ARBEJDERE OG BØNDER

AF SVEND NIELSEN

**P**roblemet Land og By er et af vor Tids største, ikke mindst nu, hvor vi ser Bonde og Arbejder fejde med hinanden i hvertandet europæisk Land. Midlerne til og Resultaterne af disse Kampe har vi set. Det giver os mere Forstaaelse af den Værdi, som Demokratiet og Underklassens Sammenhold har i By og paa Land. Det rejser ogsaa Spørgsmaalet: Hvor stor en Del af Befolkningen paa Landet har overvejende Interesser fælles med Arbejderklassen?

Udviklingen har ført med sig, at Bonden ikke mere er den samme som for 50 Aar siden. Dengang kæmpede Bonden selv med Højres Diktatur, og Arbejderne var hans Forbundsfæller. Det var Kampen for Frihed, Lighed og Medbestemmelsesret, den samme Kamp, som Arbejderne fører endnu. Økonomisk har Bondens Stilling forandret sig, fra at være Naturaløkonomi indenfor Gaardens Længer til at blive et specialiseret Erhverv med en stor Pengeomsætning. Det moderne Landbrug har — ligesom Byerhvervene — specialiseret sig paa Produktion af nogle faa Standardvarer, med det Formaal at tjene Penge, for hvilke man køber Dækning til sine Behov, og dette har medført en større Ensartethed i Tankegangen hos Byboere og Landboere, end man egentlig regner med.

Vi maa dog skelne mellem de større Bønder og Smaaabønderne. Størstedelen af Landbrugerne er Smaabrugere, der udfører det meste Arbejde selv. For disses Vedkommende skal man ikke tale om Arbejdsgiverinteresser. Dertil kommer, at Smaabrukerne meget ofte har nære Tilknytninger til Arbejderklassen, fordi deres Slægtninge eller voksne Børn af uundgaelige økonomiske Grunde er gledet ind i den egentlige Arbejderklasse. Det store Antal Smaabrugere ved Siden af Landarbejderstanden bevirker, at der er meget ringe Forskel i det økonomiske Grundlag for Flerparten af Landbefolkningen og Arbejderklassen i Byerne.

Trods dette er det en fast Overbevisning hos mange Landboere, at Byens Folk mæsker sig paa Landets Regning. Der produceres som aldrig før, og ligegodt kan man ikke klare sig, medens Byen altid straalere i flotte Farver; er det saa ikke Byen, som tager Pengene? tænker man; alt, hvad der kommer derfra, er dyrt; og saa alle de arbejdsløse, som skal have Understøttelse; Folk i Byerne bryder sig ikke om at arbejde! Det kan synes saa for den, der aldrig faar nogen anden Forklaring og heller ikke ønsker det, og disse gentagne Synspunkter gør megen Skade.

Derfor kan det med Rette siges, at der hersker stor Misforstaaelse fra Bondens Side angaaende Byen, Arbejderne — og Socialismen. Tit sættes de luksuriøse Hotel-

ler, Forretninger og Forlystelseslivet i Forbindelse med Arbejderne og Socialismen. Intet kan være mere fejlagtigt!

Men saa Arbejdernes Syn paa Landboen: Han kan sagtens, han har billig Brændsel, stor Husplads, en Gris i Saltkarret, Kartoffler i Kulen og Mælk i Spanden. Folk i Byen maa altid staa med Penge i Hænderne, Fødevarerne er dyre nok, især Flæsk og Smør; og se til vore faste Udgifter, Husleje, Sygekasse, Skatter, Arbejdsløshedsforsikring, det er 50% af en Arbejders Løn. Er der saa nogen Grund til at ynke Bønderne og smide Statens Penge ud til deres Biler?

En Del af disse Betragtninger er rigtige. Landboen *kan* klare sig med lidt færre rede Penge; men han maa dog købe omtrent alle sine Varer til samme Pris som Byboen, for det meste ogsaa Brændsel. Det er ikke ret mange almindelige Bønder, som har Raad til at benytte det tidsbesparende og nyttige Køretøj, som Bilen er, især paa Landet; det er mest nogle Proprietærer og Oppositionsmænd, som sjældent gør sig Kvaler, om de kan betale eller ej. Civilisationen har gjort meget til at udjævne Forskellen mellem Land og By. Skoleundervisningen er tilnærmelsesvis ens, Afstandene er forkortede, Industrien gør en ensartet Klædedragt mulig, og Forlystelserne (Radioen) er fælles. —

Vil vi nu se, hvor Krisen har ramt haardest, maa vi se paa Landarbejderstanden. Visse Blade kører nok frem med den Paastand, at Arbejdsløsheden kun findes i Byerne. Ja, de klager saa galt over manglende Arbejdskraft paa Landet. Intet kan være mere ved Siden af. Blot er Arbejdsløsheden mere dulgt paa Landet som Følge af den Politik, Venstrekommunerne fører overfor deres arbejdsløse. Landmændene ønsker de ganske unge Karle, og naar denne Aldersklasse af Karle ikke kan slaa til, saa mangler en Del Bønder Arbejdskraft, medens der gaar Masser af ledige voksne Landarbejdere; det er jo givet, at naar Bonden indskrænker og nøjes med mindre Arbejdskraft, og disse afskedigede ikke kan finde anden Beskæftigelse, saa maa der blive arbejdsløse.

Den uorganiserede arbejdsløse søger hjem til Faderen, hvis han dør kan blive forsørget, eller ind til Byen, hvor der er Hjælp at faa. Han skal og vil jo leve. Den gifte Landarbejder har paa Grund af Krisen staaet uden Beskæftigelse; lidt Nødhjælpsarbejde eller en som oftest karrig Understøttelse har været alt, hvad han har haft at leve af. Blandt Fagene har Landarbejderforbundet ogsaa de sidste Aar været blandt dem, der har haft den største Arbejdsløshedsprocent.

Landarbejderne og mange af Tjenestefolkene føler sig solidariske med Byens Arbejdere. Smaabrugerne har ingen betydelige Interesser, som gaar imod Arbejdernes, tværtimod, og mange har som nævnt personlig Forbindelse med Arbejderklassen.

Det er de større og store Landbrugere, der er fjendtligt stemte og udbreder den største Uvilje mod Arbejderbefolkningen. Og da Bønderne er utilfredse og føler sig forbigaaet af Arbejderne, som er bleven dem for stærke, kan en anti-Arbejder Agitation vinde en Del Tilhængere.

Det er værd at lægge Mærke til, at L. S. og J. A. K. Bevægelserne, samtidig med at de søger at slaa Arbejderne og Socialismen ned, ogsaa retter haarde Anklager mod Kapitalismen. Ret meget skal vi dog vist ikke vente os af den antikapitalistiske Stemning, de to Organisationer vækker, især ikke efter at L. S. Folketingsmændene har dannet eget Parti og vil fastholde den oppositionelle Linje mod Byerne. Gode fornuftige Agitatorer kan maaske dog udnytte en Del af denne Stemning til Fordel for Socialismen, naar J. A. K.s og andre Troldmænds Politik slaar Klik.

En Ting maa vi gøre os klart, og det er, at isoleres Socialdemokratiet til kun at omfatte den egentlige Lønarbejderklasse eller Industrierarbejderklasse, vil det være Vejen til Ruin. I Dag er Tilfældet jo ogsaa det modsatte. Socialdemokratiet har sine Tilhængere lige saavel paa Landet som i Byen. Men et mere indgaaende Samarbejde med store Dele af Landets Befolkning maa være Maalet. En Videreførelse af den begyndte Samarbejdspolitik *kan* føre til gode Resultater. Ogsaa D. s. U.s Fremstød paa Landet, hvor man sætter Problemerne til Drøftelse, kan blive en værdifuld Faktor for Socialismen.

Vi er kommen dertil, at Regeringen for at hjælpe Landbruget bl. a. ogsaa har Planøkonomi paa Dagsordenen. Det er en Nødvendighed, hvis vi vil samarbejde med Bonden mod Kapitalismen, at ogsaa hans Interesser varetages, saa langt som det samfundsmæssigt er rimeligt. Saaledes er vi kommen dertil, at Arbejdernes Repræsentanter ad Lovens Vej er med til at hæve Prisene paa Landbrugets Produkter; men vi Arbejdere vil tro paa, at vi alle med vor høje politiske Kultur og med Erindringen om, hvad Arbejderklassens isolerede Stilling i Udlandet har ført med sig, vil forstaa Nødvendigheden af dette. En fortsat Lovgivning for at ophjælpe Landbrugets Rentabilitet vil give Tillid i vide Kredse. Vi Arbejdere faar Fordele ved, at Arbejdsmarkedet bliver større, større Omsætning og forbedret Økonomi, ved Mulighed for ny Fremgang.

Givet er det selvfølgelig, at hver Part værner om sine Interesser og ønsker sin Politik. Men er Viljen til Stede til et Samarbejde om Fællesinteresser mellem Arbejderne og store Dele af Landboerne, da vil Broderfreden her være sikrere end paa de fleste andre Felter.

*Svend Nielsen, Landarbejder.*



## BERLIN—WIEN

AF IB KOLBJØRN

I Sommeren 1931 — 25. Juli til 1. August — afholdt Socialistisk Arbejderinternationale sin sidste store Kongres i Wien. En stærk og løftende Oplevelse. Samlede i Socialdemokratiets Højborg, det røde Wien, mødtes Partiernes Repræsentanter til en kraftig Manifestation af Socialdemokratiets Styrke. Her var de alle, de fra de store og de fra de smaa Partier. Tyskere og Englændere, Østrigere og Franskænd. Her var *Otto Wells* og *Otto Bauer*, *Max Seydewitz*, som faa Uger efter dannede »Socialistisk Arbejderparti« (S. A. P.) i Tyskland, og *A. Fenner Brockway* og *James Maxton* fra det engelske »Uafhængige Arbejderparti« (I. L. P.), som næste Aar forlod Labour Party og dermed Internationale. En vældig Opmarch paa Ring af Wiens klassebevidste Arbejdere og Deltagere i den internationale Arbejder-Olympiade var af begejstrende Virkning.

Wiens Koncerthus, hvor Møderne fandt Sted, laa badet i Sommersol. Uniformerede Vagtposter fra »Republikanischer Schutzbund« vogtede hver Dør i Kongresbygningen. I de gulgrønne Uniformer med Distinktioner, der angav f. Eks.: »12. Bataillon Karl Marx«, betød de en stiltfærdig Tilkendegivelse: Vi lader os ikke overrumple!

Kongressen naaede sit Højdepunkt under Behandlingen af Punktet: »Kampen for Demokratiet og Stillingen i Mellemeuropa.« Debatten herom indlededes af *Otto Bauer*.

Det var et mærkeligt Øjeblik. Kongressen havde hidtil frembudt det sædvanlige Billede. Delegerede kommer og gaar. Her fører nogle Fagforeningskolleger en privat Diskussion om Organisationsforhold. Der genopfriskes et gammelt Bekendtskab. I Forhallen handles om Fotografier fra Demonstrationen. Da melder med eet en Lysbilledplade over Tribunen: »Næste Taler: Otto Bauer.« Og Salen fyldes til sidste Plads. De Delegerede stimler sammen om Talerstolen for at fange hvert Ord. Der hersker aandeløs Stilhed. Paa Dirigentpladsen sidder *Turati*, den landflygtige Fører for de af Mussolini knægtede italienske Arbejdere. Ved Siden af ham *Caballero*, spansk Arbejderfører, Symbol paa Fascismens Overvindelse.

Og saa træder Otto Bauer frem. I klare Sætninger trækker han den internationale Stilling op. Uden Patos, uden Besmykkelse.

»Kapitalismens kortvarige Stabilisering er forbi. Vi er med Verdenskrisen traadt ind i en ny Udviklingsfase. I Tyskland lurer Fascismen paa sit Bytte, som Krisen driver den i Møde. Det tyske Demokratis Undergang vil bringe Demokratiet i hele Europa Øst for Rhinen i den alvorligste Fare.«

Ord, hvis Sandhed i Dag er bekræftet paa den sørgeligste Maade.

Overfor den Kritik, der kom til Orde mod det tyske Socialdemokrati, udtalte Otto Bauer:

»Jeg erindrer de frygtelige Timer i 1927, da i Steiermark fascistiske Bander og vore brave Schutzbund-Folk bevæbnede og opløst i Blænkerkæder laa overfor

hinanden. Den, der har levet med i saadanne Øjeblikke, han véd, at der gives Tider i Klassekampenes Udviklingshistorie, farlige onde Tider, da det afgørende ikke mere er Idéen, ikke mere, om man kan opstille et konstruktivt Program for Socialismen i vor Tid eller ej, men derimod noget helt andet — Geværer, Maskingeværer, Ammunitionsforraad, Haandgranater! Den, der een Gang har levet i saadanne Tider, han ved, at det under de Forhold kan være et Livsspørgsmaal, et Spørgsmaal om Liv og Død for Titusinder Proletarer, et afgørende Spørgsmaal for Arbejderklassens hele Fremtid, hvorvidt den kan forhindre eller ikke kan forhindre, at den legale Statsmagt, at Hærmagten kommer i Hænderne paa Fascisterne eller ej.«

Bauer kræver international Støtte for at hindre Tysklands økonomiske Sammenbrud. I Internationales Navn giver han Udtryk for den fuldeste Tillid til den tyske Arbejderklasse. Og hilst af brusende Bifald erklærer han:

»Skulde Fascismen forsøge at slaa den tyske Arbejderklasse ned med Magt, levnes der den kun Valget mellem Slaveri eller mandig Kamp for Friheden, saa haaber og tror vi, at de tyske Arbejdes gamle krigerske Dyder, der Gang paa Gang er blevet misbrugt af Tysklands Herskere til Forbandelse for Verden, vil udfolde sig i den heftigste Kamp for Forsvaret af Arbejdernes Frihed. Vi vil Demokratiet, men berøver man os dette, levner man os ingen anden Udvej, saa skal de herskende Klasser vide, at Verdens Millioner af Socialdemokrater ikke giver op, men at de vil tilpasse sig de nye Kampmetoder, at de vil gaa i Spidsen og kæmpe i de forreste Skyttegrave.«

— — —

I 1932 hidsedes de politiske Lidenskaber i Tyskland op til de vildeste Grader. To Præsidentvalg, Landdagsvalg, to Rigsdagsvalg, stadige Demonstrationer, Flag- og Symbolkampe holdt Interessen vaagen. I Sommermaanederne var det, som om den øgede Aktivitet og det Kampmod, Socialdemokratiet udviste efter Jærnfrontens Dannelse, skulde bringe Bølgen til at vende. Nazister og Kommunistere trængtes i Baggrunden. Stemningen var fortræffelig.

Jeg husker et Møde i en lille By i Midtyskland. »Rigsbanneret«s Fører, den 38-aarige tidligere Typograf *Karl Höltermann* fra Magdeburg, skal tale. Forsamlingsbygningens Sal er uanset Entré stuvende fuld. Ved Havens Indgang staar Byens Arbejderfaner opstillet, bag dem det uniformerede Orkester, gennem hele Haven danner to Geledder Rigsbannerkammerater i deres grønne Uniformer Espalier. Saa kommer Höltermann, Orkestret sætter i med en smældende Marsch, Fanebærerne retter sig. Men her er ingen hitlersk Kadaverdisciplin eller orientalsk Ydmyghed, det er et frivilligt Kampfællesskab, der forener alle. Höltermann trykker Fanebærernes Haand, og mens Kommandoen lyder: »Giv Agt! Afdeling Halberstadt hilser sin Forbundsfører med et tredobbelt Freiheit!« gaar han smilende frem mellem de unge Kammeraters knyttede Næver, der løftes til Jærnfrontens Kamphilsen.

Nu følger Indmarchen i Salen. Hilst af Freiheit-Raab føres Organisationernes Faner frem, Rigsbanneret besætter Tribunen. Saa aabnes Mødet. Paa Talerstolen

en graaet Tillidsmand fra en af Omegnens Gruber — i sin grønne Uniform staar han stram som en Soldat. »Kammerater fra Jærnfronten,« klinger hans Malmrøst, »jeg byder jer Velkommen til vort Kampmøde«. Herefter Prolog, Kampsange, Mødets Taler og klingende Marscher. Gang paa Gang genlyder Rummet af Freiheitraabene, mens de knyttede Næver løftes. Til sidst rømmes Salen langsomt til de æggende Toner af »Auf Sozialisten schliesst die Reihen«. Paa Vejen stimler man sammen og hilser de bortdragende Førere med et sidste Freiheit, medens uniformerede Medlemmer af Hitlers Stormafdelinger ser skulende til. I Mørket marcherer en Afdeling unge Rigsbannerkammerater bort fløjtende Marseillaisen — trods Demonstrationsforbud.

Saa kom den 20. Juli 1932. En af de skelsættende Dage — markeret i Arbejderbevægelsens Historie ved en tyk, sort Streg. Paa denne Dag lod Rigsregeringen *von Papen* den prøjsiske Regering med de socialdemokratiske Ministre *Otto Braun*, *Carl Severing* og *Adolf Grimme* samt Politipræsidenten i Berlin, fhv. prøjsisk Indenrigsminister *Albert Grzesinsky* afsætte. Den prøjsiske Regering raadede ganske vist siden Landdagsvalget den 24. April ikke længere over noget Flertal, men det havde vist sig umuligt at danne noget parlamentarisk Ministerium til dens Afløsning. Nu benyttede Rigsregeringen et voldsomt Sammenstød mellem Nazister og Kommuniste i Altona som Paaskud til Eksekution.

Paa Afstand tegner den 20. Juli sig som den afgørende Dag. Hele Socialdemokratiets Tolereringspolitik over for *Brünings* Nedskæringskabinet i Aarene 1930—32 havde været inspireret af Ønsket om at bevare Indflydelsen i Prøjsen. Det betød Herredømmet over det talstærke, velbevæbnede Politi, ligesom Statens administrative Opbygning lagde Hovedparten af den udøvende Magt i prøjsiske Embedsmænds Hænder.

Nu mistede Partiet denne Indflydelse.

Reaktionen bød Slaget — men man modtog det ikke. Om Aftenen gik Parolen ud om at »svare paa Valgdagen den 31. Juli«. Man søgte at undvige den aabne Kamp med dens betydelige Risiko og uundgaaelige Tab. Man haabede paa Socialdemokratiets Fremgang under Indflydelse af de seneste Ugers Stemning. Og man byggede paa den tilsyneladende Modsætning, der fandtes mellem *v. Papen* og *Hitler*.

Alt sammen stærke og tungtvejende Bevæggrunde. Men alt sammen ikke afgørende overfor en Modstander, der ikke var til Sinds at respektere det parlamentariske Spils Regler.

Hele Arbejderbevægelsens Forsvarsberedskab hvilede paa den Forudsætning, at der skulde kæmpes i *Tilslutning til de lovlige republikanske Myndigheder mod et nazistisk-reaktionært Kup*. Den sidste Mulighed for at føre Kampen paa denne Linie forelaa — nu ses det klart — den 20. Juli 1932. Havde den prøjsiske Regering den Dag nægtet at bøje sig for Magtbudet, var den aabne Kamp brudt ud. En Kamp, i hvilken Regeringen vilde have raadet over det prøjsiske Politi, Jærnfrontens Mandskab vilde paa forskellig Maade have kunnet sættes ind, og Aktionen vilde



have kunnet underbygges ved en Generalstrejke. Havde Regeringen *Braun-Severing* udgivet denne Parole, vilde Arbejderklassens Enhedsfront med ét Slag have været skabt.

Naturligvis var Resultatet af en Kamp paa Forhaand overordentligt tvivlsomt. Om Regeringen v. *Papens* Holdning lyder Beretningerne forskelligt. En Version gaar ud paa, at den var vaklende og først blev sikker, da det viste sig, at Socialdemokratiet *ihlpe* skred til Handling.

Under alle Omstændigheder maa Rigsregeringen dog have været beredt paa Modstand. Det vides f. Eks., at Tempelhofer Lufthavn samt Jæmfrontens Flyvereskadrille holdtes under skarp Bevogtning. Man regnede med den Eventualitet, at den prøjsiske Regering — som det var sket med *Bauers* Ministerium i 1920 — vilde søge Tilflugt i en anden By og herfra optage Kampen. Var Forsøget blevet foretaget, havde man utvivlsomt prøvet at skyde de paagældende Maskiner ned.

Rigsregeringen har sikkert ogsaa holdt Hæren, Rigsværnet, rede til Indgriben. Man maa regne med, at Kamp havde betydet øjeblikkelig Afbrydelse af Telegraf- og Telefonforbindelser, Besættelse af Arbejderbevægelsens Bygninger og Blade, Arrestation af Tillidsmænd og Funktionærer. I Kampen mod Arbejderbevægelsen kunde Regeringen v. *Papen* utvivlsomt trods de forskellige Modsætninger vente Støtte fra Hitlers Stormafdelinger og de reaktionære Korps.

Naturligvis var ogsaa Generalstrejkens Effektivitet problematisk under de givne Forhold.

Alt dette indrømmet — den 20. Juli var dog den afgørende Dag. Her var den sidste Mulighed for med Chance for Sejr at optage den aabne Kamp. Fra den Dag *gled* man — et værgeløst Bytte for brutale og hensynsløse Modstandere.

Sagaen fortæller, at *Ejnar Thambarshelve* i Slaget ved Svold svarede *Olav Tryggvason* paa hans Spørgsmaal »Hvad var det, som brast?« med Ordene: »Norges Rige af din Haand, Herre Konge«. Det tyske Socialdemokrati vilde have kunnet sige noget lignende hin skæbnetunge 20. Juli.

Der knytter sig revolutionære Traditioner til Wien. Østrigs Hovedstad har ikke alene to Gange standset Tyrkernes Fremmarch i Centraleuropa, den har ogsaa Gang paa Gang faaet Præg af Tidens store Brydninger. Her henrettedes den 10. August 1522 Dr. *Martinus Capini* og hans Fæller for at have ført Haandværkernes Sag overfor Kejser Karl den 5.

Faa Aar senere prædikede Dr. *Balthazar Hubmayor* Bondekrigenes revolutionære Evangelium: »Hvem har givet jer Fyrster Ret til at handle med fattige og trængende som Herodes med de uskyldige Børn? Lad os skabe Orden efter Guds Ord, Brødre. Ingen skal mere svare Rente og Afgift eller skyld Herskaberne Lydighed og Underdanighed.« Men Bondehærene bukkede under, og Hubmayor, der ikke vil tilbagekalde sin oprørske Lære, faar Skægget gnedet ind med Svovl og Krudt og brændes paa Erdberger Heide.

Ogsaa den store franske Revolution kaster sine Dønninger ind over Wien. Og

i 1848 kæmper Studenter og Arbejdere mandelig for Revolutionens Sag. *Karl Marx* besøgte i Slutningen af August Byen uden at finde Forstaaelse for sin Lære. Men i Oktober fægtede Wien drabeligt i Modsætning til Berlin og Frankfurt, hvor Revolutionen i det væsentlige var blevet til Snak. Men *Windischgrätz*' og *Jellachichs* Tropper var Byens Forsvarere langt overlegne, ikke blot i Tal og militær Træning, men ogsaa i Bevæbning.

»Under disse Omstændigheder begyndte Kampen. I Forhold til deres ganske utilstrækkelige Vaaben og den fuldstændige Mangel paa militær Øvelse og Organisation i deres Rækker var Wienernes Forsvar overordentlig heltemodigt. Mange Steder blev *Bems* Kommando om at »holde Stillingen til sidste Mand« udført bogstaveligt. Men Overmagten var for stor. Det kejserlige Artilleri fejdede den ene Barrikade bort efter den anden i de lange, brede Gader, der gennemskærer Forstæderne. Om Aftenen paa Kampens anden Dag sad Kroaterne inde med Husene indtil Glaciset foran den indre By. Et svagt og planløst Fremstød af den ungarske Hær (der ogsaa kæmpede mod Kejseren) mislykkedes fuldstændigt. Midt under en Vaabenstilstand — mens nogle af Stadens Forsvarere kapitulerede, andre skændtes og skabte Forvirring, og den akademiske Legion opkastede nye Forskansninger — trængte de kejserlige Tropper ind i den indre By. Under almindelig Forvirring blev den taget.« Saaledes lyder Beretningen i *Karl Marx*: »*Revolution und Kontrarevolution in Deutschland*«. (Det menes iøvrigt, at disse Artikler, der fremkom i *Marx*' Navn i »*Daily Tribune*«, *New York*, 1851—52, faktisk er skrevet af *Friedrich Engels*.)

Revolutionen blev undertrykt med stor Grusomhed. *Robert Blum*, Udsending fra Nationalforsamlingen i Frankfurt, og *Messenhauser*, den militære Leder, blev skudt ved Standret. Det røde Wien har senere opkaldt et Boligkompleks efter *Robert Blum* og rejst ham et Mindesmærke.

Den 12. Februar 1934 gaar det som en Løbeild gennem det røde Wien: »Den længe ventede Kamp er brudt ud i Linz. Vore Kammerater har sat sig til Modværge mod de Myndigheder, der afkræver Arbejdernes Vaaben, mens de aabent understøtter Hjemmeværnens højforrædderiske Handlinger. Vi kan ikke lade dem i Stikken.«

Paa denne Anledning bryder Kampen ud. Elektricitetsværkerne standser, Sporvognene staar stille paa Gaderne, *Schutzbund* samler sig, Politiet gaar over til Angreb. Kampen er ikke tilsigtet, ikke villet fra Socialdemokraternes Side. Den er fremprovokeret af en Regering, der i det sidste Aar har gjort sig skyldig i utallige Tilsidesættelser, Fordrejninger af og Brud paa Loven. Nu sidst har den gennem *Vicekansler Feys* Taler aabent bekendt det som sin Hensigt at omstyrte Forfatningen og »gøre grundigt Arbejde« overfor sine Modstandere.

kratiets fordele et Flyveblad, hvori det hedder:

»Socialdemokratiet angriber ikke nogen, hverken Borger eller Bonde, men hvis Eden og Forfatningen bliver brudt, da vil Arbejderklassen gribe til Vaaben.«

Der er ikke i dette noget letsindigt Kupmageri. Det er alvorlige Ord fra et Parti, der er sig sit Ansvar bevidst. De følgende Dage skulde vise, at det var mere end Ord.

I 1917 stod *Friedrich Adler*, Socialistisk Arbejderinternationales nuværende Sekretær, for Retten i Wien. Han havde ved et Attentat dræbt den kejserlige Premierminister, Grev *Stürgkh*, som Protest mod at denne trods to Aars Krig ikke havde fundet Anledning til at indkalde Parlamentet. Fr. Adler blev dømt til Døden. Hans sidste Ord i Sagen lød saaledes: »Jeg ved, hvorledes Dommen kommer til at lyde, jeg har ikke et Øjeblik været i Tvivl derom. Naar Dommen er fældet, vil jeg forlade denne Sal i vor gamle Kampsangs Aand, den Sang, der aldrig var blotte Ord for mig, men stedse levende Virkelighed. De er i Dag mere levende for mig end nogensinde:

Ej Fjenden tælles skal,  
ej Farers Tusindtal,  
gaa dristigt frem og følg dit Kald,  
vi føres af Lasall!

Jeg ved ikke, hvad der vil ske. Om jeg snart skal dø eller skal fordømmes til endeløs Vegeteren. Men naar den Dom, De nu fælder, skal eksekveres, har jeg kun et Ønske, at jeg maa bevare Herredømmet over mine Nerver til sidste Øjeblik, saadan som jeg hidtil har formaaet det. Jeg haaber, at Digterens Ord, der var viet en langt større revolutionær Indsats, ogsaa maa kunne gælde mig:

Paa Læben Trods og dirrende Spot,  
min Kaarde i Haanden jeg bærer,  
mit Dødsraab er: Krig mellem Hytte og Slot;  
i den Kamp jeg segned med Ære..

Men alle, som jeg holder af, og hvis Kærlighed har været min Lykke, alle Venner og Kampfæller Verden over, erindrer jeg til Afsked og Trøst om Paaskegravens dybe og rene Sandhed:

Ej hver den er død, som begravet blev,  
thi, Brødre, de dræber ej Aanden.«

Den personlige Heroisme og det Offermod, Fr. Adler gav Udtryk her under Verdenskrigen, viste Hundreder og atter Hundreder af Partifæller i Wien i Februar 1934. Det er ikke nødvendigt her, at skildre Kampenes Gang, det er allerede hyppigt sket. Og den, der ønsker Enkeltheder, kan søge dem i *Julius Deutsch*: »Borgerkrigen i Østrig« (Tiden Norsk Forlag, 1,50 Kr.), der allerede har fundet Plads blandt Socialismens klassiske Værker. Verden over — ikke blot i Europa, men ogsaa i Amerika og Australien — er der afholdt Mindemøder for de faldne i Wien. Beretningerne om *Georg Weissel* og *Koloman Wallisch* fortælles med Ærefrygt.



Det østrigske Socialdemokrati tog Kampen, da den blev det paatvunget. Men Slaget blev tabt. I sin Bog angriber *Julius Deutsch* som Aarsagerne hertil:

1. Generalstrejken var ikke fuldstændig. Jærnbanetogene gik, om end ikke saa punktlig som i normale Tider. De borgerlige Blade udkom, og ogsaa i mange andre Bedrifter blev der arbejdet. Modløshed og Frygt for Afskedigelse havde svækket Sammenholdet.

2. Regeringen beherskede under hele Kampen Radioen. Den forkyndte herigenem fra første Færd, at den »beherskede Situationen«, og at »Førerne var flygtede« (en Løgn Kommunisterne Verden over har været usle nok til at kolportere videre. Otto Bauer og Julius Deutsch er ikke flygtede paa anden Maade end Lenin efter 1905 og Juli 1917). Disse Regeringsmeddelelser var naturligvis egnede til at sprede Modløshed blandt de kæmpende og afholde Schutzbund-Afdelingerne rundt om i Landet fra at gaa i Aktion.

3. En hel Del af Provinserne, først og fremmest det vigtige nedre-østrigske Industridistrikt sydvest for Wien, gik ikke ud i Kampen. I Stedet for at Beskyttelsesforbundet i Wien fik Ryggen fri, ved at Nedreøstrig rejste sig — hvad man altid havde regnet med i Tilfælde af Kamp — blev det omvendte Tilfældet. Fra Nedreøstrig strømmede Regeringstropperne til Wien.

4. Beskyttelsesforbundets Afdelinger holdt sig for længe til Defensiven. En rask, beslutsom Offensiv havde maaske kunnet ændre meget.

5. Føreren for Beskyttelsesforbundets Kreds West, *Eduard Korbel*, begik Forrædderi. Dette udnyttedes kraftigt af Regeringen og havde naturligvis en nedslaaende Virkning. Men samtidig opstod der ved, at denne Kreds gik ud af Kampen, et Hul i Beskyttelseskorpsets Front.

6. Endnu en Bresche opstod i Distriktet *Brigittenau*. Her kunde man ikke rykke ud, da samtlige de Førere, der vidste Besked om Vaabnernes Gemmesteder, paa Forhaand var blevet arresterede. Brigittenau, der ligger ved Donau, skulde have behersket Broerne og dækket Industridistriktet Florisdorf mod Angreb i Ryggen.

*Otto Bauer* har ganske faa Dage efter Kampene i en Artikel anstillet en Række kritiske Betragtninger over Partiets Taktik, for hvilken han paatager sig Ansvar. Bauer skriver bl. a.:

»Vi har overvurderet Mulighederne for en fredelig Løsning, fordi vi overvurderede Bøndernes og Smaaborgernes Modstandskraft overfor de fascistiske Aristokrater og Generaler i det kristeligt-socialt Parti. Vi overvurderede ogsaa Frankrigs Modstand mod den italienske Indflydelse i Wien.

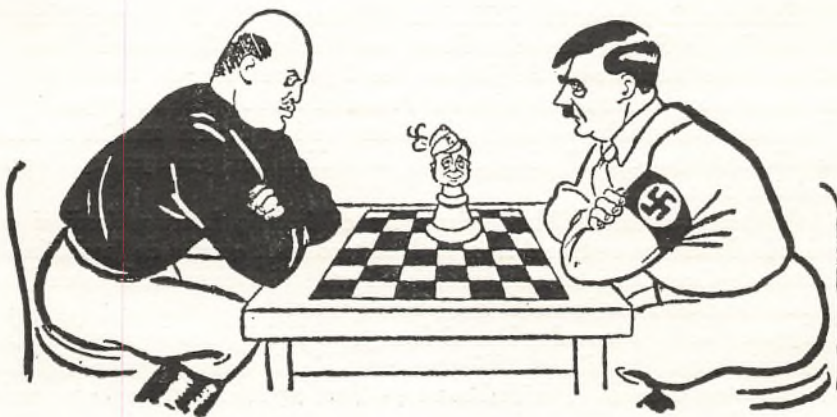
Igennem de 11 Maaneder, hvor vi forsøgte en fredelig Løsning, styrkede Statsmagten sig betydeligt militært. Hjemmeværnet blev bevæbnet, og paa den anden Side blev store Dele af Arbejderklassen — først og fremmest Jærnbanemændene — under Regeringens Tryk gjort møre, modstandsløse og ukampdygtige. Havde vi slaæet til paa et tidligere Tidspunkt, saa havde Udsigten for en Sejr for os været større og gunstigere.

Hvis vi har begaaet en Fejl, saa er det den, at vi altfor længe anstrengte os for en fredelig Løsning, alt for længe udskød Spørgsmaalet om Kamp. Vi behøver ikke at skamme os for denne Fejl. Den er begaaet, fordi vi vilde spare vort Land og dets Arbejderklasse for den Katastrofe, en blodig Borgerkrig er.«

Det østrigske Socialdemokrati har ved at tage Kampen, da der kun var Valget mellem denne og æreløs Overgivelse, ydet en Indsats af uvurderlig Betydning for Arbejderbevægelsen. Kampen i Wien er blevet et moralsk Renselsens Bad for denne. Østrigske Kammerater har vist, at den socialistiske Idé i Dag er lige saa stærk som i Bevægelsens Gennembrudsdage, at Arbejderklassen er beredt til at sætte Livet ind for den.

Men den taktiske Lære, der kan uddrages af Begivenhederne i Tyskland og Østrig, er ogsaa af uhyre Betydning. Socialdemokratiet vil længe komme til at beskæftige sig hermed. Vi kan lære meget om Betydningen af Sammenhold og Disciplin og af at vinde Samfundets Middellag. Men vi kan ogsaa se Statsmagtens vældige Styrke. Det gælder at føre en positiv, aktiv, samlende Politik. Handling er mere værd end de smukkeste Læresætninger. Stærk og beslutsom Handling i det rette Øjeblik, hvis det bliver nødvendigt. Ikke docere sig bort fra Følingen med Folkets brede Masser. Men iøvrigt: Ikke lade sig manøvrere ud, men opnaa og fastholde den størst mulige Indflydelse paa Statsmagten.

Det gælder for os uheldet at prøve Erfaringerne fra Mitteleuropa og uddrage deres Lære, thi den sunde Radikalisme bestaar i ubunden af Tradition og upaavirket af Fraser og Romantik at erkende Stillingen, som den faktisk er i Dag, og handle derefter.



## FORLIGSMANDSLOVEN, DENS FORUDSÆTNINGER OG PERSPEKTIVER

AF OTTO JENSEN

**M**ed den nye Forligsmandslov af 17. Januar 1934 har et Spørgsmaal, som i adskillige Tilfælde har været medvirkende til at skabe faglig Uro, fundet sin, formentlig holdbare, Løsning: Formen for Overenskomsters Afslutning.

Det Forligsmandsforslag, som i 1932 løste den stramme faglige Knude, indeholdt en saalydende Bestemmelse:

»Forhandlingerne i Henhold til Overenskomsterne af 31. Oktober 1928 og 28. April 1931 optages paa ny ved et Udvalg, sammensat af Repræsentanter for de to Hovedorganisationer og under Ledelse af Formanden for Forligsinstitutionen. Udvalgets Arbejde skal være tilendebragt inden 1. November 1932.«

De Forhandlinger, der henvises til, drejede sig om Muligheden for at »bortrydde Hindringer for . . . fleraarige Overenskomster« (1928) og »det almindelige Samarbejde mellem Organisationerne« (1931).\*)

Udvalget blev nedsat og kom efterhaanden til at beskæftige sig med mange forskellige Spørgsmaal: Danske Arbejdslønningers Forhold til Udlandets, 40 Timersugen etc. samt *Forhandlingsregler*.

Til det sidste Punkt erklærede Arbejdsgiverne, at de ingen Interesse havde i en Ordning, som ikke indeholdt Bestemmelser om Afstemningsregler for Afslutning af Overenskomster; saadanne Regler vilde De samvirkende Fagforbunds Repræsentanter imidlertid ikke forhandle med Arbejdsgiverne om (som et *indre Anliggende*), og Udvalgets Arbejde endte uden Resultat.

I den Oversigt, Udvalgets Formand (Forligsmanden) har givet af disse Forhandlinger, siger han, at han om Spørgsmaalet Afstemningsregler i Udvalget havde henvist til, at dette, »hvis det i det hele taget skulde optages til Behandling, maatte begrænses til at vedrøre de Tilfælde, hvor der var stillet Forligsmandsforslag, og at Sagen dermed maatte løses gennem Forligsmandsloven«; men denne Henvisning »vandt ikke tilstrækkelig Genklang«.

Omend Udvalgets Arbejde ikke straks førte til noget, kunde man dog sige, at det »formentlig har været nyttigt derved, at de omhandlede Spørgsmaal er blevet grundigt gennemgaaet og belyst, saaledes at Ændringer i de bestaaende Forhold

\*) Se herom »Arbejderhøjskolen« Nr. 3, Juni 1932: »Om det grønne Bord«.



lettere vil kunne foretages paa et Tidspunkt, hvor det dertil nødvendige Pres er til Stede —«.\*)

Dette Pres meldte sig allerede i 1933, hvor en truende Storlockout afværgedes ved et dristigt Indgreb fra Regeringens og Rigsdagens Side: Forbudet mod Lockouter og Strejker i et Aar. Den Lov, der vedtoges herom, bestemte, at der skulde nedsættes et Udvalg, som efter en Gennemgang af bestaaende Love og Regler for Bilæggelse af Arbejdsstrid skulde »tilvejebringe Forslag til Forelæggelse for Rigsdagen i Oktober 1933, hvorved Samfundets Interesse under Konflikter vedrørende Arbejdsforhold paa behørig Maade sikres«. Det heromhandlede Udvalgs Arbejde har, trods flere Indstillinger, leveret »Raastoffet« til de nye Bestemmelser i den Forligsmandslov, som nu er gældende.

Det vil af denne korte Oversigt ses, at Tanken ikke pludselig er kommen dumpende, men lidt efter lidt er modnet til Gennemførelse.

Ifølge Septemberforligets Pkt. 2 maa ingen Arbejdsstandsning »dekreteres eller godkendes«, forinden den er vedtaget med *mindst ¾ af de afgivne Stemmer* af den efter Lovene kompetente Forsamling (sædvanligvis Hovedbestyrelse eller Forretningsudvalg — særlige Regler gælder for Sympatistrejker), og Standsningen skal *varsles*. Varsling er dog ikke ensbetydende med *Iværksættelse*. Tidt er Varslerne kun det nødvendige Pres for at faa Forhandlingerne til at glide lettere, eller for i det hele taget at faa *reelle* Forhandlinger optaget — ofte under Medvirken af Statens Forligsmand, som saa sædvanligvis foranlediger den varslede Arbejdsstandsnings Udsættelse. Almindeligvis enes Forligsmanden med Parterne om denne Udsættelse; men lader saadan Enighed sig ikke tilvejebringe, kan han *forlange* Arbejdsstandsningen udsat; dog kun en Uge. Som Regel vil Forligsmanden stille Mæglingsforslag, som Parterne skal tage Stilling til inden en bestemt Tid; og det er *faaktisk* først hér, der træffes *endelig* Afgørelse, om den varslede Arbejdsstandsning skal iværksættes eller ej, idet Forkastelse betyder Standsning, Vedtagelse at Arbejdet fortsættes. (Naturligvis kan en Overenskomstsituation forløbe paa anden Maade, men den beskrevne er dog *meget* almindelig).

Ved Afstemning om et saadant Forslag, en Afstemning, hvis reelle Betydning jo ikke er mindre end Varslet, har der ikke *hidtil* været krævet kvalificeret Majoritet for Forkastelse. Den nye Lovs Paragraf 7 ændrer dette Forhold. Det er imidlertid ikke i alle Tilfælde, kvalificeret Majoritet forlanges. Hvis Afgørelse træffes paa et

\*) Cand. polit. H. Høst i „Socialt Tidsskrift“ Nr. 2, 1933.

Delegeretmøde eller anden kompetent Forsamling, er almindelig Majoritet tilstrækkelig; det samme gælder, naar der i en Urafstemning deltager mindst 75% af de stemmeberettigede Medlemmer, eller hvis Afstemningen gælder et Forslag omfattende flere Fag (Prgr. 8). Det er saaledes kun ved Urafstemning om Mæglingforslag vedrørende et *enkelt* Fag, og Stemmedeltagelsen her er under 75%, at der kræves en særlig Procentdel Nejstemmer som Betingelse for Forkastelse. Reglen er, at for hver Procent (Point) Stemmedeltagelsen er under 75% af det Antal, der har Ret til at stemme, skal den til Forkastelse nødvendige Procent forhøjes med  $\frac{1}{2}$ . 60% Stemmedeltagelse kræver saaledes  $57\frac{1}{2}\%$  Nejstemmer for Forkastelse; 40%  $67\frac{1}{2}$  o. s. v. ( $50+15\cdot\frac{1}{2}$ ;  $50+35\cdot\frac{1}{2}$ ). Er Stemmedeltagelsen under 25%, anses Forslaget for vedtaget. Vi tager 3 Eksempler fra det virkelige Liv til Belysning af Reglens Anvendelse.

Et Forbund med 1249 Medlemmer udskrev ved en Overenskomstfornyelse Urafstemning; der afgaves 256 Ja- og 285 Nejstemmer; 541 eller 43% havde saaledes stemt. Til Forkastelse kræves i dette Tilfælde  $50+16 = 66\%$  af de afgivne Stemmer; de 285 Nejstemmer udgør imidlertid knap 53% — Forslaget vilde derfor være vedtaget.

Et andet Forbund med 3976 Medl. fik kun 1405 kaldt sammen til en Urafstemning eller 35%; der skulde her 70% eller 984 Nejstemmer til Forkastelse. De blev imidlertid præsteret; Stemmetallene var 335 Ja og 1070 Nej. I et tredie Tilfælde var der 1379 stemmeberettigede Medl., hvoraf dog kun 310 eller knap 23% deltog; uanset Stemmedelingen, der her var 251 Ja og 59 Nej, vilde Forslaget være vedtaget.

Vi ser af disse Eksempler, at for en Forkastelse skal være gyldig, skal der staa en væsentlig Del af et Forbunds Medlemmer bag. Dette er for saa vidt et rigtigt Princip, som tilfældige Stemninger ikke gerne skal være afgørende i saa alvorligt et Spørgsmaal, som en Arbejdskamp er. — Men er det da ikke at give de mindst aktive, »Hjemmesidderne«, en uforholdsmæssig stor Indflydelse, at deres Tal altid vejer til Gunst for Vedtagelse? Jo, det er det egentlig; de ligegyldige fortjener ikke at have nogen Præferencestilling. Men dette Spørgsmaal kan man forholdsvis let løse ved at lade et særligt Delegeretmøde tage Stilling til Mæglingforslag. Disse Delegerede vælges af og blandt de aktive Organisationsmedlemmer og ved almindelig Stemme flerhed, uanset hvormange Hjemmesiddere der er. Denne Fremgangsmaade lader sig imidlertid ikke praktisere i en Række Organisationer, hvis Love bestemmer, at Overenskomstforslag *skal* forelægges Medlemmerne selv til Afgørelse. Men naar det er saadan, kan det vel ogsaa med Rimelighed forlanges, at en *betydelig* Del

af en Organisations Medlemmer viser Vilje til aktiv Deltagelse i Organisationens Liv og til bevidst Medvirken, naar Beslutninger skal tages. Urafstemning *kan* være en god Form for Afgørelse, men *kun* naar Hjemmesiddernes Tal er ringe. Kravet om Medlemmernes *Ret* til at bestemme kan kun motiveres med, at *Viljen* er til Stede — ogsaa Viljen til at erkende sit Ansvar.

En Kæde er aldrig stærkere end dens svageste Led. Denne Sandhed gælder ogsaa under Arbejdskampe. Har et aktivt Mindretal (vi ser her ganske bort fra de altid stortalende »Aktivister« fra R. F. O.) ved en Afstemning fremkaldt Kamp, da afhænger Sejr eller Nederlag ikke blot af disse aktive, men ogsaa, og ikke mindst, af »Hjemmesidderne« Evne og Vilje til at bære Kampens uundgaaelige Byrder. De ligegyldige vil under *alle* Forhold være en tyngende Dødvægt. Fagbevægelsen har alt for mange af dem. De maa gøres interesserede, aktive! (hvilket naturligvis ikke altid betyder mere krigerske). Kan Erkendelsen heraf vokse ud af det Røre, som er skabt af Forligsmandsloven, er meget vundet.

---

Endnu større Problemer møder os dog, naar vi vender os mod Bestemmelserne i Lovens Paragraf 8.

Denne tager Sigte paa saadanne faglige Konflikter, som omfatter flere Fag, men hvor kun en *samlet* Løsning er mulig. Bestemmelsen har følgende Ordlyd: »Naar der foreligger en Konfliktsituation omfattende flere Fag, og Forligsmanden skønner, at denne kun kan løses under eet, kan han i de . . . stillede Mæglingsforslag bestemme, at disse delvis eller fuldt ud skal betragtes som en Helhed, uanset hvordan de Fag, der er inddraget i Konflikten, er organiseret —.« — »Til Afgørelse af, om et saadant Mæglingsforslag er vedtaget eller forkastet, kan Forligsmanden forlange, at der skal foretages en Sammenlægning af Resultaterne for de forskellige inddragne Fag, og de stillede Forslag skal da betragtes som vedtaget, hvis der som Helhed foreligger et Flertal\*) for Vedtagelsen.«

Denne Bestemmelse er af vidtrækkende Betydning. — De danske Organisationer er for største Delen *fagligt* afgrænsede. En stor Del af disse Fagorganisationer staa tilsluttet De samvirkende Fagforbund, men bevarer dog en udstrakt Selvstændighed og med Hensyn til Lønsprogsmaal faktisk Suverænitæt. En Række Organisationer, med ca.  $\frac{1}{4}$  af samtlige organiserede, staa imidlertid udenfor Samvirksomheden, og en Del er *lokale* uden Forbindelse med Fagets Landsforbund. De udenforstaaende er formelt *helt* uafhængige under Lønbevægelse; for Medl. af D. s. F. er Bevægelses-

---

\*) Her gælder saaledes *almindelig* Majoritet for saavel Vedtagelse som Forkastelse.



friheden *noget* begrænset, naar der søges Støtte hos Centralorganisationen. At dette Billede er noget broget, træder saa meget tydeligere frem, naar det erindres, at adskillige Fags Medlemmer arbejder i samme Industri og paa de samme Arbejdspladser, og at de fleste staar overfor en Arbejdsgiverorganisation, som er underkastet Dansk Arbejdsgiverforenings Love og myndige Ledelse. Uafhængigheden er derfor mere formel end reel; adskillige af disse Fag griber nemlig paa afgørende Maade ind i hverandre (Bygnings- og Jemindustri f. Eks.), hvad enten de staar tilsluttet De samv. Fagforb. eller ej. Hvad er da naturligere, end Fagene i disse Industrier enes om en fælles Fremgangsmaade under Lønforhandlinger og om fælles Krav; og videre: naar Forhandlingerne resulterer i Overenskomstforslag, er det da ikke mest naturligt, at Fagene i Fællesskab tager Stilling og lader et Flertal blandt samtlige interesserede afgøre Forslagets Skæbne? Det har ikke hidtil været almindeligt erkendt af Fagorganisationerne. En vis Frygt for, at andre Fags Arbejdere skulde faa for stor Indflydelse paa ens egne Forhold, har gjort sig gældende — ikke sjældent med det Resultat, at *Arbejdsgivernes* Indflydelse, gennem almindelig Lockout, blev størst.

En Illustration til foranstaaende giver Lønbevægelsen i Byggefagene 1927.\*) Overenskomsterne skulde dette Aar fornyes for saavel Murere og Murarbejdsmænd som Tømrere, Malere og Snedkere — samt for de to store københavnske Byggefag (Murere, Murarbejdsmænd), som staar uden for de respektive Forbund; af disse Fag stod paa dette Tidspunkt kun Snedkerne og Malerne inden for De samvirkende Fagforbund.

Efter at Arbejdsgiverne havde varslet Lockout over for Murere og Murarbejdsmænd (D. A. F.) i Provinsen, greb Forligsmanden ind og stillede Mæglingforslag. Murarbejdsmændene vedtog, medens Murersvendene forkastede; de sidste blev lockoutede (18. Februar). Malernes Forhold blev bragt i Orden efter Lockoutvarsel og Forligsmandsindgriben. Tømrerne i Provinsen og de københavnske Byggefag enedes med deres Arbejdsgivere uden Forligsmandens Medvirken, og uden at Strejke- eller Lockoutkanonerne blev kørt i Stilling. Snedkernes Forhold var derimod stadig uløste.

Da Murerlockouten havde varet en Maanedes Tid, varslede Arbejdsgiverne fra 1. April Sympatilockout over for *alle* Byggefag (undtagen Malerne), i Provinsen saa vel som i København, paa Trods af, at Overenskomsterne *var* bragt i Orden for alle andre end Snedkerne og de lockoutede Murere. Lockouten motiveredes med, at den af Murersvendene fremtvungne Lockout ikke alene tilføjede Murermestrene betydelig Skade, men ogsaa bevirkede, at alt Byggearbejde efterhaanden gik i Staa

\*) For en Fuldtaendigheds Skyld bemærkes, at der ikke i denne Fremstilling ligger nogen Kritik af det enkelte Fags Politik, kun af det irrationelle i det raadende System.

og herved fremkaldte betydelige Vanskeligheder for saavel Bygherrer og Bygmestre som det øvrige Samfund. Arbejdsgivernes Lockoutlyst har imidlertid dette Aar ikke været særlig stor; det kan skyldes, at det efter den store Lockout i 1925 kneb noget med den indre Enighed, men ogsaa, at den første socialdemokratiske Regering (1924—26) var afløst af Regeringen Madsen-Mygdal. Fakta er, at den udvidede Lockout efter ny Forligsmandsindgriben aflystes »under Hensyn til Landets vanskelige Erhvervsforhold«; og man stillede i Stedet de fornødne Pengemidler til Murerstrenes Disposition. Lockouten, som ganske naturligt generede Byggevirksomheden i Foraarsmaanederne og forlængede de øvrige Fags Vinterarbejdsløshed, sluttedes den 14. Maj.

Men nu var det ved at blive galt med Snedkerne; de varslede Strejke til den 6. Maj. Ved Forligsmandens Hjælp blev der dog Enighed; et Mæglingforslag blev vedtaget den 16. Maj — og Sommerens Byggearbejde kunde først nu for Alvor begynde.

Ligegyldig, *hvem* der i dette Tilfælde førte den rigtige Politik — *rationel* er denne Form for Lønbævægelse og Overenskomstafslutning *ikke*.

Dette Forhold kan nu afgørende ændres. Ved *Forligsmands*forslag kan der kræves Sammenkædning og fælles Afstemning uden Hensyn til, om Organisationerne er Medlem af Landsforbund, De samvirkende Fagforbund eller ej. Det betyder, at en virkelig Flertalsafgørelse kan træffes af *samtlig*e interesserede; dermed banes der utvivlsomt Vej ogsaa for det hidtil savnede Samarbejde før og under Forhandlingerne.

Bestemmelserne i Paragraf 8 rækker dog videre endnu. Forligsmandens Ret til Sammenkædning er ikke begrænset til Fagene i en Industri. Han kan, naar han skønner en Konfliktsituation kun kan løses under eet, bestemme, at de stillede Mæglingforslag »*fuldt ud* skal betragtes som en Helhed«.

Et Eksempel herpaa har vi i Konflikten Foraaret 1934, hvor 19 Mæglingforslag berørende 46 Organisationer inden- og 14 udenfor De samvirkende Fagforbund betragtedes som en Helhed og forlangtes afgjort under eet.

Naar en faglig Konfliktsituation kan blive saa omfattende som denne, skyldes det flere Forhold. For det første at endnu langt det største Antal Overenskomster er eetaarige og udløber omtrent samtidig (Februar—April). For det andet at Arbejdsgiverforeningen har det i sin Magt at *beordre* alle disse Overenskomster opsagt, naar den finder det opportunt. Masseopsigelser kan dog ogsaa komme fra Arbejderorganisationerne, som i 1932, da man frygtede almindelige Prisstigninger. Arbejdernes

Centralorganisation kan imidlertid ikke *beordre* Masseopsigelser, kun *tilraade* dem (hvad den forøvrigt *ikke* gjorde i 1932 og meget sjældent *gør*). Saadanne Masseopsigelser rummer naturligvis stor Fare for en omfattende Kamp; men det skulde dog være muligt ved Forhandlinger i de enkelte Fag eller Industrier at naa et nogenlunde tilfredsstillende Resultat. Her staar dog flere Forhold i Vejen. En Række Krav er af almindelige, generel, Karakter (Lønreduktioner eller Løntillæg motiveret ved Prisbevægelserne, Ferie, Arbejdstid, Overarbejde etc.). Saadanne Krav vil, naar de havner hos Forligsmanden, uundgaeligt blive behandlede efter ensartede Regler. Den alvorligste Hindring er dog Arbejdsgivernes stærke Centralisation. Naar Masseopsigelser foreligger, ser Arbejdsgiverforeningen Situationen som en Helhed. Forretningsudvalget leder Feltoget, og de enkelte Underorganisationer forbydes at give saadanne Indrømmelser, som kan faa Virkning for hele Omraadet. En saadan Situation kan kun løses under eet. Kun under Forhold, hvor Arbejdsgiverne økonomisk og *politisk* er interesserede i at bevare Freden i det størst mulige Antal Fag, selv paa Bekostning af partielle Indrømmelser, vil det være muligt for enkelte Arbejderorganisationer at manøvrere sig til visse Fordele. Men under økonomiske Forhold, hvor Arbejdsgiverne har Slagkraft (omfattende Arbejdsløshed), og hvor politiske Modstandere kan beredes store Vanskeligheder, vil Arbejdsgiverne altid manøvrere saadan, at det enkelte Fags Skæbne knyttes til de andres. En Række faglige Konfliktsituationer i de sidste 15 Aar understreger tilstrækkeligt stærkt denne Kendsgerning.

Arbejderorganisationerne har hidtil ikke kunnet enes om at tilpasse sig efter disse Forhold. Overfor Arbejdsgivernes Klassekamp har de sat *Fagkampen*. Forligsmandsforslag, der fulgte visse Hovedlinjer, er behandlet under Hensyn til faglige Særinteresser. Resultat: Vedtagelse i nogle, Forkastelse i andre Fag — og derefter samlet Lockout. Indenfor Arbejdernes Hovedorganisationer har man klart set det uholdbare heri; men de enkelte Fag var utilbøjelige til at give Afkald paa den kære Selvstændighed — og mange Fag staar stadig udenfor ud fra en uforstaaelig, men hidtil stærk Tro paa Fordelen ved »splendid isolation«.

*Staten* har nu skaaret igennem alt dette ved Forligsmandsloven. Det er egentlig beklageligt, at Organisationerne ikke selv kunde løse Vanskelighederne; frivilligt Samarbejde vilde have givet større Kraft end den tvungne Indordning under et Lovbud, som i visse Tilfælde maa skaffes respekteret ved Domme og Bøder. Men heldigt dog, at det var en Stat under Indflydelse af Arbejderbevægelsens Synspunkter, der greb ind! —



I Foraaret 1934 tog 60 Arbejderorganisationer Stilling til Spørgsmaalet *Fred eller Kamp* som en Enhed. Hvad enten man stod indenfor eller udenfor De samv. Fagforbund, var man underkastet de samme Betingelser: samlet Flertal for Vedtagelse betød Fred, for Forkastelse Kamp. Det var første Gang, det skete; første Gang man var helt sikker paa, at et *Flertal* vilde blive bestemmende for, om Arbejderklassen skulde tage en Storkamp eller vælge Freden. Resultatet blev godt 121,000 Stemmer for Fred, 40,000 for Kamp. Stemmetallene fremkommer efter den endelige Opgørelse paa følgende Maade: En Del Fag udskrev Urafstemning, andre traf Afgørelsen ved »kompetent Forsamling«, henholdsvis 47 og 14 Fag\*). I disse sidste Fag stemmer hver Repræsentant for en forholdsmæssig Del af Medlemmerne (i et Fag med 4000 Medl. og 100 Kongresdelegerede repræsenterer hver Delegeret 4000: 100 = 40 Medl.) Efter Repræsentanternes Stemmeafgivning beregnedes afgivet 121,987 Ja og 25,379 Nej. Da Stemmedeltagelsen i Urafstemningsfagene kun var 56%, skal Tallene i de øvrige Fag ogsaa reduceres hertil, for at deres Indflydelse ikke skal blive uforholdsmæssig stor (skal dog aldrig reduceres til under 50%). De 121,987 bliver da til 68,300 Ja, de 25,379 til 14,200 Nej; disse Tal gaar da ind i det samlede Resultat.

Urafstemning	52,900 Ja	25,900 Nej
Kompetent Forsamling	68,300 »	14,200 »

Indenfor D. s. F. havde 38 Organisationer Flertal af Jastemmer, 7 Flertal af Nej, og i 1 Organisation stod Stemmerne lige. Udenfor D. s. F. havde 8 Organisationer Flertal af Ja, 6 Flertal af Nejstemmer

Det vidner trods alt om stor organisatorisk Modenhed, naar kun et Par af »Nej-fagene« (Søfolkene) af Kommunisterne lod sig lokke ud i en haabløs Kamp mod Loven og Sammenkædningen. Det tyder samtidig paa, der er Mulighed for, at Forligsmandslovens rette Lære drages: alle danske Arbejdere samlede i Centralorganisationen og dèr øvende Indflydelse paa den Stilling, man mener bør tages. Arbejdsgiverne betragter os som en Enhed, naar de iværksætter Lockout; Loven giver Forligsmanden Ret til at betragte os som en Enhed, naar der skal stemmes. Lykkeligt, om vi hurtigt *selv* vilde betragte os som en Enhed, naar Krav skal stilles, og der skal handles! Kun derved kan vi hindre, at Arbejdsgiverne udnytter Sammenkoblingen til vor Skade, og kan bane Vej for det, der i Længden er det sundeste: Overenskomster hvilende paa Fagenes egen frivillige Tilslutning.

\*) Dansk Tømrerforbund stemte som 2 Enheder: København og Provinsen; derfor Afgivelsen fra førnævnte Antal Organisationer.

## FOR LIVETS SKYLD

NOVELLE AF NILS NILSSON

**G**aarden laa ensomt i Udkanten af de store Fyrre- og Granskove. Der var over en Kilometer til den nærmeste Nabogaard. Det var ikke særlig god Jord — de fyrre Tønder Land, Lars Boman ejede. Men Lars havde været en sund og kraftig Mand med en Jernvilje til at bekæmpe den sure, fugtige Jord; han havde drænet den og merglet den. Han var kendt paa Egnen som en dygtig Landmand, men han var ogsaa kendt for sin Gerrighed, hvilket havde gjort ham til en velstaaende Mand i Løbet af de godt tredive Aar, han havde ejet Gaarden.

Hele Livet havde været en lang og trælsom Arbejdsdag for Lars. Han havde aldrig ofret noget paa sin egen Person, han brugte stadig den Overfrakke, han ejede, da han kom til Gaarden for de mange Aar siden; naar han tog ned til Stationsbyens Marked og solgte Kalve, Faar og Køer, havde han Kaffe og Mad med sig. Lars gik aldrig ind paa Kroen som de andre Bønder paa Egnen — han elskede Penge og frygtede dem samtidig, thi de betød Magt.

Lars var næsten helt opslidt, han var godt treds Aar, og han var uarbejdsdygtig nu, hans Hænder var krogede af Arbejde og Gigt, han var skæv i Ryggen af Slid, Ansigtet var indskrumpet, men stadig brændte hans Øjne af en mægtig Livshunger, og han var endnu stærkt optaget af sin Jord. Lars' Døtre Emma og Betty — og Sønnen Frans passede Ejendommen. Lars' Børn var i Slutningen af Tyverne, hans Kone var død for flere Aar siden; hun gik opslidt i Graven.

Døtrene var ikke kønne, deres Ansigtshud var graa og hæret af Vind og Vejr; der var noget plumpt over Trækkene. Det ensomme Liv, de altid havde levet, havde gjort dem sky og undselige; de havde aldrig deltaget i Ungdommens Dans eller anden Festlighed paa Egnen; fra Barndommen havde Lars' Sparsommelighed været Grunden dertil. Og Lars' Døtre savnede det aldrig nu, Livsværdierne fandt de i Jorden og Dyrene og i Faderens Bankbog.

Sønnen Frans var helt anderledes end Døtrene. Han var kraftig og stærk, men en tungsindig Natur, han var ikke fri for at være lidt doven, og det irriterede ogsaa Lars, at Frans ikke nærrede den samme brændende Kærlighed til Jorden som Døtrene og han selv. Frans gav ofte Lars tunge Tanker.

Hvordan det skulde gaa med Jorden, naar Lars ikke var mere, gav ham mange Bekymringer og urolige Timer. I disse Stunder blev han saa usigelig sørgmodig. Han elskede sin Jord som sit eget Liv, alt havde han set vokse og gro under sine og sin Kones Hænder, og nu groede det videre under Døtrenes — og lidt under Frans.

At ingen af Børmene var blevet gift, var ogsaa Lars et Minus, alle Egnens Bønder-sønner gik uden om hans to Døtre, han kunde ikke forstaa det. De var arbejdsomme og sparsommelige, stærke og sunde og ikke bange for alt det, der fordredes af en mindre Gaardmandskone. Men Lars haabede stadig paa, at de skulde blive gift, for ham var det en Tragedie, om Slægten ikke skulde forplantes videre.

Skønt Lars ikke arbejdede med i Jorden mere, stod han dog op hver Morgen Klokken fem, Sommer og Vinter, han kunde ikke andet. Han gik rundt med et lykkeligt Sind og saa paa sine fede, blanke Køer, paa Faar og Heste og Svin, paa Sæden, naar den spirede grøn og saftig op gennem Mulden — alt dette gav ham mere Glæde end alle andre Fornøjelser.

Døtrene havde det noget lignende, de var saa enige under Arbejdet og i deres Fritid; deres største Sorg var, at Frans ikke var saa glad for Jorden og Dyrene, for Livet her i Hjemmet, som de. Hvad gjorde det, at Egnens Befolkning sagde, at de alle var gerrige og nægtede sig Fornøjelser som Dans og Sammenkomster. De savnede det ikke. De var lige saa glade for et nyfødt Lam, for en Kalv og for et Føl, som andre Piger for en smuk Kjole og fine Sko og Hatte. Emma og Betty var lykkelige, syntes de, de kendte ingen anden Verden end deres Jord og Gaard og Dyr, som gav dem nok til Livets Ophold — og meget til Bankbogen hvert Aar. Lars havde aldrig haft Tjenestefolk, alt Arbejdet gjorde de selv, Betty og Emma lugede Roer, malkede og vaskede, spredte Gødning og førte Husholdningen, Kærligheden til Jorden og Faderen bandt dem sammen.

Med Frans talte Betty og Emma ikke saa meget, han var ofte misfornøjet med det ensomme Liv paa Gaarden, han truede tit med at flytte fra Hjemmet. Men det var i Virkeligheden kun tomme Trusler, han havde ikke Mod til Forandring. Frans var en utaalmodig Natur. Han forstod ikke, hvordan Faderen igennem de mange Aar havde kunnet kæmpe saa stejlt og taalmodigt med den sure Jord — faaet samlet de mange Penge. At Faderen hverken brugte Tobak eller Spiritus, end ikke købte saa meget som en Kop Kaffe, naar han kom til Stationsbyen, skammede Frans sig over, det var ham ogsaa en stadig Irritation, at de alle gik saa daarligt klædt. Der levede altid en utilfredsstillet Drøm i Frans — og den voksede med Aarene.

Af hele Egnens Befolkning blev Lars og hans Familie anset for Særlinge. Der taltes meget om Lars' Gerrighed. Skønt han havde Tusinder af Kroner i Banken, var der ingen Hygge i Hjemmet, Møblerne var faa og slidte, den daglige Kost uhyre ensformig og nøjsom, de drak Skummetmælk og spiste sjældent Kød og Fisk.

Men det var, som om Lars og Døtrene ikke følte Trang til de Ting, som de fleste Mennesker sætter Pris paa, god Mad og smukke Møbler og Tøj. Emma og



Betty beklagede sig aldrig. Deres Køer var fede, Svinene og Faarene og Hestene i langt bedre Stand end hos andre Gaardmænd paa Egnen, paa Dyrene og Jorden blev der intet sparet.

Emma og Betty gik daarligt klædt, fra Barndommen var de vant til det. De var indlevet i deres egen Verden, alt det, som laa uden for deres Jord og Gaard, angik dem ikke, undtagen Priserne paa Kreaturer, Sæd, Mælk og Kartoffler. Lars og Døtrene kendte Priserne paa alle Landbrugsprodukter, de solgte altid til højeste Pris, for deres Varer var gode, og hver Maaned kørte Lars ned til Stationsbyen med Penge til Banken. Naar han kom hjem, saa baade han og Døtrene smilende i Bankbogen, de følte sig som et og fyldtes med endnu mere Energi og Kraft til at arbejde, saa der kunde komme flere Penge i Bankbogen. Frans var aldrig med i disse Stunder.

Jo — Lars og hans Døtre var lykkelige og elskede Livet, deres Jord og Dyr og hinanden. Der kom aldrig Folk fra Egnen og besøgte dem, Besøg var forbundet med Udgifter og Forpligtelser til at aflægge Besøg igen. »Vi skal ikke bytte Kaffe, Mælk og Sukker og Ord med nogen!« plejede Lars smilende at sige. Saadan havde det altid været for Lars og hans Kone, saadan var det endnu.

Hver Søndag, hele Aaret, fulgtes Lars og hans to Døtre ud paa Markerne, det var en Vane, Lars havde haft fra han kom til Gaarden. Saa gik de og talte om Jorden, hvordan den skulde behandles, hvad der skulde saas i den. De mindedes, hvor meget de havde faaet ud af hver Td. Land Jord, hvor mange Læs Roer og Hø og Korn og Kartoffler de havde kørt hjem sidste Aar. De talte sig varme, og Lars fik ofte noget fugtigt i sine Øjne i disse Stunder, det pinte ham allerede nu, at han engang i Fremtiden skulde dø fra denne Jord, som han elskede som sine Døtre. Han kunde ikke gøre sig fortrolig med Tanken. Bagefter Markbesøgene gik de ind i Stalden og saa paa Dyrene, varsomt strøg de deres arbejdsomme Hænder over Køernes og de andre Dyrs fede Kroppe. De var saa lykkelige, de syntes alle tre, der var Perspektiv i deres Liv, det groede smukt mellem deres Hænder.

Saadan var det gaet Aar efter Aar, men den Sommer Lars fyldte seksogtreds Aar, blev Betty pludselig syg. Det kom som et voldsomt Slag for Lars og hans Familie. I Løbet af seks Uger døde Betty — det var galoperende Tuberkulose. Familien stod aldeles uforstaaende over for det. Ingen i Lars eller hans Kones Familie havde haft denne Sygdom. Der blev gjort alt, hvad der kunde gøres af Lægerne for at redde Bettys Liv, men alt vor forgæves. Lars' gode Vilje og Penge hjalp ikke.

Det var som om Lars helt skulde synke sammen under dette Slag. Han sad i

Dage og stirrede trøstesløst ud i Stuen. Men efterhaanden fik Emma trøstet ham noget, og han begyndte atter at interessere sig for Jorden og Dyrene. Lars sluttede sig endnu mere til Emma efter Bettys Død.

Der var gaaet et Aars Tid, og Savnet af Betty havde sat sig saa meget, at Familien atter arbejdede med samme Energi i Jorden som før Bettys Død. Men hen paa Efteraaret blev Emma syg, de samme Symptomer, som Bettys Sygdom var begyndt med, viste sig ogsaa hos Emma. Hun kom med det samme under Lægebehandling paa Hospitalet, der blev gjort alt, hvad der kunde gøres, Lars tiggede grædende Lægerne om at redde hendes Liv. Det var jo hans eneste Datter.

I næsten to Maaneder laa Emma og kæmpede med sin Sygdom. Nogle Dage saa det ud til, at hun virkelig skulde komme sig, mente Lars, hendes Kinder blev højrøde og Øjnene fik et mere levende Udtryk over sig. Men Lægerne vidste, hvad det betød, det var kun den sidste Opblussen af Livet, inden det gav op. Men baade Lars og Emma følte sig glade i disse Dage, de talte om Jorden, som nu laa i Vintersøvn, de talte om Dyrene, mindedes deres fælles Glæder sammen med Betty, da hun levede.

I Hjemmet var Lars tavs og grublende, Haabet om, at Emma atter vilde blive rask vekslede med det dybeste Mismod. Med Frans talte Lars ikke meget, skønt Broderen sørgede ærligt over sin Søsters Sygdom.

Saa døde Emma en Nat, og for Lars blev Savnet af hende næsten ikke til at bære. Han følte det nu, som om han havde levet forgæves, han gav sig helt hen i sin Sorg, glemte Jord og Kreaturer, Bankbog og alt undtagen sine afdøde Døtre. I Timer og Dage sad han i Stuen og stirrede mod de Stole, hvor Døtrene havde siddet, da de levede. Det var, som om han ikke rigtig kunde gøre sig fortrolig med, at de var døde. Det hændte, at han talte mod Stolene, som ventede han, at Døtrene endnu sad der, men saa kunde han pludselig selv tage sig i sin Vildfarelse, og han blev endnu mere bedrøvet.

Lars gik ikke mere ud og saa paa Jorden, det gav ham ingen Glæde, at Sæden nu stod og spirede med grønne Toppe gennem Mulden. Sorgen drev hans Tanker ind paa andre Baner. Hvorfor skulde han igennem dette? spurgte han sig mange Gange hver Dag. Her havde han slidt og arbejdet hele sit lange Liv, var blevet kroget og skæv i Ryggen ved denne Jord — og nu skulde han belønnes saadan. Han hadede Lægerne, som ikke havde kunnet redde Døtrene Liv. Der var Øjeblikke, hvor han beskyldte dem for Mord.

Det vakte uhyre Opmærksomhed paa Egnen, da ogsaa Emma døde. Der gik Rygter om, at Lars havde sultet sine Børn, og at det nu var Resultatet af hans

Gerrighed. Der blev sagt saa meget om Lars, som vandrede duknakket om i Stuerne. Nogle begyndte at tale om, at det var Brøndvandet, der var Aarsag til Døtrenes Død. Lars hørte Rygterne og lod Læger og Kemikere undersøge Brønden og Kreaturerne. Men de fandt intet, som kunde være Aarsag til Bettys og Emmas Død. Frans og Lars blev ogsaa undersøgt, skønt de begge hadede Lægerne, men de vilde sikre sig over for Befolkningens Snak.

Lægerne gav Lars og Frans deres Æresord paa, at de intet fejlede, og Smittekilden blev ikke fundet. Saa blev Rygterne om Brønden som Smittekilde slaaet ned af Befolkningen, og de gav atter Lars' Gerrighed Skylden, ingen vovede komme i Nærheden af Gaarden, Folk gik uden om den, og i lange Tider kunde Lars ikke sælge Kreaturer, knap nok sin Mælk. Først efter Undersøgelsen af Køerne tog Mejeriet atter mod Lars' Mælk.

Der gik et halvt Aars Tid, hvor Lars kun levede med sine Tanker om de døde Døtre. Men en Dag gik det pludselig op for ham, at han endnu havde Frans, og det var, som om han nu kastede al den Kærlighed, han havde følt for Betty og Emma over paa Frans. Han blev angst for, at Frans ogsaa skulde dø fra ham. Han begyndte mere og mere at tvivle paa Lægernes mange Forsikringer om, at Frans intet fejlede, det blev en fiks Idé hos Lars, at Frans ogsaa havde Tuberkulose. Tanken voksede og voksede. Lars spurgte og spurgte Frans, til han ogsaa begyndte at tro paa det. Frans blev dybt bedrøvet, men til Læge vilde han ikke, og Lars fraaadede ham det ogsaa. »De vil kun tjene Penge — de Sataner, som har dræbt baade Betty og Emma!« sagde Lars hadefuldt.

Et Par Mils Vej fra Lars' Gaard boede en Kone, som var kendt paa Egnen for sin Evne til at behandle syge. Hun havde stor Søgning; Hildur hed hun, hun var over halvfjerds Aar gammel. Der gik Rygter om hendes Dygtighed, og Lars havde gennem Aarene hørt om hende, saa han fortrød bittert nu, at han ikke havde sendt Betty og Emma til hende — saa havde de maaske levet endnu.

Lars opfordrede energisk Frans til at søge Hildur, og efter nogle Ugers Paa-virkning gik han ind paa det, da han stadig nærede Frygt for, at han var angreben af den Sygdom, som Søstrene var døde af. Og Frans' Tillid til Lægerne var ikke større end Lars'.

En Dag spændte de Hestene for Vognen og begav sig paa Vej. Da de kom frem til Hildur, maatte Lars vente i et Værelse, mens Hildur undersøgte Frans. Hun stirrede ham ind i Øjnene, strøg ham over Panden med sin knoglede Haand, lod ham bøje sig frem imod Gulvet, til Siderne, lod ham lægge sig paa Ryggen og sprælle med Benene. Hun spurgte indtrængende, om han hostede om Natten. Da



Frans sagde, at han aldrig havde hostet, fik Hildur en meget betænkelig Mine paa. Hun satte sig i en Stol og skjulte Ansigtet i Hænderne, imens Frans rejste sig op og saa forbavset paa hende.

Lars blev kaldt ind i Værelset, og Hildur sagde meget alvorligt, at Frans var stærkt angrebet af Tuberkulose. Lars syntes, Verden gled bort under ham i dette Øjeblik, han var ved at falde om paa Gulvet, men Frans støttede ham under Armene. Selv var Frans dødbleg af Skræk — begge bad Hildur indtrængende om Hjælp mod Sygdommen, Lars tiggede og halvgræd.

Hildur sad længe og overvejede, for endelig at give dem det Raad, at Frans skulde drikke Spiritus, megen Spiritus, for at indkapsle Bakterierne. Der var intet andet at gøre, om han vilde beholde Livet. Begge Mændene var dybt bedrøvede — men troede helt paa Hildur, hun var kendt for sin Dygtighed. Før Lars og Frans kørte hjem, maatte de højtideligt love Hildur, at de ikke vilde fortælle nogen om det Raad, de havde faaet. Hun vilde faa Bøder, hvis det blev opdaget. Lægerne var stadig ude efter hende, og hun havde allerede faaet tre Bøder, og hun var truet med Fængsel. Lars gav Hildur femogtyve Kroner — hun forlangte ikke selv noget, hvilket Lars fandt var pænt af hende.

Fra denne Dag levede Lars næsten kun for at bevare Frans' Liv. Lars købte hjem fin Cognac og Vin, og Frans drak sig næsten fuld hver Dag. Han deltog meget lidt i Arbejdet, Lars fæstede en voksen Karl og to Piger til at malke og ordne Roerne.

Lars passede nu paa Frans som et lille Barn, og for Frans, som havde Trang til Spiritus, blev det gode Dage. Han var en velvillig Patient, drak Glas efter Glas for at dræbe Tuberkulose-Bacillerne, sov til langt op paa Formiddagen. Lars drak ikke selv, han kunde ikke lide Spiritus, men han lod Frans drikke for Livets Skyld, og Lars drømte endnu om, at Sønnen skulde blive gift og faa Børn, saa Slægten kunde bevare Gaarden og Jorden.

Tabet af Døtrene gled meget i Baggrunden for Lars ved hans Omsorg og Opmærksomhed mod Frans, som blev tykkere og tykkere for hvert halve Aar, der gik. Lediggangen gjorde ham fed og sløv, Spiritussen gav ham rød Ansigtssfarve, i Løbet af et Aars Tid havde Frans lagt tredive Pund paa. Og Lars var nu tilfreds, han mente, at Bakterierne for evigt var indkapslede i Fedt.

Der var Tider, hvor Lars følte sig forstemt over, at der gik saa mange Penge til Spiritus. Og tidligere havde han næsten haft gratis Arbejdskraft til Jorden; nu maatte han betale Karlen og Pigerne. Nogle Gange spurgte han Frans, om de ikke skulde køre til Hildur og spørge, om han var rask. Men Frans vilde ikke til Hildur, han

paastod altid energisk, at han tydelig mærkede Tuberkelbacillerne i Lungerne, og han var nødt til at drikke.

Saa købte Lars mere Spiritus til Frans, Frygten for, at Sønnen skulde dø, optog hans Tanker det meste af Tiden. Han vilde gøre alt for at frelse Frans' Liv, skønt det smertede ham, at Pengene svandt i Bankbogen. Frans var blevet Dranker.

Efterhaanden som Tiden gik, blev Frans mere og mere sløv og ligegyldig, han forsømte sit Udseende, blev halvfræk over for Faderen, naar han enkelte Gange bad ham om at hjælpe til med Arbejdet paa Ejendommen. Men Lars tilgav ham, Frans var jo syg, og hans Liv skulde reddes.

Frans begyndte at kede sig i Hjemmet. Trangen til Selskab drev ham til Stationsbyens Kro, skønt Lars Gang paa Gang bad ham om at blive hjemme. »Jamen, jeg faar sgu da ingen Kone ved at sidde her hjemme!« sagde Frans. Og dette gav Lars ham Ret i, det var Lars' stadige Drøm, at Frans skulde gifte sig og faa Børn, først da kunde han dø i Fred.

Hver Eftermiddag kørte Frans mod Kroen, der hvor Faderen aldrig havde været. Lars var bedrøvet over de mange Penge Frans brugte, det var langt dyrere, end da han drak i Hjemmet. Og Frans var ikke bange for at presse Penge af Faderen, hensynsløst og uden Hæmninger tiggede han Gang paa Gang. Lars tav, han vidste jo, at Spiritussen var det eneste, der hjalp — Hildur havde sagt det.

Nu da Frans søgte bort fra Hjemmet, var det som om Lars' Kærlighed til Jorden vaagnede igen. Han gik mere ud paa Markerne og saa til Karlen og Pigerne, medens de arbejdede. Det varmede hans gamle Hjerte at se, hvordan Sæden groede. Der var Stunder, da han glemte sig selv og sin Sorg over Døtrenes Død og Frans' Sygdom.

Lars elskede Frans, som han tidligere havde elsket Døtrene. Det afgørende var, at Frans levede, han vilde ikke kunne bære Tabet, hvis Frans ogsaa døde fra ham, ofte tænkte han det, og sjældent sagde han nej, naar Frans bad om Penge.

I Løbet af fire Aar havde Frans brugt de Penge, Faderen havde i Banken, og som han havde været over tredive Aar om at spare sammen, de Penge, som havde taget hans Sved og Kræfter, og som han og hans Kone og Døtre havde skrabet sammen og glædet sig over. Men Lars gav stadig — kun var det ham en usigelig Sorg, at Frans ikke var blevet gift.

Men Frans følte ingen Trang til at gifte sig, hans eneste Trang var Spiritus og atter Spiritus. Han drak og festede Maaned efter Maaned sammen med Venner paa Kroen. Frans var ikke smaalig, han gav meget ud, og Vennerne var glade for ham.

Det hændte, at Lars nægtede ham Penge, efter at han var begyndt at laane i Ejendommen, men Frans lagde sig saa i Sengen et Par Dage og sagde: at han snart vilde dø. Og Lars blev bange for at miste Sønnen, og gav ham atter Penge.

Det var nu 9 Aar siden Emma døde. Lars var blevet saa gammel og svag, at han næsten ikke kunde gaa ud af Huset, han sad gerne ved Vinduet ud mod Markerne og fulgte Livet der med sine trætte Øjne. Han havde nu kun Ønsket om at dø tilbage. Frans' mange Indhug i hans Penge og Værdier havde efterhaanden gjort ham saa fattig, at der var Tale om at afstaa Ejendommen — og Penge til Frans' Spiritus var det smaat med. Frans rasede mod Faderen, han holdt sig mest hjemme nu, sløv og fordrukken som han var — tit var han syg og laa i Sengen.

En Vintermorgen fandt en af Pigeme Frans liggende død i Sengen. Sløvt og fraværende tog Lars Sønnens Død, han havde ikke længere Evnen til at samle Tankerne, saa han kunde danne sig et Billede af det. Han blandede Døtrenes Navne sammen med Frans' og satte sig hen ved Kakkellovnen.

Da Lægen kom for at skrive Dødsattesten, nægtede han det, da han ikke kunde afgøre, hvad Frans var død af. Det blev nødvendigt at obducere ham. Lars modsatte sig det ikke. Ved Obduktionen viste det sig, at Frans var død af et Hjerteslag og Leversyge — Spiritussen var Aarsag dertil. Men hans Lunger var helt friske — de havde aldrig fejlet noget.

Samme Aar flyttede Lars ned paa Sognets Fattiggaard — her boede han til han døde to Aar senere.





## PLANØKONOMI OG ORGANISATION

AF CHR. CHRISTIANSEN

**D**e sidste Aars store Omvæltninger paa det økonomiske Omraade har rejst et Utal af nye Problemer. Gamle anerkendte Systemer og højtprieste Anskuelser er blevet slaaget sønder, men den økonomiske Proces har dog stadig fortsat sin Udvikling. Umiddelbart efter Verdenskrigens Afslutning var det den almindelige Mening, at de økonomiske Samfundsprincipper, som kendtes fra før 1914, fortsat kunde bestaa. Fra kapitalistisk Side forsøgte man derfor at faa det økonomiske Verdenshjul sat i normal Drift igen. Alle disse Bestræbelser var præget af en stærk Optimisme. Men det vilde alligevel ikke gaa. De gamle Tilstande var uopnaaelige. Snart viste de første alvorlige Krisetegn sig med Vareoverflod og Arbejdsløshed. Det begyndte i de Lande, der tabte Krigen, men det blev snart aabenbart, at heller ikke de sejrende Lande kunde modstaa eller afværge Krisens Tryk. Baade Krigens Ødelæggelser og Forvirring og især Fredsslutningens mange Fejlgreb og Misforstaaelser skabte Krisen, som siden da er bleven en permanent Tilstand. Hele Verden befinder sig i Øjeblikket i en opslidende Krisetilstand. Det var en Umulighed at bringe Samfundsmekanismen i Lave — og det viste sig desuden efterhaanden ugørligt at fastholde de gamle fra Førkrigstiden hævdvundne økonomiske Principper. Begivenhedernes Udvikling i Italien, Rusland og andre Lande fortalte, at nye økonomiske Principper var i Vækst og Udvikling indenfor det økonomiske Samfundsliv. Det var især *Statsmagten*, der viste nye Udtryksformer overfor Produktion og Om sætning, men det indskrænkede sig ikke alene hertil. Hele Verdensøkonomien tenderede imod *Planøkonomi* under Statens Førerskab.

Fra omkring 1929 er det ligesom man mærker, hvorledes Optimismen efterhaanden helt forsvinder. De forskellige Lande indkapsler sig endnu mere, end de ellers ret høje Toldmure efter Krigen havde givet Anledning til. Kontingenteringspolitik, Valutapolitik, skjult eller aabenlys Boycotting og meget mere blev den nye økonomiske Linie. Den nationale Stats Grænser blev skarpere optrukne end nogensinde tidligere. Isoleringspolitikken tog mere og mere fast Form, og Autarkiet blev Økonomiens Nyorientering. Ogsaa i de gamle Frihandelslande skete disse store Omvæltninger. Efterhaanden tegnede Verdensøkonomien sig med ganske andre Konturer end den gamle Liberalisme, og den aabne Dørs Politik havde gjort det. Os selv først, blev Parolen. Selvforsyning! Stærk Indskrænkning af Importen, Jagen efter nye Eksportmarkeder, Dumpingpolitik m. m. Men Arbejdsløsheden steg katastrofalt i alle Lande, samtidig med at store Varemængder blev dynget op. Det store Prisfald

kom. Resultatet af hele denne mægtige Omvæltning stillede Statsmagten overfor nye Opgaver. Planøkonomiens Iværksættelse krævede, at Staten greb regulerende ind paa de økonomiske Omraader, hvor før det fri Erhvervsliv var enebestemmende. Alt dette har vi ogsaa været Vidne til her i Danmark. Det kneb lidt med at komme i Gang; men der var ingen anden Vej at gaa, hvis ikke Landets Økonomi mere og mere skulde glide ud i det vildeste Kaos.

Det er under disse Forhold, at der fra forskellig Side er fremsat Forslag og Ideer til Krisens Imødegaaelse og om Foranstaltninger til Arbejdsløshedens Indskrænkning samt til at gøre Landbrugets Drift rentabel. Den store Opgave satte mange Hjerner i Arbejde. Større Resultater er der ikke blevet heraf endnu.

I Slutningen af 1933 udsendte en af vore ældste Nationaløkonomer en lille Bog paa 50 Sider. Det var den mere end 80-aarige Professor Harald Westergaard, som under Titlen: »*Hvor glider vi hen?*« gav Udtryk for nogle Betragtninger over Danmarks Fremtidsøkonomi. Ikke uden Grund gav denne interessante Bog Anledning til stærk Omtale i hele Dagspressen. Den konservative Presse syntes ikke særlig begejstret for H. W.s Betragtninger, hvad den maaske heller ikke havde nogen større Grund til, thi Professoren gik i sine Betragtninger angrebsvis til Værks. Alle-rede i det første Afsnit af Bogen siger han:

»..... Det gælder da blot ganske fordomsfrit at spørge, om Fordelene ved det nye System muligvis er større end ved den mere individualistisk prægede Ordning, og om denne maaske slet ikke lader sig tilpasse de moderne Betingelser. En saadan fordomsfri Undersøgelse kunde endogsaa tænkes at give det Resultat, at man med Fordel kunde skride til en endnu stærkere Socialisering — — —«

Det nye System, der tales om, er et kollektivt præget System. Derom er der ingen Tvivl mulig, naar der peges paa, at »en endnu stærkere Socialisering« kan blive til Fordel for Samfundet. Heri ligger Kernen. Den økonomiske Udvikling kræver, at et nyt økonomisk System bliver sat i Højsædet, hvor Samfundets Interesser bliver det bestemmende i alle økonomiske Dispositioner. Saadanne Retningslinier har svært ved at vinde Indpas i de Kredse, der raader over den økonomiske Magt. Dette er Professor *Westergaard* ogsaa ganske klar over, naar han senere skriver:

»... Mange vil føle sig utilpas ved saaledes at se Socialiseringen skride fremad. Men i Virkeligheden er der ikke Tale om nogen radikal Forandring, og det maa ikke overses, at de gamle Drømme fra Midten af det forrige Aarhundrede om Kræfternes frie Spil forlængst er blegnede, og at Socialiseringen allerede er godt fremskredet for Landbrugets Vedkommende, og det med alle Parters Tilslutning ...«

Men der er ingen Vej udenom. Statens økonomiske Magt er i Tiltagen, og det

er selve den kapitalistiske Udvikling, som har ført dette med sig. Kapitalismen har gennemlevet forskellige Faser fra dens Opkomst og Gennembrud til de Tilstande, vi kender i Dag. Kapitalmagtens Koncentrering, Erhvervenes Industrialisering og Arbejdets Rationalisering fører mere og mere Verdensøkonomien ind i en statskapitalistisk Periode, som forhaabentlig bliver Kapitalismens sidste Fase, inden Socialismens økonomiske System bliver det fremherskende.

Professor *Harald Westergaard* rejser videre i sin Redegørelse af de økonomiske Forhold et vigtigt Problem, som særligt maa interessere enhver, der slutter sig til Arbejderorganisationerne. Det er Spørgsmaalet om Organisationernes Stilling til de planøkonomiske Foreteelser, som maa iværksættes fra Samfundets Side. Herom siges der i Bogen:

».... Ved saadanne Overvejelser vil der maaske vise sig Konservatisme paa Punkter, hvor man slet ikke vilde vente det. Saasnt man er blevet Medlem af en Organisation, vil man uvilkaarlig faa en Tilbøjelighed til at blive konservativ, idet man betragter den som den eneste fornuftige, og indstiller sig paa, at den skal være stedsevarende. Der er mange Mennesker, der saaledes har levet sig ind i de nuværende Organisationer af Arbejdere og Arbejdsgivere, med deres Disciplin overfor Medlemmerne, deres Kampmetoder og Magtmidler, at de ikke kan forestille sig andre Former. Uvilkaarlig vil de betragte den øjeblikkelige Kampstilling mellem Organisationerne som stedsevarende. —«

Det er uundgaeligt, at en Organisation i nogen Grad maa blive ensidig. Derigennem faar den ogsaa til en vis Grad sin Styrke; men derfra og til at blive konservativ overfor alt det nye, der kommer frem, og til at forestille sig, at de nuværende Forhold »skal være stedsevarende«, er der nu et langt Spring.

Alligevel er der Grund til at skrive sig Professorens Udtalelser bag Øret. I en Tid, hvor de økonomiske Forhold er i Støbeskeen, saaledes som vi mærker det i Dag, gælder det om — ikke mindst for Arbejderorganisationerne — at følge med i Udviklingen og indstille sig paa de ændrede Forhold. Det er de faglige Organisationer, som her faar nye Opgaver at løse.

Fagbevægelsen er vokset op i Liberalismens Kølvan, og der er i den forløbne Periode udrettet adskilligt til Gavn for Arbejderklassens Interesser, men Liberalismen er i Dag en Saga blot, og det er et meget stort Spørgsmaal, om den nogensinde vender tilbage. Det kan derfor klart forudses, at Fagbevægelsen kommer til at arbejde under helt andre Forhold end tidligere, og dette maa uvægerligt medføre en Nyorientering paa en Række Omraader.

I samme Omfang som Staten maa gribe ind paa økonomiske og produktive Omraader, vil det blive ubetinget nødvendigt, at Arbejdsgivernes og Arbejdernes Or-



ganisationer bringes til at tage de nødvendige Samfundshensyn, som Forholdene maatte kræve. I sin skelsættende Tale paa De samvirkende Fagforbunds Generalforsamling udtalte Statsminister *Th. Stauning* herom klart:

»— Naar Samfundsfunktionerne socialiseres, som Tilfældet er, maa ogsaa Fagforeningerne socialiseres. Deres Opgave har altid været social — samfundsmæssig, og den Opgave træder stærkere frem nu end før —«. »— — Fagforeningerne har deres Opgaver paa det økonomiske Omraade, men i vor Tid og i den Fremtid, vi kan se ud til, vil de økonomiske Opgaver være knyttede til politisk Virksomhed.«

Denne Omstilling af Fagorganisationernes Virksomhed maa først og fremmest føre med sig, at Fagorganisationerne søger at vinde sig Indflydelse gennem Statsmagten og være medvirkende til, at *den* økonomiske Nyorientering, som i Øjeblikket foregaar, føres ad Baner, hvor ogsaa Arbejderklassens Interesser bliver tilstrækkeligt varetaget. Maaske vil det begrænse de enkelte Fagorganisationers Handlefrihed i den gammel-dags Forstand; men det vil samtidig betyde en uanet Styrkelse af hele Arbejderklassens politiske og økonomiske Magt. Det har aldrig nogensinde været Meningen, at de faglige Organisationer — lige saa lidt som de politiske — blot skulde nøjes med at gennemføre Fremskridt i Dagens Kamp. Maalet har fra første Færd været ogsaa at omskabe Produktions- og Fordelingssystemet og at opbygge en økonomisk Samfundsordning, der gav den arbejdende Befolkning det fulde Udbytte af sit Arbejde, og gør hele Samfundet til Herskere af de altbeherskende Produktionsmidler. Skal et saadant Arbejde have Mulighed for at lykkes, maa der ske en inderlig Forening af alle de Kræfter, som den forenede faglige og politiske Bevægelse raader over. Og enhver, der modsætter sig denne Udvikling, staar Arbejderklassens Interesser i Vejen, og maa bekæmpes med de skarpeste Midler. Fagbevægelse og Socialdemokrati er to Sider af samme Sag\*), og det er stridende mod al sund Fornuft at skille disse to Bevægelser fra hinanden; men Følgen heraf maa ogsaa uvægerlig blive, »— at Fagforeningernes Mænd maa tænke politisk og tilpasse Organisationernes Arbejde efter de ændrede Vilkaar, som Verdens forandrede Politik byder Arbejderne og deres Organisationer. —« (*Th. Stauning*).

Statsmagtens Anvendelse i Arbejdernes Interesser bliver den naturlige Følge af de politiske Forhold, der skabes med Socialdemokratiet, som den førende Part i Statsmagten.

Nogle af Fagbevægelsens gamle Problemer er blevet Bevægelsen for mægtige og kræver, at ogsaa politiske Kræfter bliver medvirkende til deres Løsning. Dette gælder

\*) Læs herom nærmere i „Arbejderhøjskolen“, December 1933: Chr. Christianaen: Socialdemokratiet og Fagbevægelsen.

Problemer som Arbejdsløsheden, Arbejdstidsproblemet og Beskæftigelsesspørgsmaalet; men hvordan skal Arbejderne skaffe sig Indflydelse paa den økonomiske Tilrettelægning af Landet og Produktionen, efter at Staten har gjort Indgreb paa en Mængde Omraader? Først og fremmest ved at vise en politisk Realitetssans og en forstandig Opportunisme i Bedømmelse af den foreliggende Situation. Dernæst ved at udvide det faglige og politiske Samarbejde endnu mere og gøre den politiske Indflydelse stærkere.

Der burde oprettes et *Arbejderraad*, bestaaende af Repræsentanter for den faglige, politiske og kooperative Arbejderbevægelse. Raadet skulde som særlig Opgave have: at være medvirkende til at fremme den økonomiske Udvikling i Overensstemmelse med Arbejderbefolkningens Interesser.

Arbejdermassernes Samling indenfor Organisationerne staar paa Dagsordenen i alle Fagforeninger for Tiden. *De uorganiseredes* Tal er altfor stort, set paa Baggrund af de gode og stærke Organisationer, som den danske Fagbevægelse raader over. Og de rummer en Fare baade samfundsmæssig og organisatorisk for den samlede Arbejderklasse. Fagbevægelsen kan ikke skyde denne Opgave fra sig. Og den kan slet ikke gøre det, hvis den blot i nogen Grad skal være paa Højde med den økonomiske Udvikling. Sandt nok vil Opgaven blive svær at løse, — endog meget svær, men vor socialistiske Indstilling byder os, at hele Arbejderklassen skal organiseres. Kun gennem Organisation har vi Mulighed for at hævde Arbejderklassens berettigede Krav og Ideer. Men Spørgsmaalets Løsning kan ikke vente alt for længe, uden at det bringer uanede Ødelæggelser ind over vort Organisationsliv. Et hurtigt og haandfast Initiativ, der kunde rydde denne meget pinlige Sag ud af Verden, vil skabe sunde Vækstbetingelser for Organisationsarbejdet.

Der findes indenfor den faglige Bevægelse en mindre Kreds af Arbejdere, som mener, at Fagbevægelsen i sin Taktik og i sine Kampmetoder stadig maa følge Linierne fra de sidste 20 Aar i forrige Aarhundrede. Og med særlig Kraft er der fra Kommunisternes Side blevet bebrejdet, at Fagforeningerne *ikke* arbejdede og kæmpede som i Firsernes Dage. Hvordan *dette* skulde være muligt, naar Kapitalismen og den økonomiske Udvikling gennem Aarene stadig har omformet Samfundet og Produktionen, er aldeles uforstaaeligt, og det er da ogsaa i skærende Modstrid med Karl Marx' klare og fastslaaede Ideer. Arbejderklassens Kampmidler er ogsaa undergivet Udviklingens Lov. Meningen med Strejken og de andre Kampmidler var at fremskaffe bedre og lyse Kaar for Arbejderne — dette bør vi have for Øje forud for enhver Konflikt. Arbejdskonflikten er slet ikke det eneste ufejlbarlige Middel til Opnaaelse af Fremskridt og sociale Goder for den danske Arbejderklasse. Tvært-

imod —! Vi maa endelig ikke glemme, at det ingenlunde paa Forhaand er afgjort, at en Arbejdskamp giver Arbejderne Sejr. Og dernæst er Arbejderklassen i Dag i videst muligt Omfang interesseret i, at der skaffes Beskæftigelse, og at Produktionen holdes i Gang uden alt for mange ødelæggende Afbrydelser. Arbejderklassens Beskæftigelse giver ganske afgjort de bedste Betingelser for organisatoriske Fremskridt.

De seneste Aars faglige og politiske Udvikling har stillet os overfor Foreteelser, som vi forhen knapt har anet. De mange Statsforanstaltninger overfor Landbrug, Handel og Pengevæsen har givet os et Samfund af en anden Karakter, end da de frie Kræfters Spil uhæmmet kunde udfolde sig. Maalet med disse Foranstaltninger har været at sikre Landets Produktion og Økonomi bedst muligt, mens Krisen raser over Land og Folk. Denne Udvikling vil utvivlsomt fortsætte fremefter. Under denne Synsvinkel maa Foranstaltninger som Lockout-Loven, Forligsmandsloven og Slagteriarbejdernes Voldgift ses. De ændrede økonomiske Forhold har ført med sig, at Statsmagten maa hævde *den økonomiske Magt*, der er bedst i Overensstemmelse med Samfundsinteresserne og den brede Befolknings Vel. Naturligvis vil Fagorganisationerne drage Lære af de sidste Aars Foreteelser, og forhaabentlig vil det føre med sig, at Fagforeningerne i første Række koncentrerer deres Magt indenfor en stærk Centralorganisation, der omfatter alle Arbejdere, ogsaa alle Tjenestemandorganisationer, og rydder de endnu bestaaende Rester af lavsmæssig Karakter, som maatte findes indenfor Fagbevægelsen, af Vejen. Nu er Tiden inde dertil. Hvad det vil betyde, kan ingen være blind for. Fagbevægelsen vilde komme til at udgøre den Enhed, som i de kommende Tider vil blive af uvurderlig Betydning.





## ARBEJDERKULTUR

AF CHARLES HAUGBØLL

**S**elv om Kombinationen af »Arbejder og Kultur« er et forholdsvis nyt Ord i det danske Sprog, lyder det alligevel ikke fremmed for os. Men det ligger vel deri, at Arbejderklassen efterhaanden har opdaget, hvilken Magt den i Virkeligheden er, og ud fra denne Bevidsthed mere og mere søger at danne sig en egen Ideverden. Grunden til denne Ideverden blev i sin Tid lagt med »den materialistiske Historieopfattelse« og fortsattes med Sangen, Litteraturen (og Kritikken af denne), med Skuespillet, hvoraf skabtes det for Arbejderungdommen specielle Talekor. Og naar der saa en Dag ligger en Bog, der fortæller os om alt dette, saa er det hele os saa selvfølgeligt, noget, som vi syntes, vi har kendt hele Tiden, der har bare manglet en Udformning. Nu bliver det en Selvfølge, at Arbejderen efterhaanden reviderer alle sine »Kulturlaan« fra Borgerskabet og kaster det over Bord, der ikke har Betydning for ham, hvorimod han beholder det, der har Værdi, og tilpasser det efter hans eget Behov.

Arbejderkulturen er vi fortrolig med, vi aner ganske vist ikke dens Udstrækning, men vi gør os dog straks klart, at den rummer uanede Muligheder for Arbejderklassen.

Jeg fristes til at sammenligne Kulturen med Orglet i den for nogen Tid siden fremviste Film, »Kirke og Orgel«. Den gamle Kirke i Filmen maa som Følge deraf lignedes ved selve Samfundet, og det bliver vel saa nødvendigt at give Arbejderklassen Organistens Rolle. Saalænge man benytter det gamle Orgel med meget stor Varsomhed, saalænge man spiller dæmpet og forsigtigt, sker der intet, men den Dag, da alle Registerknapperne blev trukket ud, og det gamle Instrument udfoldede al sin dulgte Kraft, da styrtede den brøstfældige Kirke sammen til en rygende Grushob. Saaledes som det gik med Kirken i Filmen, saaledes vil det ogsaa gaa med selve Samfundet, og det sker den Dag, da hele Arbejderklassen har lært at betjene Orglet indtil Fuldkommenhed. Den Dag, da Arbejderen fuldt og helt formaar at betjene Instrumentet, da vil han trække alle Registerknapperne ud, da vil han af Hjertets Lyst træde i Blæsebælgen, da vil han fri og uden Hæmninger lade Orglet bruse af al sin Magt, saa Kirkebygningen ramler i Grus. Og ligesom Elskerparret i Filmen vil Arbejderen befriet ranke Ryggen efter Tyrannens Fald.

Som en Begynderbog i »Orgelspil« har Jul. Bomholt gennem Arbejdernes Oplysningsforbund udsendt sin »Arbejderkultur«, en Bog, som burde findes i enhver Arbejders Boghylde.

Bomholt indleder med en Forklaring af Begrebet Kultur, hvilket han definerer som Vaner — — —! Er det en Forklaring, der tilstrækkeligt dækker Begrebet? Da jeg i sin Tid kom i Besiddelse af Hartvig Frisch's Kulturhistorie, hvor han netop, inspireret af Troels Lund, definerer Kultur som Vaner, markerede jeg med en rød Blyant, at jeg ved Lejlighed vilde anvende nogen Tid paa en nærmere Undersøgelse af denne Definition. Da saa Bomholt i sin Bog henviser til Hartvig

Frisch og forklarer Kultur akkurat paa samme, efter min Mening ret overfladiske Maade, saa gjorde jeg Oprør. Nu ved jeg godt, at baade Hartvig Frisch og Jul. Bomholt har sagt, at deres Forklaring kun skal tages i allersimpleste Forstand. Men denne Definition rummer, efter min Mening, en betydelig Fare, nemlig den, at Arbejderen kommer til at betragte Kulturen overfladisk, hvilket er fuldt berettiget, naar Kultur opfattes som Vaner. Men det er da ogsaa en stor Misforstaaelse!

Hvad er nemlig Kultur?

Paa en Maade har Hartvig Frisch Ret i sin Definition, men saa tager han ogsaa Ordet i en langt videre Betydning end f. Eks. Jul. Bomholt. Naar Hartvig Frisch taler om Kultur, saa er det hele Landes — — ja, hele Folkeslags Kultur, han stiller op Side om Side for at maale den forskellige Kulturhøjde, og som Værdimaaler bruger han Vaner. Men ved Vaner forstaaes en ved stadig Gentagelse af en Handling eller Tilstand fremkommen tildels uvilkaarlig Tilbøjelighed. Vaner er altsaa en kort eller lang Række Handlinger, som vi udfører uden forudtagen Bestemmelse. Det er saaledes Vane at tage sin Flip paa, ligesom det her i Danmark er Vane at skrive alle Navneord med stort Begyndelsesbogstav, medens man i England har den stik modsatte Vane. Det er ogsaa Vane at anvende Kniv og Gaffel, naar man spiser sin Middag. Det er altsammen Ting, vi udfører ganske automatisk — Vaner, men med Vanernes Sum maales vor Kulturhøjde. Medens f. Eks. en Kineser skal bruge op mod 4000 forskellige Tegn for bare at læse den lettere Litteratur, skal vi kun bruge 28 Tegn, og saa kan vi endda læse de videnskabeligste Værker, forudsat at vi er begavede nok dertil. En anden Værdimaaler for Kulturhøjde er bl. a., at vi her i Danmark praktisk talt ingen Analfabeter har, medens man i Mellemuropa, for flere Landes Vedkommende, har adskillige Procent. Selve det *at kunne læse* er en Vane, altsaa et Middel, hvormed man maaler Kulturhøjden, hvorimod det at læse er noget ganske andet.

Hertil vil alle give Hartvig Frisch Ret, men nu fjerner vi Landenes Grænser og beskæftiger os med Samfundet i Almindelighed og dets enkelte Medlemmer i Særdeleshed. Og her bliver Kulturbegrebet noget ganske andet. Kultur er Menneskets Higen efter at erhverve sig en stadig større Viden for derved at opnaa Evnen til at vurdere alt omkring sig. Kultur er jo modsat Natur, Forædling, altsaa en bevidst stadig fremadskridende Handling. *Kultur er Evolution, derimod er Vaner i allerhøjeste Grad Reaktion, de er stillestaaende, altsaa konservative.* For hele Samfundet maa Kulturen saa blive Summen af alle Menneskenes bevidste, af økonomiske Kræfter dirigerede, Bestræbelser paa at beherske Naturen og efterhaanden hidføre ordnet Samfundsliv.

I sit Radioforedrag om »Kulturens Demokratisering« udtalte Socialminister K. K. Steincke i sin Tid, at »Kultur skyldes Samfundslivet mellem Menneskene i Kraft af disses Arbejde, Omtanke, Snille og Kunstsans, altsaa aandelige Evner i Modsætning til Natur, der er Aarsagen til de medfødte Anlæg, Instinkter og Drifter. Populært udtrykt kan man sige, at Naturen er uforanderlig, Kulturen i stadig Forandring«. Selv om denne Forklaring heller ikke helt dækker Begrebet Kultur, saa er det jo en ganske anden Udredning end den, Hartvig Frisch giver. Nu har vi beskæftiget os

saa meget med Menneskenes Samfund, lad os en Gang se, om vi ikke hos Dyrene kan faa bekræftet, at Kultur ikke er Vaner. I Dyrenes Samfundsliv genfinder vi den Dag i Dag vore egne, for Aartusinder siden, forladede Samfundsformer, saaledes repræsenterer Løverne f. Eks. Menneskets aller tidligste Samfundsstade, nemlig Familiesamfundet, en Tilstand, hvori de har levet i al den Tid, de har været kendt af Mennesker, og saaledes kunde der opregnes adskillige Dyrearter, der repræsenterer en eller anden af Mennesket forlængst forladt Samfundsform. Men hvor kunstfærdig Dyrenes Livsførelse end kan være, saa bestaar den dog kun af Vaner. Derimod er selv den laveststaaende Menneskerace dog i Besiddelse af nogen Kultur, selv om den saa er yderst primitiv.

Naar Steincke fremhæver, at Kultur kun skyldes Menneskenes Samfundsliv i Kraft af deres aandelige Evner, saa er det ikke helt rigtigt; thi selv om man paa ingen Maade hverken maa eller kan underkende de aandelige Evners Indflydelse paa Kulturen, saa er det dog ikke det afgørende; thi først naar Menneskene bliver tilstrækkelig frigjorte fra Arbejdet, d. v. s. at Arbejdsdelingen indtræder mere effektivt i Samfundet, kan der blive Plads for den aandelige Overbygning og disse Evners videre Udvikling, altsaa er det det materielle Grundlag, der betinger et Folks aandelige Evner, og som Følge deraf eksisterede Kulturbegrebet, ganske vist ubevidst, allerede før disse Evner fik nogen Indflydelse paa det. Noget helt andet er, at Kulturen i høj Grad er blevet befordret af denne intellektuelle Overbygning.

Kan man derfor til Nød forsvare Hartvig Frisch's Vanekultur, saa maa man derimod reagere temmelig stærkt over for Jul. Bomholts Forfægtelse af samme Definition, selv om han saa gør det paa en helt anden Maade. I »Arbejderkultur« hedder det, idet Bomholt citerer Hartvig Frisch, at »Kultur er Vaner taget i allersimpleste Forstand«, og Bomholt fortsætter, »det er denne Betydning, som det forslidte Ord faar for Menigmand. Vor Tids Kultur bestaar af en Række Vane-Komplekser, der knytter sig til Produktion og Teknik, til Arbejde og Fritid, til Handel og Vandel, og Kulturen beskrives ved at opregne disse Vaner i deres Sammenhæng.« Bomholt taler om specielle Kulturomraader, og han nævner Jernindustrien, Handel, Oplysningsvæsen o. s. v., det er hver for sig Kulturomraader, som tilsammen danner en hel Kulturstat, og saa mener Bomholt, at »Kultur er Summen af Vanerne«, der beforder de forskellige Omraader. I og for sig er det ogsaa rigtigt, men i Stedet for Vaner maa vi sætte *Bestræbelser*; thi Vaner beforder intet, og da intet Kulturomraade er stillestaaende (det skulde da lige være Overklassens, men det har ingen Betydning for os, hvilket vi senere skal komme tilbage til), kan der altsaa ikke i denne Forbindelse tales om Vanekomplekser. Som tidligere nævnt er Vaner konservative, de er ganske simpelt Indleven i bestaaende Forhold — Uforanderlighed i Handle- og Tænkemaade, — ja, det er vel nærmest Fastklamren til gamle Fordomme, det være sig saavel af indre som af ydre Art. Det er ganske vist ulogisk at sige det, men *Vaner er Kamp mod alt nyt.*

*Er Kultur Vaner? Afgjort Nej! — Men hvad er Kultur da?*

I sit Væsen er Kulturprocessen lige saa aktionær, som Vaner er reaktionære. Som en Snebold ruller Kulturprocessen hen over Jorden, idet den stadig udvikler



sig, og der er vel egentlig ingen Grænser for dens Ekspansion. Den kendes paa den Voldsomhed, hvormed den lægger alle utidssvarende Midler og Meninger bag sig. Tænk f. Eks. paa Radioteknikkens kolossale Udvikling gennem de sidste 10 Aar. Kulturprocessen er i en stadig Bevægelse, men kun fremad — den er evolutionær.

Uvilkaarlig maa man standse og spørge, hvori bestaar nu denne Kulturens enorme Drivkraft? Historien viser os, at de forskellige Kultursamfund, saasom Assyrers, Ægypteres, Grækernes, Romernes og Kinesernes ikke at forglemme har staaet i Stampe. Først nu, da Kineserne er kommet i Berøring med den hvide Races Kultur, sker der Fremskridt med deres egen, d. v. s. at den efterhaanden gaar i Forfald og tilsidst helt synker i Grus, akkurat som det er gaaet med baade den græske og romerske og alle de tidligere Kulturstater.

Der er noget med Vaner her! Og her kommer vi ogsaa til den før omtalte Overklasse-Kultur.

Disse Kulturer indskrænkede sig nemlig i høj Grad til at omfatte en lille Klike af Overklassemennesker, der i Kraft af Hoben formaaede at skabe sig en aandelig Tilværelse, der kun omfattede Overklassen, og som ikke bredte sig nedefter, fordi denne i Selvforherligelse forstod at isolere sig. Det var en saakaldt aandelig Overbygning, der svævede i Luften uden anden Tilknytning til Jorden end den, at den fuldt og helt hvilede paa og ernærede sig af Underklassens Undertrykkelse. De faa Goder af samfundsmæssig Betydning, disse Kulturstater frembragte, er lige saa stille gledet over i Historien som et nødvendigt Led i Kulturprocessen, medens Resten er gaaet til Grunde. Dette viser os, at vi kun maa betragte disse Kulturer som et Led — en Fase i selve Kulturprocessen og absolut ikke som selvstændige Kulturer. Vi har nu konstateret, at alle de saakaldte specielle Kultursamfund er gaaet til Grunde ved Berøring med andre Folkeslag, hvilket altsaa vil sige, at de har været raadne helt ind i Marven, havde de ikke været det, saa havde de nemlig vokset sig stærkere ved Berøringen. Tænk f. Eks. bare paa det en Gang saa stolte og mægtige Romerrige, i sin Tid stort nok til at lægge en Verden for sine Fødder. Da Barbarerne kom, sank dette Verdensrige i Grus, og hvorfor? Absolut ikke fordi Barbarerne ejede større eller højere Kultur, eller var mere intelligente end Romerne, tværtimod; men af den simple Grund, at Romerriget var pilraaddent i sin Struktur, og derfor maatte det gaa til Grunde ved en saa kraftig Berøring som Barbarernes.

Kultur er et Produkt af bevidst socialt Samarbejde mellem Mennesker, men det er til enhver Tid dikteret af de tilstedeværende økonomiske Forhold, det er en social Kraft baaret frem af Trang til at skabe, forarbejde og forædle. Den er ikke en automatisk Proces, hvortil vi bare er passive Tilskuere, men tværtimod er Kulturen et Produkt af tænkende og handlende Menneskers Bestræbelser paa at løfte Samfundet op i et højere Plan af materiel og aandelig Frigørelse, men herved mister den saa ogsaa fuldt og helt Uvilkaarlighedens Præg. Og her har vi netop Forklaringen paa, hvad Kultur er i allersimpleste Forstand, og — *Kultur er Trang!* Trang til at skabe stadig lykkeligere Tilstande i Samfundet, — det er Kultur.

## GENNEM EUROPA TIL GENÈVE

AF EJNAR SØRENSEN

**D**en nordiske Folkehøjskole foretog i Forbindelse med Studieopholdet i Genève i 1934 en interessant Studierejse til Tyskland, Holland og Belgien for at studere de sociale og økonomiske Problemer, som er blevet aktuelle under den seneste Tids Udvikling.

I Rejsen deltog vi 32 Elever fra hele Skandinavien, ja, endog Estland mødte med en Repræsentant. Denne S sammensætning af Rejse- og Studieselskabet bidrog i høj Grad til at gøre Rejsen til en uforglemmelig og belærende Oplevelse. Vi adskilte os netop lige saa meget fra hverandre til, at Samværet fik den rigtige Stemning. De faa Timer, vi tilbragte i Helsingborg under Introduktionen, rystede os hurtigt sammen under Helsingborg-Borgmesterens varme Forkyndelse af de skandinaviske Folks Samhørighed. Vi var nu Skandinavere!

Efter at vi havde set det lille, men smukke Glimt af Svenskernes Land, gik Rejsen med et kort Ophold i København med Dampskib til Lübeck. Det prægtige Vejr, som det iøvrigt var under hele Rejsen, gjorde Sejladsen paa Øresund og Østersøen til en uforglemmelig Oplevelse. Med Sangens stemningsfulde og forenende Magt tog vi Afsked med de nordiske Lande, som i Nattens Mørke fortøner sig i Lanternernes tusindtallige Lys, hvis Straaler higer op mod den mørke europæiske Himmel. Et meget symbolsk Billede paa den politiske Tilstand, hvori Europa befinder sig i Dag. Nordens Front mod Diktatur og Voldsstyre er ingen Frase, men en dyb og alvorlig Realitet, som udgør et Lyspunkt i Dag ikke blot for Nordens Folk, men for hele Vesteuropa.

En Rejse i Tyskland i Dag bestyrker denne Opfattelse. Vi adskiller os trods alt — og jeg mener, at det er et Plus for Socialismen — meget stærkt fra den Primitivisering af Folkelivet, som Fascismen og Nazismen er Udtryk for.

I Tyskland er det den svulstige Propaganda, som sætter sit Præg paa Folkets Liv og Tankegang. Under en Samtale udspurgte vi en jævn og almindelig Tysker om det nye Styre, og han udtalte sig i varm Tilslutning til Regeringen, og han bemærkede, at naar der var opnaaet saa gode Resultater, var det fordi denne Regering i Modsætning til de tidligere havde Gud med sig! Om det nu var Mandens oprigtige Mening eller var Resultatet af det aandelige Tryk, som hviler over Tyskland i Dag, er ikke let at sige; det er maaske en Kombination af begge Dele.

Derfor spiller Propagandaen en vigtig Rolle for de nazistiske Magthavere i deres Bestræbelser for at befæste Magtpositionen. Paa de fleste offentlige Pladser er der opstillet Propagandataarne, som udelukkende tjener til Naziagitationen. Disse Taarne er holdt i sorte og røde Farver og pryder egentlig ikke Gadebilledet. De virker mere som Trusel og som Udtryk for Nazisternes Magt og skal indgyde Folket Respekt for denne og opfordre dem til at slutte op om Nazivældet.

Det, som indtager en væsentlig Plads i Propagandaen, er de tilsyneladende gode Resultater, som er opnaaet i Nazisternes første Regeringsaar. I en Velkomsttale, som

en Nazi-Professor holdt til os i Studenterhuset i Hamborg, udtaltes der saaledes, at Arbejdsløsheden, som en Følge af den nazistiske »Omvæltning« var dalet med over 2 Millioner, og denne Bevægelse vil fortsættes i den kommende Tid, og Tyskland vilde indenfor en overskuelig Fremtid have likvideret Arbejdsløsheden!

Den stærke Selvhævdelse og Optimisme, som præger saavel Propagandaen som de ledende Nazisters Udtalelser, er næppe noget Bevis for, at der er indtraadt virkelige og varige Forbedringer i det tyske Erhvervsliv, men maa ses som et foreløbigt Forsøg paa at retfærdiggøre Nazismens Voldsstyre. Thi det var jo ved deres Forsikringer om at skabe bedre Tider for det tyske Folk, at den tyske Arbejderbevægelse blev sat ud af Spillet i tysk Politik.

Holland er paa de fleste Omraader en Modsætning til Tyskland i Dag. Her hersker der en anderledes fri Atmosfære, der giver Tankerne nyt Indhold. I Holland er der ogsaa sat store Kræfter ind paa Bekæmpelsen af Arbejdsløsheden. De Forsøg, som her er gjort for at skaffe nye Arbejdsmuligheder, er vistnok enestaaende af deres Art. Man har nemlig sat sig som Opgave at gøre Holland større, dels ved Kultivering af store Hedestrækninger og dels ved Tørlægning af Zuidersøen. Det er en virkelig gigantisk Plan. Naar den er fuldført, vil Holland være vokset med  $\frac{1}{10}$ . Med Henblik paa Tørlægningsarbejderne er der over Zuidersøen bygget en 30 km lang Dæmning med store Sluser og Pumpestationer. Et ganske imponerende Værk.

Det første af de fire planlagte Tørlægningsomraader eller Polder, som Hollænderne kalder dem, er ikke blot tørlagt, men ogsaa bebygget. For tre Aar siden var det Hav, i Dag en moderne Landsby med et frugtbart Jordtilliggende paa 20,000 ha, 200 km Veje og 70 moderne Ejendomme. Jorden er Statsejendom og skal foreløbig drives for Statens Regning efter kollektive Principper, akkurat som i Rusland. Man anvender i et saa stort Landbrug udelukkende maskinel Kraft, og det er meget typisk, at der midt i Landsbyen er bygget et stort Maskinværksted, som ogsaa er Statens. Her bliver den store moderne Maskin-Karavane repareret. Alt er dog først i sin Vorden. Til næste Aar holder en Combine sit Indtog i denne Landsby, og den er da et af de mest moderne Landbrug. I det hele taget er Jordbruget meget industrialiseret. Fra de store Blomsterfabriker, som findes her, bliver Blomster sendt pr. Flyvemaskine til hele Europa.

Holland er et interessant Land at rejse i, og man mærker straks, at Befolkningen føler sig knyttet til Skandinavien. Samværet med vore Kammerater fra Amsterdam knyttede et interessant Minde til vort Ophold i Holland.

Efter et Ophold i Rotterdam, hvor Kranerne — trods Verdenskrisen — synger Arbejdets drønende Sang, førte Rejsen os videre mod Syd til den belgiske By Gent. Her mødte vi et mere sydeuropæisk Indslag i Folkelivet i Form af den katolske Kirke. Der findes i Byen ikke mindre end 5 store Militærkaserner og over 50 Klostre. Et saadant Kloster udgør med sine mange Beboere en hel lille By i Byen. Da vi havde set et Kloster og det Liv, der rører sig her, maatte vi sande vor Førers Ord om, at det var noget af det sørgeligste, vi kunde ønske os at se. Arbejderbevægelsen er i disse Egne meget fjendtlig indstillet overfor de religiøse Retninger, hvad enten de kalder sig for katolske eller protestantiske. Vi besøgte en af de store Katedraler,



hvortil der hele Dagen valfarter en Menneskestrøm, som opholdt sig en kort Stund i Kirken for at stirre paa de brændende Lys. Et ejendommeligt Skuespil for de skandinaviske Tilskuere.

I Antwerpen og Brüssel lærte vi en ny og mere livskraftig Del af Folkelivet at kende i Form af den moderne Arbejderbevægelse. Paa Raadhuset i Antwerpen blev vi hilst af Borgmester Huismanns. Han fremhævede, at Belgien og Skandinavien hørte sammen til den Blok af demokratiske Lande, som vil bekæmpe Nazismen og Fascismen, og i den Betydning hilste han os Velkommen til Belgien. I Brüssel af lagde jeg sammen med en Del andre Kammerater et Besøg paa Arbejdernes Oplysningscentral, hvor Sekretæren med nogle historiske Data og Tal skildrede det omfattende Oplysningsarbejde, som var udført i den belgiske Arbejderbevægelse i de seneste Aar. Han fremhævede, at Udarbejdelsen af Henrik de Man's Plan for den industrielle Opbygning havde bragt en meget stor Fremgang i Oplysningsarbejdet.

Med disse gunstige Indtryk fra den belgiske Arbejderbevægelse satte vi Kursen igennem det smukke Schweiz til Verdenshovedstaden Genève.



## ELEVFORTEGNELSE

## ROSKILDE HØJSKOLE VINTEREN 1933—34

- \*Aabrink, Helge, Arnagerallé 8, Kastrup.  
 \*Andersen, Chr. M., Dannebrogsgade 59, Aalborg.  
 \* — Egon, Prinsessegade 73, 2. S., København K.  
 — Emil, Rødehus, Pandrup.  
 \* — Kai, Mysundegade 5, 2. S., København V.  
 — Thorvald, Vestergade 36, Aarhus.  
 \*Andersson, Bertil, Saxogade 106, Mezz., København V.  
 Andreasen, Kaj, Eriksgade 13, 1. S. t. v., København V.  
 \*Appelt, Otto, Vesterbrogade 107 B, 2. S., København V.  
 Bennett, Martin Washington, Egilsgade 34, København S.  
 Berg, Alfred, Solbjergvej 4, Viby, Jylland.  
 Bruun, Knud, Havebyen 18, Frederikshavn.  
 Christensen, Christian, Østre Allé 44, Aalborg.  
 — Helmuth, Holmbladsgade 114 A, 3. S., København S.  
 — Robert, Hallandsgade 6, 1. S., København S.  
 Christiani, Alex, Bülowvej 14 B, København V.  
 Egholm, Frithjof, Uhre Bakker, Vejle.  
 Engell, Enok, Lillegade 9, Rønne.  
 Fält, Einar, Aamindet pr. Allinge.  
 \*Hansen, Harry, Saxogade 80, 3. S., København V.  
 \* — Jens, Rantzausgade 28 B, 2. S., København N.  
 — Wilford, Vigerslev Allé 166 A, København, Valby.  
 — Villy, Vandværksvej 24, Hasseris, Aalborg.  
 Hjortshøj, Jens, Vejlbj, Aarhus.  
 \*Jacobsen, Erik Højer, Kostervej 2, Lendemark, Stege.  
 — Verner, Halskovskolen, Korsør.  
 Jensen, Børge, Mathiesensvej 8, Korsør.  
 \* — Carl Aage Redlich, Chr. Kiers Plads 2, Aarhus.  
 \* — Evald, Møllehuset, Kronborgvej, Thisted.  
 \* — Holger, Strandgade 16, Grenaa.  
 — Johannes, Rødkildevej 11, Lendemark, Stege.  
 — Johannes, Korsgade 19, Thisted.  
 \* — Kaj, Hallandsgade 4 A, 1. S., København S.  
 \* — Karl, Hejnede pr. Borup.  
 \* — Olaf Samsø, adr. Handelsgartner G. Jørgensen, Gunnerød, Hørsholm.  
 \* — Peter Bendtsen, Falstersgade 46, Aalborg.  
 \* — Poul, Bjørnehoved, Frederiksværk.  
 — Poul Henry, Tjæreby, Roskilde.  
 — Rudolf Martinus, Fænøgade 31, Stuen, København Ø.  
 \*Johansen, Svend, Ryesgade 61, Aalborg.  
 Jørgensen, Erik Helmuth, Christiansborgvej 12, Randers.  
 — Henry, Saxogade 101, 3. S. t. v., København V.  
 — Marius, Louisegade 14, Aalborg.  
 \*Kallenberg, Erik, Willemoesgade 54, 1. S., København Ø.  
 Kanstrup, Henning, Vonsildgade 27, Vejgaard, Aalborg.  
 \*Katznelson, Max, Sjællandsgade 55, København N.  
 Kidholm, Elvin, Krusesvej 26, Korsør.  
 Knudsen, Knud, Villa »Skansebakke«, Viborg.  
 Koefoed, Gunnar, Aakirkebyvej 13, Rønne.

- \*Kongsbach, Børge, Skyttegade 16, 1. S. t. v., København N.
- \*Kristensen, Ejnar Kristian, Vejerslev, Thorsø.
- \* — Otto Gerhard Krogh, Hejlskovgade 16, Vejgaard, Aalborg.
- \*Larsen, Anker, Lendemark, Stege.
- \* — Charles, Nørregade 124 A, 1. S., Esbjerg.
- \*Laursen, Albert, Blegdammen 3, St., Aarhus.
- Lehmann, Aksel, Vald., Enggaardsvej 3, Herløv.
- \*Liebetau, Poul Johan, Frederiksgade 74, Aarhus.
- \*Lund, Olaf P., Ryesgade 49, St., Aalborg.
- \* — Walther, Enghavevej 1, Viby Terp, Viby, Jylland.
- \*Madsen, Erik, Saxogade 101, 2. S., København V.
- \* — Gunnar Raarup, Aagade 5, Thisted.
- \* — Svend Bressendorff, Harrestrupvang 10, Valby, København.
- \* — Viktor, Sankelmarksgade 7, 4. S., København V.
- Michaelsen, Svend, Svendsgade 18, Aalborg.
- \*Mikkelsen, Willy, Frederiksallé 81, Aarhus.
- Mortensen, Johannes, Klemensker, Bornholm.
- \*Nielsen, Andreas, Sandvig, Bornholm.
- \* — Børge Ploug, Harrestrupvej 10, København, Valby.
- \* — Børge Johan, Stottsvej 11, Korsør.
- Carlo, Øresundsvej 3, 2. S., København S.
- \* — Ernst, Byledsgade 29, Rønne.
- Hakon, Byledsgade 29, Rønne.
- Hakon Nyander, Vinkelvej 2, Esbjerg.
- \* — Hartvig, Arnager Allé 6, Kastrup.
- Helmer, Krusesvej 7, Korsør.
- \* — Helmuth, Rantzausgade 36, 3. S., København N.
- Helmuth Leo, Bramstræde, Florida, Helsingør.
- \* — Ove, Byledsgade 29, Rønne.
- \* — Svend, Lønstrupvej 24, St., København, Vanløse.
- Nilsson, Poul, Holmbladsgade 118, 3. S., København S.
- \*Nordfred, Valdemar, Asnæsgade 1, 2. S., København N.
- \*Olsen, Hans Koefoed, Gurregade 4, Helsingør.
- \* — Knud, Valdemarsgade 63, Mezz., København V.
- \*Overballe, Svend, Mundelstrup.
- \*Pedersen, Børge, Vestergade 53, Thisted.
- \* — Hans A. J., Daglykkevej 26, Humlebæk.
- Hans Hedobald, Rødkælkevej 17, Herløv.
- Jens Peder, Vithen, Hinnerup.
- Richardt, Østergade 24, Nykøbing M.
- \* — Søren Vilhelm, Stormgade 33, Esbjerg.
- Petersen, Alfred Marinus, Ingerslevgade 148, 1. S., København V.
- Børge Ingvard, Istedgade 25, Aalborg.
- Eiler P., Taarnborgvej 26, Korsør.
- Henry, Rundingen, Korsør.
- Johan, Ravnsborggade 7, St., København K.
- \* — Johannes Bernhard, Valdemarsgade 73, 3. S., København V.
- Poul Tage, Taarnborgvej 26, Korsør.
- Svend Aage, Kølgevej 60, Roskilde.
- \* — Carl Viktor, Brødregade 9, Maribo.
- Poulsen, Jørgen, Tscherningsgade 5, Frederiksværk.
- Rand, Enrice, Asylgade 18, Sct. Jørgensbjerg, Roskilde.
- \*Rasmussen, Børge I. C., Ryesgade 79 A, 4. S., København Ø.



- \*Rasmussen, Verner, Mundelstrup.
  - \*Ravn, Einar, Dommergaardsallé 4, Ballerup.
  - \*Redsø, Ove, Ny Carlsbergvej 16, 4. S., København V.
  - Schobius, Aage, Istedgade 126, 2. S., København V.
  - \*Stagaard, Hans Peter, Broagergade 3, 4. S., København V.
  - Steffensen, Villy, Over Draaby, Jægerspris.
  - Storgaard, Hans Peter, P. D. Løws Allé 20, 4 S., København N.
  - Svendsen, Kaj, Griffenfeldtsgade 25, 1. S., København N.
  - \*Sørensen, Aage, Skolegade 19, Jerne, Esbjerg.
  - \* — Børge Sønderskov, Tørring.
  - Christian, Aadum Kirkeby, Tarm.
  - Frantz, Krogebjerg 82, København, Vanløse.
  - Georg, Hedebygade 13 B, 4. S., København V.
  - Gunnar, Nørrebrogade 177, Randers.
  - Herluf, Nygade 5, Randers.
  - Thorkildsen, Alfred, Padborg.
  - \*Wiborg, Oscar, Tranevej 9, 4. S., København N.
  - \*Winkler, Vilh., Markedsgade 25, Randers.
  - \*Wisbech, William, Islandsgade 30, St., København S.
  - \*Østergaard, Jens Chr., Laurentiigade 16, Randers.
- \* betyder indmeldt i Elevforeningen.

#### ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE VINTEREN 1933—34

- \*Andersen, Anders Chr., Bagersvend, Østergade 5, Thisted.
- \* — Ejnar Emil, Konditor, Østergade 9, Thisted.
- Arnø, Paul Chr., Skomager, Milanovej 16, København S.
- \*Brøchner, Svend, Teglværksarbejder, Frederiksberggade, Give St.
- \*Christiansen, Allan, Mælkeriarbejder., Tøndergade 13, København V.
- \*Christiansen, Viggo Konrad, Kurvemagersvend, P. Fabersgade 26, København N.
- Christensen, Børge, Maskinsnedker, Nybodsgade 6, Vejle.
- \* — Egon Vilh., Bud, Godthaabsvej 246 D, København F.
- \* — Erik Folmer, Landarbejder, Mimersgade 107, København N.
- Erling Edm., Kommis, Ingstrupvej, Thisted.
- Hans Chr., Murersvend, Mellemgade 5, Thisted.
- \* — Knud, Maskinarbejder, Slappedgade 1, Rønne.
- \* Clausen, Ove, Arbejdsmand, Alfavej 20, Kolding.
- Dietrich, Erich, Beamter, Saltværksvej 89, c/o Buhl, Kastrop.
- \*Enemark, Niels Nielsen, Landarbejder, c/o Peter Koch, Over-Jerstal.
- Engell, Herluf Jensen, Arbmd., Lillegade 9, Rønne.
- Erichsen, Curt Alfred, Bud, Sdr. Boulevard 84, København V.
- \*Esbensen, Hans, Landarbejder, St. Egholm pr. Tandslet, Als.
- \*Feldskov, Erik, Mineralvandsarbejder, Bodilsgade 4, København V.
- Gram, Hans Coster C., Bud, Exnersgade 49, Esbjerg.
- Gregersen, Christoph, Gläser, Tjørnevangelen, København, Brønshøj.
- \*Hansen, Conrad Ingvor, Smedesvend, Villa »Inger«, Odinsvej, Kolding.
- \* — Eskild, Arbmd., Byledsgade 42, Rønne.
- \* — Kaj Kirkebye, Typograf, Engvej 6, Korsør.
- \* — Peter Viggo, Landarb., Sæby pr. Kirke Hyllinge.
- Heller, Georg Frede, Arbmd., Prins Jørgensgade 3 A, St., København N.
- Houmann, Knud Gylden, Tømrer, »Bakkehuset«, Fruevej, Nykøbing M.
- \*Ibsen, Karl, Bybud, Torvet 7, Maribo.
- \*Ishøj, Ejler Reinhold, Elektriker, Søllested.

- Iversen, Filippus J., Maskinarb., Søndergade 24, Aalborg.  
 — Otto P. J. J., Mælkeriarb., Hjalmar Bergstrømsvej 4, København, Valby.
- Jacobsen, Magnus Højer, Maler, Nygade 13, Stege.
- Jensen, Arnold H., Typograf, Danmarksgade 21, Frederikshavn.  
 — Harry Martin, Ekspedient, Godthaabsgade 42, Odense.
- \* — Povl Erik, Konditor, Fabriksgade 15, Stege.
- \* — Willy Einar, Bud, Bergthorasgade 26, 1. S., København S.
- Jeppesen, Emmanuel, Landarbejder, Gl. Mørke pr. Mørke.
- Johansen, Carl Waldemar, Chauffør, Udbs. 325 K., Rønne.
- Johansson, Ernst Leonhard, Arbmd., Genforeningsplads 43, København F.
- \* Johannesen, Georg Helmuth, Blikkenslager, Raagaardsstræde 15, København S.
- Johansen, Jørgen, Snedkersvend, Lille Slagtergade 1, Haderslev.  
 \* — Peter Nissen, Hønserielev, Lille Slagtergade 1, Haderslev.
- \* Jørgensen, Emil, Arbmd., Smallesund 1, Rønne.  
 \* — Hans Ejner, Tømrersvend, Majbølle pr. Guldborg L.  
 — Olaf Hilmer, Fabriksarb., Bodilsgade 8, København V.
- \* Karlsen, Harry A., Landarb., Aadum.  
 \* — Hermann, Landarb., Aadum.
- Kittelmann, Carl, Journalist, Slotsgade 285, Ribe.
- \* Knudsen, Peter, Tjenestekarl, Rødding pr. Spøttrup.
- \* Larsen, Eigil Aug., Bud, Poppelvang 19, Kastrup.  
 — Karl Max, Maskinarb., Jernevej 66, Esbjerg.
- \* Lindgren, Karl Arne, Journalist, Knutsgatan 6, Västerås, Sverige.
- \* Lundt, Harald, Malersvend, Kirkepladsen 3, Rønne.
- \* Madsen, Ejnar Marius, Arbmd., Østerbrogade 57, Nr. 14, København Ø.  
 Mikkelsen, Helge Bagge, Tømrer, Strandvejen 71, Thisted.
- \* Møllerup, Svend Aage, Typograf, »Hytten«, Lindevej, Viborg.
- \* Mortensen, Edvard Hans, Tobaksarb., Holmbladsgade 30, København S.  
 Mørkholm, Otto, Metaltrykker, Vester Fælledvej 53, København V.
- Nielsen, Axel Majland, Bladhandler, Rørkjærsgade 6, Esbjerg.  
 \* — Carl Theodor, Maskinarb., Skoleholdervej 24, København N.  
 \* — Hans Aage, Maskinarb., Kastanie Allé 6, Thisted.  
 \* — Hans Henrik, Ekspedient, Vardevej 31, Vejle.  
 — Harry, Maskinarb., Nørreallé 3, Skive.  
 — Jens Hendrik, Malersvend, Østergaardsvej 7, Kolding.  
 \* — Jens Peter, Kommiss, Ryesgade 28, København N.  
 \* — Poul Sigurd, Landarb., Frølund pr. Korsør.  
 \* — Thorvald, Skotøjsarb., Aagade 70, Vejle.  
 \* — Viggo Frederik, Skomager, Langaa.  
 — Holger Hyldahl, Kommiss, Olgasvej 8, Vejle.
- Olsen, Erik, Skomagersvend, Ny Østergade 11, Rønne.
- Pedersen, Erling, Typograf, Christiansgade 12, Aalborg.  
 — Viggo Johs. T., Anlægsgartner, Dejbjerg.
- Petersen, Anker Carlo, Arbmd., Amagerbrogade 79, St., København S.  
 \* — Egil Gunnar, Kleinsmed, Andreas Bjørnsgade 4, København K.  
 \* — Jean Constantin, Typograf, Nygade 46, Haslev.  
 \* — Kai Børge, Klejnsmed, Nørregade 37, Ringsted.  
 — Peter Otto, Karetmager, Aagade 25, Vejle.  
 \* — Poul Verner, Arbmd., Gustavsminde pr. Nykøbing F.  
 \* — Svend Aage, Bagersvend, Brødregade 18, Maribo.  
 — Frode Aagaard, Elektriker, Thorsø St.
- \* Plauborg, Hans Rahbek, Tømrer, Bagsværdvej 265, Bagsværd.
- \* Poulsen, Harry O. A., Træindustriarb., Bjerregade 10, Horsens.

- Poulsen, Poul Daugaard, Tjener, Tingstrupvej, Thisted.
- \* Rasmussen, Anders Chr., Malersvend, Ullerslev.
- \* — Karl Johannes, Typograf, Ø. Møllevvej 16, Faaborg.
- \* — Peter, Murerlærling, Mikkelpborg pr. Skodborg.
- Viggo, Medhjælper, Kruusesvej 30, Korsør.
- Ejnar Warberg, Typograf, Skibhusvej 130, 1. S., Odense.
- Rem-Larsen, Bernhard, Arbmd., Mosevej 16, Kgs. Lyngby.
- Riis, Egon Møller, Arbmd., Skotteruggade 9, København N.
- \* Rønvang, Karl H. S., Maskinarb., Vester Fælledvej 71, København V.
- \* Schmidt, Ejnar P., Murerlærling, Rødning pr. Spøttrup.
- \* Schultz, Valdemar B., Maskinarb., Stenstrup.
- Strauss, Jens Vilhelm, Murer, Binderup pr. Nibe.
- \* Sørensen, Ejnar Chr., Arbmd., Fyensgade 20, Horsens.
- Frank, Arbmd., Baggade 18, Korsør.
- Karl Georg, Handelsmedhjælper, Skovgade 14, Nykøbing M.
- Thomassen, Arne Friis, Blikkenslager, Fanøgade 4, Esbjerg.
- Tonnesen, Ejnar H. C., Smed, Guldborg L.
- \* Vibe, Hans P., Teglværksarbejder, Maade pr. Esbjerg.
- \* Walter, Fritz, Maskinarbejder, Vestergade 24, Vojens.
- \* Øgaard, Christen Bilstrup, Former, Odgaardsvej, Skive.

\* betyder indmeldt i Elevforeningen.





## MODERNE SOCIAL KUNST

AF PREBEN WILMANN

I ntet tidligere Aar har der været afholdt saa mange Udstillinger i København som i den Vinter, der nu er overstaaet. Foruden alle de store aarligt tilbagevendende Udstillinger, Den Frie, Charlottenborg, Grønningen og Kunstnernes Efteraarsudstilling, er der i de senere Aar opstaaet en Del nye Sammenslutninger af unge Malere og Billedhuggere, og dertil er saa kommet et Mylder af Enkeltudstillinger, afholdt fortrinsvis af unge Malere, der ad denne Vej træder frem for Offentligheden med deres Arbejder. Nye Talenter dukker stadig frem, og der udfoldes en saadan Produktivitet, at det efterhaanden er blevet et stort Arbejde blot at følge med.

Trods denne Aktivitet i det ydre Kunstliv, savner den unge Kunst i forbavsende Grad Kontakt med Tiden og dens almene Tanker og Følelser. Ligesom de første Ekspressionister i de nærmeste Aar op til Krigen og siden hen lod Virkeligheden ligge, fordi de ikke var i Stand til at finde Mening i den, er de efterfølgende Generationer af talentfuld Kunstnerungdom gaaet i en stor Bue udenom alt det, der har kastet hele Verden ind i en sydende Smelteovn. I Stedet for har den søgt sit Maal i en Raffinering af de Maader, et Kunstværk kan gøres paa.

Den opmærksomme Udstillingsgænger vil dog have lagt Mærke til visse isolerede Tegn paa en Orientering henimod et mere positivt Forhold til den Realiteternes Verden, der jo ogsaa omgiver Kunstneren. De kan spores i Forsøg paa rent motivmæssigt at finde Tilknytning til Mennesket, ikke som interessant Portrætobjekt, men som social Type, som Led af Samfundet. Mest bevidst er en Maler som *Peder Larsen* traadt ind paa denne Vej. Han hører til hos »Koloristerne«, en tilfældigt sammenbragt Udstillingssammenslutning, hvis enkelte Medlemmer i enhver Henseende har det mindst mulige tilfælles.

I en bred naturalistisk Form har han malet en Del Skildringer af vore Dages Arbejder, uden sværmerisk Forskønnelse, men med bevidst Fremdragelse af hans Klasesamhørighed. Medlidenhedsmomentet, som endnu hos *Anton Hansen* spiller en stor Rolle, er helt udeladt i *Peder Larsens* Arbejderfremstillinger. I dem er hele Vægten lagt paa Arbejderens Værdsættelse af sin egen Kraft som den Faktor, hvoraf Samfundets Omdannelse afhænger. Paa samme Maade, som han er det centrale Midtpunkt i Samfundet er han det ogsaa i Billederne. Rent flademæssigt fylder han mere end Omgivelserne, der kun tillægges den Betydning, de har som tjenende Funktioner for det arbejdende Menneske. Det er i denne Placering af Mennesket i For-

hold til Naturen og Tekniken, Peder Larsens Billeder bliver til Arbejderkunst. Mens Menneskets Naturbundethed er den Pol, hvorom den moderne, borgerlige Kunst kredser, opfatter han Naturen som en Kraft, der er undergivet Samfundets Love.

Formen i Peder Larsens Billeder har intet med fotografisk Naturalisme at gøre. Han har draget Lære af Ekspressionismens Forenklinger og Forstærkninger uden at gøre det formelle til Maal i sig selv. Alle de Billeder, han de senere Aar har udstillet, er let kendelige ved en massiv Sluttethed i Anbringelsen af Figurerne, hvis rent kropslige Vægt understreger deres Betydning som det væsentlige i Billedet, det hvorom det hele drejer sig. Iøvrigt er Billedernes Værdi meget forskellig. Der kan i Typekarakteriseringen komme noget letkøbt, som om han i sin Bestræbelse paa at nedlægge et bestemt Livssyn i Billedet har forsømt et friskt og direkte Studium af Tingene. Det følte f. Eks. stærkt i den store Komposition »Unge Arbejdere«, som han udstillede paa »Koloristerne«s Udstilling i Februar Maaned. Den skulde danne Modstykke til et andet stort Billede »Ældre Arbejdere«, hvori han har anbragt et ældre Arbejderpar i en Stue, lyttende til et Pigebarns Klaverspil. I Modsætningen mellem de to arbejdsmærkede og realitetsbundne Menneskers Drøjde og alle de uhensigtsmæssige Hyggeeffekter, hvorimellem de har klemt sig inde, har han villet satirisere over deres Tilfredshed med en smaaaborgerlig Tilværelse. Som Virkeligheds-skildring er Billedet overraskende godt formet. Det siddende Par er set med Arbejdernes egne Øjne, uden Romantik, men med den indre Forstaaelse, der kendetegner Arbejdernes Stilling til hinanden. Men da han her op imod vilde vise, hvordan det klassebevidste unge Arbejderpar nægter at indrette sig efter det borgerlige Apparats ydre Moralvedtægter og uden Vielsesattest flytter sammen i et bart Rum, hvis eneste Inventar er et Bord, en Seng og en elektrisk Pære, fik det et Skær af banal Folkekomedie. Ind ad Døren toner en stor tyk Betjent af den Type, der i sin Tid fik sat sine Bajere frem i Portene. Han skal symbolisere det borgerlige Samfunds Moralitykleri og Hævdelse af ligegyldige Formaliteter, men giver Billedet en alt andet end tilsigtet Virkning af Komik.

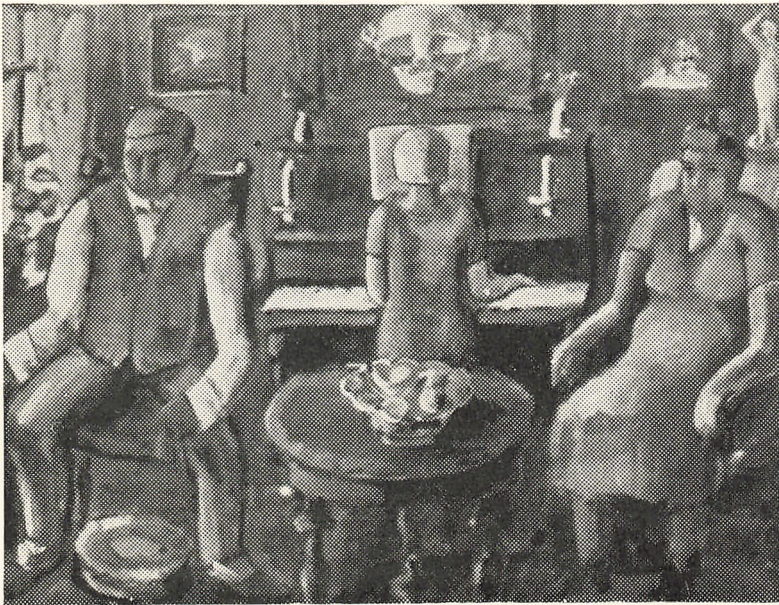
Selv om Peder Larsen saaledes ikke er nogen sikker Kunstner, saa er der Grund til at hefte sig ved hans Billeder, fordi de betegner et alvorligt og betydningsfuldt Forsøg paa at gøre det arbejdende Menneske og dets Forhold til Samfundet til det centrale i Kunsten.

Ogsaa for *Hjalmar Kragh-Pedersen*, der bl. a. vil huskes for sin Udsmykning af Ungdomshjemmet i Brønshøj, er Arbejderen og Arbejdet den tilbagevendende Inspirationskilde. Hvor Peder Larsens Kunst virker bevidst og samlet, men paa den anden Side savner Flugt, er Kragh-Pedersens Udtryk for et lyrisk Sværmeri for Teknikens





Anker Hoffmann: Vejarbejdere



Peder Larsen: Ældre Arbejdere



voldsomme Omformning af Livsvilkaarene, ofte med en Undertone af Arbejdernes Magtesløshed. Han giver helt efter for sine Stemninger, og betjener sig af en yderliggaaende ekspressionistisk Teknik, ved Hjælp af hvilken han digter sine Syner. Tit føres han af sit Stemningsliv ind i de særreste Blindgader, men ind imellem kan han helt lykkeligt fastholde en Oplevelse, som i Billederne »Agitation«, »Spillemanden« »Arbejdere« paa »Koloristerne«s sidste Udstilling, hvori en patetisk Følelse af Samhørighed med Arbejderklassen danner Grundtonen.

I Skulpturen, der endnu mere konsekvent end Malerkunsten har isoleret sig fra Virkeligheden til Fordel for rene Formproblemer, har der i den forløbne Vinter vist sig enkelte Tegn paa en Nyorientering. Anderledes kan man f. Eks. ikke opfatte *Anker Hoffmanns* og *Aage Nielsen Edwins* Forslag til et Monument for Byen Københavns Initiativ, personificeret i Byggearbejderne og Gadearbejderne, anbragt som to Grupper paa hver Side af Sct. Jørgens Bro. *Anker Hoffmanns* Projekt (Vej-



August Keil: Kabeltrækkere

arbejdere) er her det bedst gennemtænkte og frodigst udførte. Karakteriseringen af de enkelte Arbejdere er udtryksfuld og rammende og den samlede Gruppe staar som en levende Helhed.

Endelig bragte Udstillingssæsonen et helt nyt Navn frem, *August Keil*. Efter kun at have arbejdet med Skulptur i ganske faa Aar fremtraadte han pludselig som en vaagen og formaaende Billedhugger, fuld af Vitalitet og Virkelighedssans og ganske uberørt af de affekterede Manerer, der klæber ved Størsteparten af den hjemlige Billedhuggerkunst. Det ny i hans Arbejder er en egen Naturlighed og Sundhed i Opfattelsen af Menneskeskikkelsen. Hvad der hidtil var lykkedes bedst for ham var nogle smaa Barnebuster og en Statue af en ung Kvinde, ikke et raffineret erotisk Luksusvæsen, men en struttende sund Arbejdskvinde, fyldt af Energi og Livsmod.

I en stor Gruppe, »Kabeltrækkere«, har August Keil bakset med et voldsomt Bevægelsesmotiv, tre Arbejdere, der med Anspændelse af hele deres Muskelkraft trækker i et Kabel. Selv om det udstillede Udkast næppe helt har dækket, hvad Keil har forestillet sig, da han gik i Gang med det, saa lovede det godt for den videre Udformning, og det følte, med hvilken Koncentration han har kastet sig over den Opgave at forme et Stykke Skulptur lige ud af Virkeligheden.



Kragh-Pedersen: Arbejdere



## ROSKILDE HØJSKOLE 1933—34

**S**kolen har i Vinterhalvaaret været besøgt af ialt 126 Elever. Allerede dette høje Tal tyder paa større Forskydninger i Elevflokken, end vi har kendt de foregaaende Aar, idet vi paa een Gang højst kan give Plads til 116. Det gennemsnitlige Elevtal laa endda noget lavere, nemlig for Maanederne November—Marts 111.

Denne Ændring i Forholdene skyldes utvivlsomt væsentligt Fremgangen i og de ret store Forskydninger i Beskæftigelsesmulighederne, der har været i denne Tid.

Omtrent 3 Maaneder før Skolens Aabning var alle Pladser optaget, men henimod November faldt næsten daglig flere fra, fordi de havde faaet Arbejde, og skønt disse stadig blev erstattet af nye, mødte der den 3. November kun 81 Elever. Ialt havde Skolen da modtaget ca. 140 Indmeldelser, foruden en Mængde Forespørgsler, paa hvilke man havde maattet svare afslaaende. Først henimod Slutningen af November var Skolen fuldt belagt.

Men ogsaa efter denne Tid gjorde de bedre Arbejdsforhold sig gældende, idet snart en, snart en anden Elev fik det Tilbud om Arbejde, som han i Henhold



Roskilde

En Marts-Eftermiddag



til Betingelserne for Opnaaelse af Arbejdsløshedsfondens Støtte er pligtig til at modtage. I Løbet af de 5 første Skolemaaneder fik saaledes ialt 18 Arbejde, medens 3 maatte forlade Skolen paa Grund af Sygdom.

Den samme Udvikling fortsattes under Aprilskolen, til hvilken 71 havde meldt sig som Deltagere. 5 af disse havde faaet Arbejde, inden Kursuset begyndte, og ved dets Slutning var kun 58 tilbage.

Disse noget urolige Forhold har naturligvis voldt Skolen adskilligt Bryderi og Lærerne meget ekstra Arbejde. Til Gengæld er det en Lettelse nu efter dens Afslutning at vide, at et langt højere Procenttal er i Arbejde, end Tilfældet har været de tre foregaaende Vintre.

Københavnerne er erfaringsmæssig dem, der sidst faar bestemt sig til at søge Højskolen. Da Skolen første Gang (i August) havde fuldt indtegnet, saa det ud til, at den skulde faa aldeles overvejende jydsk Farve. Dette ændredes dog stærkt under Forskydningerne i Oktober og November, og til Slut udgjorde Københavnerne som i Fjor omtrent Trediedelen.

Af Eleverne var 33 Arbejdsmænd, 30 tilhørte Metalindustrien og 12 Bygningsindustrien, 12 var Landarbejdere og 6 Typografer; Resten spændte over andre Fag.



Roskilde

Ved Kaffebordet

119 af de 126 Elever havde Understøttelse fra Arbejdsløshedsfonden og 69 fra Amtsskolefondene.

Undervisningsplanen formede sig i det store og hele som forrige Vinter (jfr. Redegørelsen i Juniheftet 1933 af »Arbejdshøjskolen«). Bestræbelserne for paa alle Omraader at drage Eleverne aktivt ind i Skolearbejdet er fortsat, ved Gruppedeling i Studiekredsarbejdet, ved »Gruppeskrivninger«, Foredragsopgaver, sammenlignende Biblioteksopgaver m. m. Naar først Eleverne selv begynder at danne smaa Kredse eller kommer med Anmodning til Lærerne om at lede saadanne, ved man, at Arbejdet er godt paa Gled.

Fagfordelingen har for de faste Læreres Vedkommende været omtrent som i Fjor. Alle Elever deltog — foruden i Undervisningen i de elementære Fag — i de Timer, hvori følgende Emner blev gennemgaaet i en Blanding af frie Foredrag, Gruppeøvelser og Diskussion: Psykologi, Sundhedslære, Fagforeningskundskab, Kunst- og Kulturproblemer og Avislæsning. Valgfrie Studiekredse oprettedes over følgende Temaer: Dansk Samfundskundskab, Socialøkonomi, Kooperation, Funktionalisme og Samfund, De politiske Partiers Programmer, Psykoanalyse, Den russiske Femaarsplan, Erhvervsgeografi og Kommunalkundskab.

I Engelsk underviste Anders Nielsen, der tillige ledede Hold i Dansk og Regning, i Tysk og Svensk Fru Selma Kristensen, der tillige bestyrede Biblioteket. Gymnastiklærer var som de to foregaaende Aar Harald Jensen fra Reerslev. I Tyskundervisningen blev vi endvidere bistaaet af to tyske Elever.

Aprilskolen med dens mindre Elevtal giver Mulighed for en mere gennemført Gruppedeling og for en mere elastisk Timeplan med større Hensyntagen til Elevernes Ønsker. Trods det smukke Vejr blev der arbejdet med stor Iver og Lyst i denne Maaned. Biblioteket blev meget stærkt benyttet, og en stor Del Elever udarbejdede Diskussionsindledninger om Emner som: Idrætten og Arbejderne, A. O. F. og A. B. F., Forholdet mellem By og Land, D. s. U.s Arbejdsmetoder, Ordensværnet, Historie som Dannelsesgrundlag, Verdensrevolutionen som Frase, Anarkisme og Kommunisme, Livsfilosofi, Psykologiens Betydning. Af ikke ringe Betydning for de fleste blev sikkert ogsaa de smaa selvstyrende Studiekredse, hver med ca. 10 Deltagere, der virkede i denne Maaned.

Skolen havde i Vinterens Løb en Række fremmede Foredragsholdere. Ved dens Aabning talte Julius Bomholt — om Frihed, Demokrati og Aktivitet i Skolens Arbejde. Senere bl. a. Bibliotekskonsulent Jørgen Banke (to Foredrag om Folkeoplysning og Bøger), Kommunalærer Otto V. Nielsen (et Foredrag om Børne- og Ungdomspsykologi og et om Musikkultur), Journalist Johannes Sperling (Østens Pro-



blemer), Translatør C. L. Skjoldbo (Den frie Skole), Stud. mag. Elias Bredsdorff (Kulturrevolution og Kulturreaktion), Fru Thea Tønder (Kvinden i Erhvervslivet), Carl Sørensen (Arbejdere og Idræt), Sekretær Poul Hansen fra D. s. U. (Magt og Politik, Højskolelærer Arne Sørensen (Kulturproblemer og Arbejdere), Professor Geiger fra Braunschweig (to Foredrag om Arv og Samfund), Pastor Heie (Kristendom og Religjøsitet), Partisekretær Hans Hansen (Vor Stilling efter Wienerrevolutionen) og Magister Martin Goldstein (Jazz).

Endvidere brødes det daglige Arbejde af en Række Fester. De smaa ugentlige Festaftener oplivedes især af Skolens eget Orkester og Sangkor; Vinterens Elevhold besad ikke faa musikalske og dramatiske Talenter. Ved Solhvervsfesten den 21. December talte Lektor Hartvig Frisch, og Direktør Thomas P. Hejle læste op paa Jydsk (Blicher og Johs. V. Jensen); ved Fastelavnsfesten den 10. Januar var Programmet helt udfyldt af egne Kræfter, og den sluttedes med Bal. Den 27. Februar havde vi Koncert af en Dametrio. Den 7. Marts havde Skolen stort Besøg af Elevforeningen fra København med Opførelse af Scener fra den røde Revu og Tale af Chr. Christiansen.

Den 16. og 17. Februar havde vi Besøg af H. C. Hansen, Poul Hansen og Ernst Drosthede med Foredrag og Diskussioner om D. s. U. og D. U. I.



Roskilde

Højskolens Musikkorps 1933—34



Skolen aflagde 2 Gange Besøg i København, den 31. Januar og den 12. Marts. Om Eftermiddagen besaa man, delt i Hold, Kunstindustrimuseet og Ny Carlsberg Glyptoteket; i Studenternes Frokoststuer spistes den medbragte Aftensmad, og bagefter var alle i Teatret, første Gang i Dagmar-teatret, hvor »Familien Hallam« blev spillet, anden Gang i Det kgl. Teater, der opførte Carl Niensens Opera »Saul og David«.

Endnu inden Aprilskolens Slutning, i dens sidste Uge, begyndte Sommerens Arbejde med et Kursus for socialdemokratiske Provinsjournalister, ledet af Redaktionssekretær Johs. Jacobsen, Slagelse. Kursuset talte kun 11 Deltagere, saa det faldt ikke vanskeligt at skaffe det Plads sammen med den egentlige Skole.

Baade dette Kursus og Aprilskolen sluttede med en straalende Fest Store Bededag, den 27. April. Da havde Foraaret allerede holdt sit Indtog ved Roskilde Fjord.

*Hjalmar Gammelgaard.*



Marie klar til Arbejde paa Roskilde Højskole



Hovedrengøring paa Esbjerg Arbejderhøjskole

## ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE VINTEREN 1933 — 34

Ved Vinterskolens Begyndelse var den tidligere omtalte Udvidelse af Arbejderhøjskolens Bibliotek gennemført. Særlig Faglitteraturen og Haandbogsamlingen nød godt af Udvidelsen, der betød, at Biblioteket fik forøget Betydning for Undervisningen, og at det ikke længere var nødvendigt at sende Eleverne ind til Centralbiblioteket i Esbjerg for at faa Undervisning i Bogkundskab. Nogle enkelte Besøg paa Stedet var tilstrækkeligt til at vise, hvorledes et større Bibliotek kan benyttes. Undervisningen i Bogkundskab kunde overføres til Dansktimerne, der ligesom Regneholdene blev udvidet, saaledes at de to dygtigste Hold, der havde meget selvstændigt skriftligt Arbejde, fik hver tre Timer Dansk om Ugen, medens de øvrige tre Hold fik 6 Timer mod tidligere 5. Alle Regneholdene fik 4 Timer mod tidligere 3. Nødvendigheden af at naa saa langt som muligt paa disse Omraader understregedes yderligere derved, at et større Antal Elever, der viste sig at trænge særlig dertil, fik Ekstratimer i de to nævnte Fag i Stedet for Engelsk og Tysk.

I Stedet for Rasmus Vind, der ønskede at fratæde som Gymnastiklærer paa Grund af sin Alder, ansattes Gymnastiklærer Chr. Madsen. Rasmus Vind overtog i Stedet en Studiekreds. Ogsaa Arkitekt Østerlund maatte melde Pas paa Grund af Travlhed i sin Virksomhed, og Skolen maatte derved give Afkald paa en dygtig og prøvet Arbejdskraft. I hans Sted ansattes Konstruktør H. A. Christensen, og samtidig blev Undervisningen for Haandværkere lagt noget om, saaledes at der nu lægges særlig Vægt paa Materialelæren og de nye Konstruktionsformer, der er et Resultat af Udviklingen indenfor Bygningsindustrien. Endelig knyttedes fra Vinterskolens Begyndelse Lærer Carlo Windt til Skolen. I Foredrag og Studiekredse behandlede i Hovedsagen de samme Emner som i tidligere Aar af de samme Lærere. Carlo Windt overtog Undervisningen i Biologi og Litteratur.

Paa Fortsættelseskursuset i April Maaned holdtes der Foredrag om følgende Emner: Det gamle og det nye Japan (Arne Sørensen), Dansk Oldtidshistorie (Carlo Windt), Socialreformen (Michael Andersen) og Demokrati og Diktatur (Poul Hansen). Af nye Fag indførtes mundtlig Dansk. Der gøres overalt et stort Arbejde for at kultivere den skriftlige Fremstilling, maaske ogsaa i Forventning om, at det vil gavne den mundtlige. Det gør det maaske ogsaa, men det viste sig alligevel meget nyttigt at lade Eleverne udarbejde Stile, som de senere maatte gøre mundtlig Rede for i Timerne. Erfaringen viste, at der kan naas meget baade med Hensyn til klar og ren Udtale af Sprogets Ord, en rigtig Forstaaelse af Ordenes Betydning og Funktion i Sætningen og en naturlig Tilrettelæggelse af Emnet.



Ligesom forrige Vinter sendte vi i Aar en tidligere Elev til Brunnsvik Højskole i Sverige. I første Omgang var Poul Hansen, Hvalsø, udset dertil. Da han maatte gaa fra, blev det Maskinarbejder Jørgen Christensen, Manstrup, der kom af Sted. Fra Brunnsvik kom Journalist Arne Lindgren, der sikkert til Efteraaret sammen med Karl Kittelmann, Ribe, rejser paa Højskole i England for at udnytte de halve Fripladser, Skolen disponerer over der. Til Genève-skolen rejste Ejner Sørensen, Horsens.

Af fremmede Gæster, der holdt Foredrag paa Vinterskolen, maa nævnes: Mr. R. Wilson, U. S. A. (Amerikansk Arbejdsløshed), Peggy Mc Kenney og Tyra Edwards, U. S. A. (Negerspørgsmaalet), Gwyn Jones, Wales (Minearbejdere), Præsterne Brodersen (Kristendom og Videnskab) og Sparing Petersen (Religion og Militarisme), Landsretssagførerne A. C. Krebs (Den dømmende Magt) og Gunnar Alstrup (Konservatismen), Borgmester M. Mortensen (Byplan), Skattedirektør Rambusch (Beskatningsformer), Formand for Arbejdsmandenes Fagforening Peter Poulsen (En Fagforeningsformands Arbejde), Gaardejer Rask Jensen (Bonden og hans Syn paa Byens Folk). Desuden besøgte D. s. U.s Formand og Sekretærer Skolen for at holde Foredrag om deres Arbejde.

Højskolen var i Vinterhalvaaret besøgt af 102 Elever, hvoraf 20 kom fra Hoved-



Esbjerg

En Foredragstime



staden, 4 fra Københavns Amt, Roskilde Amt 1, Sorø 6, Præstø 2, Bornholm 7, Odense 2, Svendborg 3, Maribo 6, Aalborg 3, Hjørring 1, Thisted 9, Viborg 7, Skanderborg 2, Randers 1, Ribe 5, Ringkøbing 3, Vejle 9, Haderslev 5, Sønderborg 1, Island 1, Sverige 1, Tyskland 2. Af Livsstilling var 9 Landbrugere, 51 Haandværkere, 1 Gartner, 29 Arbejdsmænd og Fabriksarbejdere og 12 Handels- og Kontormedhjælpere.

Endelig maa det nævnes, at Højskolen har faaet overdraget Brugen af den store Grund Syd for Skolens Have for en længere Aarrække. Der laa tidligere et meget skæmmende og uordentligt Gibstøberi, nu er Grunden ryddet, planeret og tilsaaet med Græs. Næste Sommer vil vi have en fortrinlig Idrætsplads.

Korrespondancekursuset omfattede i Vinter baade et Bageriregnskab og et Brugsforeningsregnskab. Deltagernes Antal var ligesom i Fjor godt 100. Lærer Arne Jørgensen har gjort et stort og nyttigt Arbejde for at lægge Undervisningsmaterialet til Rette og faar i disse Dage pr. Brev mange Beviser paa sine Elevers Tilfredshed.

Arbejdsløsheden øver en meget stor Indflydelse paa en Arbejderhøjskoles Forhold. En Højskole er ikke alene en Undervisningsanstalt, men ogsaa et Sted, hvor man



Esbjerg

Paa muntert Havearbejde

søger at møde Eleverne i deres egen Problemverden og samtidig sætte dem i Forbindelse med den Gæring og Afklaring under større Forhold, der foregaar udenfor dem. Derfor kan et Højskoleophold virke stærkt. Medmindre et afgrænset Problem i Elevens Tilværelse griber saa stærkt ind, at der indtræder en Tilstand af Ubevægelighed. Og det gør der før eller senere for de fleste af de Unge, der rammes af den permanente Arbejdsløshed. Saalænge det altoverskyggende Problem hverken er løst eller har øjnelig Udsigt til at blive det, deler Højskolen Skæbne med hele den Arbejdsløses Verden og maa slæbe paa en Byrde af uhyre Vægt. Denne Vægt bliver tungere med Aarene. Den Del af Ungdommen, der virkelig har Arbejde, tvinges til at holde saa fast om dette som overhovedet muligt og kommer ikke paa Højskole. At slippe Taget paa Arbejdspladsen er for farligt. De fleste, der kommer paa Arbejderhøjskole, er derfor mere eller mindre ramt af Arbejdsløsheden og finder det ret svært, eller meget vanskeligt, eller dumt, eller urimeligt, eller ganske haabløst at tro paa Fremtiden. I samme Grad indtræder den Tilstand af Ubevægelighed, der for manges Vedkommende ikke lader sig overvinde virkelig og grundigt. Ikke saa grundigt, at Højskolen kommer til at betyde en varig Befrielse og Fornyelse. Der kommer til at mangle det nødvendige Spændingsforhold mellem det altbeherskende Problem og Mulighederne for dets Løsning, som udløser Kræfterne fuldt ud.

At der ikke sker nogen Udveksling eller Ombytning af større Betydning mellem den Ungdom, der har Arbejde, og den, der er arbejdsløs, kan man let konstatere ved at se i Fagforeningsbøgerne. Med andre Ord er den arbejdsløse Ungdom ved at udskilles som en særlig Gruppe, hvoraf en Del tager paa Højskole. I Vinterhalvaaret 1929—30 havde 77 af vore Elever Understøttelse fra Arbejdsløshedsfonden, medens 25 betalte mere eller mindre af deres Ophold selv af deres Arbejdsfortjeneste. I 1933—34 var de tilsvarende Tal 96 og 13.

Højskolen har sin Mission ogsaa under disse Forhold, fordi den i de fleste Tilfælde formaar at holde igen paa Modløsheden, i det mindste saa længe Opholdet varer. Og naar alt er sagt, bliver der ogsaa en nogenlunde antagelig Gruppe tilbage, som er kommet helskindet igennem og har bevaret Modtageligheden. Men det maa nu være en Lærer, der har arbejdet indenfor Højskolen under hele Arbejdsløshedsperioden, tilladt at sige, at for store Dele af den langvarigt arbejdsløse Ungdom hjælper Understøttelser, Arbejdslejre og Højskoler ikke. For dem er der foreløbig kun en Ting, der duer: Arbejde.

*Poul Hansen.*



## ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

indbyder til Aarsmøde paa Arbejderhøjskolen i Esbjerg Søndag den 1. og Mandag den 2. Juli.

### PROGRAM:

Søndag Kl. 10: Generalforsamling. Dagsorden ifølge Lovene.

— - 16: Offentligt Møde. Talere: Forbundsformand H. C. Hansen og Folketingsmand Jul. Bomholt.

Mandag: Udflugt.

Medlemmer, der ønsker at bo paa Skolen, betaler 2,50 Kr. pr. Døgn. Send et Brevkort til Forstanderen, hvis Logi ønskes.

*Bestyrelsen.*

NB. Forslag, der ønskes behandlet paa Generalforsamlingen, maa indsendes skriftligt til Formanden senest den 15. Juni.

## REGNSKAB 1932—33

INDTÆGT		UDGIFT	
Kassebeholdning .....	857,37	Aarskrift .....	660,00
Kontingent .....	1,332,00	Understøttelse .....	240,00
Porto til Efteraarsskrift .....	34,10	Emblemer .....	180,00
Refunderet Porto .....	153,45	Elevmøde .....	66,60
Solgt Emblemer .....	92,00	Porto til Foraarskrift .....	169,60
Renter .....	13,03	do. til Efteraarsskrift .....	42,00
		Blanketter m. m. ....	43,80
		Andre Portoudgifter m. m. ....	29,41
			1,431,41
		Kassebeholdning .....	1,050,54
Balance.....	2,481,95	Balance.....	2,481,95

*Michael Andersen, Kasserer.*

Foreningens Regnskab er Dags Dato revideret og fundet i Overensstemmelse med Bøger og Bilag. Kassebeholdningen var til Stede.

Esbjerg, den 26. Juli 1933.

*Jul. Bomholt.*

*R. Vind.*

## KØBENHAVN OG OMEGN

Arbejdet i den herværende Lokal-Afdeling har, siden vi sidst skrev Beretning til »Arbejderhøjskolen«, tildels opfyldt de Forhaabninger, der blev stillet, da vi vedtog Sammenslutningen af de to herværende Lokal-Afdelinger. Sammenslut-



ningen har utvivlsomt sat sit Præg ved, at Medlemmerne er bleven mere aktiviseret og interesseret i Foreningens Arrangementer. Dog kunde Bestyrelsen ønske, at Deltagelsen til vore Medlemsmøder var noget større, da det derved vilde lette Bestyrelsen i dens Bestræbelser for at faa de bedste Foredragsholdere til at komme og indlede for os. Det er derfor Bestyrelsens Haab, at Medlemmerne vil møde mere talrigt op, naar vi atter kalder til Vinterens Møder, saaledes at der eventuelt kan arrangeres flere Møder end hidtil.

Der har i den forløbne Vinter været afholdt 6 Medlemsmøder, hvor Frode Kristensen, Hj. Gammelgaard, Partisekretær Hans Hansen, Forbundsformand S. Torp-Steffensen, Jul. Bomholt og en østrigsk Partifælle har været Talere. Endvidere har vi haft en godt besøgt Studiekreds i Organisationskundskab. Af festlige Arrangementer har der været afholdt en Pakkefest og en Fastelavnfest, hvor en Kreds af Medlemmerne opførte en broget Revy. Sammen med Landsforeningen har vi deltaget i en Agitationsfest for Eleverne paa Roskilde Højskole.

Paa den ordinære Generalforsamling den 18. April, hvor der bl. a. valgtes ny Formand (da den afgaaende Formand ikke ønskede at modtage Genvalg), vedtog man en af Bestyrelsen udarbejdet Sommerplan for 1934, hvoraf kan nævnes:

- Den 25. Maj Sammenkomst i Haven, Pile Allé 16.
- Den 13. Juni Sammenkomst i Haven, Pile Allé 16.
- Sct. Hans Aften Biltur i Nordsjælland. Pris Kr. 2,25.
- Søndag den 15. Juli Skovtur til Hareskov og Furesøen.
- Den 31. Juli Sammenkomst i Haven, Pile Allé 16.
- Den 15. August Maaneskinstur paa Sundet. Rabatpris Kr. 1,25.
- Den 29. August Sammenkomst i Pile Allé 16.
- Den 16. September Nøddetur med Besøg paa Roskilde Højskole.

Iøvrigt anbefales det Medlemmeme at se Meddelelserne under Parti-Rubrikken i »Social-Demokraten«.

Angaaende Indmeldelser, Forespørgsler eller lignende bedes man henvende sig til Formanden: Edvin Jørgensen, Peter Skramsgade 17 A, 1., København K.

*Ejnar Dahlin.*

## AARHUS

Som omtalt i sidste Nummer af »Arbejderhøjskolen« var det Mening at starte en Afdeling i Aarhus. Der har dog været en Del Vanskeligheder af forskellig Art, hvorfor Tidspunktet er rykket saa langt hen paa Foraaret, at man finder det raadeligst at udsætte Starten af Afdelingen til Efteraaret. Interesserede kan faa de fornødne Oplysninger hos Anker Ziegler, Eckersbergsgade 32, Aarhus.



## SAMMENSLUTNINGEN

Esbjerg og Roskilde Højskolers Elevforeningers Lokalafdelinger i København har nu sluttet sig sammen i een Afdeling med een Bestyrelse. En Sammenslutning paa dette Omraade er sikkert et fornuftigt Skridt, som vil vise sig at være værdifuldt for det fremtidige Arbejde.

Det vil derfor have Interesse for mange Kammerater at stifte Bekendtskab med, under hvilke Love denne Sammenslutning arbejder, hvorfor vi bringer dem her. De vil samtidig kunne virke som en Vejledning de Steder, hvor det paatænkes at danne Lokal-Afdelinger.

### § 1.

Foreningens Formaal er at styrke og bevare Kammeratskabet blandt de indenfor Foreningens Omraade boende tidligere Elever fra Esbjerg og Roskilde Arbejderhøjskoler, ved at samle disse til Studiekredse, Foredrag, Diskussioner, Udflugter, selskabelige Sammenkomster og lignende.

### § 2.

Foreningen kan kun optage saadanne Elever, som i Forvejen er Medlemmer af en af de to Højskolers Landsforeninger. Medlemskab i Lokalforeningen forandrer ikke Medlemmernes Forhold til Landsforeningens gældende Love.

### § 3.

Bestyrelsen bestaar af Formand, Kasserer og 5 Bestyrelsesmedlemmer. Disse vælges for 1 Aar ad Gangen. Formanden, 2 Bestyrelsesmedlemmer, 1 Revisor samt 2 Bestyrelsessuppleanter vælges paa Foraarsgeneralforsamlingen. Kassereren og 3 Bestyrelsesmedlemmer, 1 Revisor samt 2 Bestyrelsessuppleanter vælges paa Efteraarsgeneralforsamlingen. Bestyrelsen konstituerer sig selv og bestemmer selv sin Forretningsorden.

Bestyrelsesmøde afholdes, naar Formanden eller mindst 2 Bestyrelsesmedlemmer ønsker dette.

### § 4.

Af Bestyrelsens 7 Medlemmer skal de 3 vælges blandt Esbjergs og 3 blandt Roskilde Højskoles Elevforenings Medlemmer. Formanden vælges, uanset hvilken Forening han tilhører. I det Tilfælde, at Formand og Kasserer vælges fra samme Forening, har denne kun Ret til at vælge 2 Bestyrelsesmedlemmer, medens den anden vælger 3.

### § 5.

Foreningens højeste Myndighed er Generalforsamlingen, der afholdes i April og Oktober Maaned. Ekstraordinær Generalforsamling kan indkaldes, naar Bestyrelsen eller mindst en Femtedel af Medlemmerne ønsker det. Eventuelle Forslag til Generalforsamlingen skal være Formanden i Hænde senest 8 Dage før en Generalforsamling. Paa de ordinære Generalforsamlinger forelægges Foreningens Regnskab i revideret Stand til Godkendelse.

### § 6.

Foreningens Kontingent er 1 Krone aarlig.

### § 7.

Foreningen kan ikke opløses, saalænge 10 Medlemmer stemmer for dens Bestaaen. I Tilfælde af Opløsning tilfalder Foreningens eventuelle Midler »Esbjerg og Roskilde Arbejderhøjskolers Elevforeninger«.



